

12x 130061

ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน  
ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน  
จังหวัดร้อยเอ็ด

นางสาวขวัญพิชชา หอมไกล



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
พ.ศ. 2564

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม



ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางสาวขวัญพิชชา หอมไกล แล้ว  
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาศ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โภศลกิตติอัมพร)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โภศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน 01 ก.ย. 2564 ปี.....

ชื่อเรื่อง : ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัย : นางสาวขวัญพิชชา หอมไกล

ปริญญา : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ  
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร

ปีการศึกษา : 2564

### บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างคือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 336 คน โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .811 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 81.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) ข้อเสนอแนะ ควรมีการจ่ายค่าตอบแทนอย่างเพียงพอและจัดหาเครื่องแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเหมาะสม ประชาชนในหมู่บ้านควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านทุกขั้นตอน ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านควรจัดกิจกรรมจิตอาสาขึ้นในชุมชนเพื่อพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การทำความสะอาดถนน การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหมู่บ้าน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลของเครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้าน

เพื่อประโยชน์แก่ส่วนราชการ เช่น ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับยาเสพติด ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง  
กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ควรสนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านใช้เทคโนโลยี  
ที่ทันสมัยสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรองรับนโยบายไทยแลนด์ 4.0

คำสำคัญ: บทบาท; คณะกรรมการหมู่บ้าน



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

**Title** : Factors Affecting Village Committee's Roles in Chaturaphak Phiman District Roi Et Province

**Author** : Miss Kwanpicha Homklai

**Degree** : Master of Public Administration (Public Administration)  
Rajabhat Maha SaraKham University

**Advisor** : Associate Professor Dr.Sanya Kanaphum  
Associate Professor Dr.Saovalak Kosonkittumporn

**Year** : 2021

## ABSTRACT

The purposes of this study were (1) The objectives of this research were to study level of role of village committee in Chaturaphak Phiman District Roi Et Province. (2) To study the factors affecting village committee's roles in Chaturaphak Phiman District Roi Et Province. (3) To study suggestions on factors affecting the role of village committees in community development in Chaturaphak Phiman District Roi Et Province. The sample group was a village committee of 175 people by using the Taro Yamane method. The research instruments was a rating-scale questionnaire. The statistics used percentage, mean, frequency, standard deviation (S.D.) and analysis about factors affecting village committee's roles in Chaturaphak Phiman District Roi Et Province by Multiple Linear Regression Analysis.

The results of research were as follow : (1) The overall level of role of village committee in Chaturaphak Phiman District Roi Et Province. was rated at a high level. (2) Factors affecting village committee's roles in Chaturaphak Phiman District Roi Et Province. include network factors of community organizations, government support factors, factors of public mind, morale factor and factors of community participation. The correlation coefficient was .811 and descriptive variation was 81.10 percentage significantly at .05 level. (3) The study also suggested : Adequate compensation should be paid and appropriate village committee uniforms should be provided. Village people should be involved in every step of the village development plan preparation process. Community leaders and village committees should organize volunteer activities in the community to develop areas such as road cleaning landscape improvement in the

village area. Village committee network information should be exchanged for the benefit of government agencies such as insights on drugs. Should provide training and knowledge about legal matters. Regulations involved in the performance It should encourage village committees to use modern technology to support the work of village committees to support Thailand 4.0 policy.

**Keywords:** Role; Village Committee



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive script, positioned above a horizontal line.

Major Advisor

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น รวมทั้งคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายอำเภอ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในการวิจัย จนทำให้การทำวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พ่อ-แม่ และครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจและสนับสนุนตลอดการศึกษา โดยคุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา-มารดา ตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
นางสาวขวัญพิชชา หอมไกล  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ .....	ก
ABSTRACT .....	ค
กิตติกรรมประกาศ .....	จ
สารบัญ .....	ฉ
สารบัญตาราง .....	ช
สารบัญภาพ .....	ญ
บทที่ 1 บทนำ .....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา .....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย .....	4
1.3 สมมติฐานการวิจัย .....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย .....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ .....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ .....	7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม .....	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท .....	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน .....	17
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน .....	28
2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน .....	34
2.5 บริบททั่วไป .....	57
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	61
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย .....	70
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย .....	71
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....	71
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล .....	73
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล .....	74
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล .....	75
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล .....	75



หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย .....	77
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย .....	77
4.2 ลำดับการนำเสนอผลการวิจัย .....	78
4.3 ผลการวิจัย .....	79
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ .....	107
5.1 สรุป .....	107
5.2 อภิปรายผล .....	111
5.3 ข้อเสนอแนะ .....	115
บรรณานุกรม .....	117
ภาคผนวก .....	124
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	125
ภาคผนวก ข ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	134
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	137
ภาคผนวก ง ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์ .....	140
การเผยแพร่ผลงานวิจัย .....	145
ประวัติการวิจัย .....	146

## สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....	5
2.1	รายชื่อประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....	60
3.1	รายชื่อประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....	72
4.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	79
4.2	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน .....	80
4.3	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ .....	81
4.4	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน .....	82
4.5	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ .....	83
4.6	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน .....	84
4.7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจบทบาท .....	85
4.8	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ .....	86
4.9	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน .....	87

ตารางที่	หน้า
4.10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน .....	88
4.11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย .....	89
4.12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอ ....	90
4.13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการทำงานที่ผู้ใหญ่บ้าน ร้องขอ .....	91
4.14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการบูรณาการจัดทำแผน พัฒนาหมู่บ้าน .....	92
4.15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการบริหารจัดการกิจกรรม ในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น .....	93
4.16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร .....	95
4.17 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด .....	96
4.18 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด .....	98
ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	135
ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	138

## สารบัญญภาพ

ภาพที่

หน้า

2.1	กรอบแนวคิดการวิจัย .....	70
-----	--------------------------	----



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารในระดับพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 28 ตรี นอกจากจะกำหนดบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการบริหารงาน“บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับราษฎรในหมู่บ้านแล้วยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือนายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอและให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจการที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วนด้วยบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 28 ตรี (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง, 2551, น. 27-28)

ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านมีความหมายในทางการเมืองและการบริหารงานด้านการเมืองเป็นเรื่องสำคัญที่มีในสังคมและกลไกทางการเมืองทั้งหลายการบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การพัฒนาในท้องถิ่นให้ได้รับความเจริญเติบโตโดยมีผู้นำระดับหมู่บ้านเป็นบุคลากรเป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนที่เป็นอำนาจประชาธิปไตยโดยตรงหมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารในระดับรากหญ้ามีความใกล้ชิดกับประชาชนในหมู่บ้านโดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่ง มีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านเป็นกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่งและกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนแต่ไม่เกินสิบคนมีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน (พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ฉบับที่ 11, 2551)

การพัฒนาคนโดยส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ การสงวนบำรุงรักษาและประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล การส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

ความตื่นตัวต่อแนวคิดด้านประชาสังคมตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศด้วยการมีส่วนร่วมในการทำงานโดยใช้เวทีชาวบ้านที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมทำกับทุกฝ่ายในลักษณะพหุภาคี ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ (กระทรวงมหาดไทย, 2551, น. 1) สภาวะชุมชนไทยปัจจุบันได้นำแนวคิดพัฒนามาจากคำว่า Development ซึ่งเป็นคำของชาวตะวันตก มาใช้เป็นฐานในการพัฒนา มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน (Complexity) ในด้านของเงื่อนไขเหตุปัจจัย หากไม่มีการศึกษาเรียนรู้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเหตุปัจจัยในเงื่อนไขให้รู้เท่าทันแล้วคงยากที่จะแก้ปัญหาของสังคมของชุมชนอย่างที่เคยนำไปบรรยายในหลาย ๆ ที่ว่าในสังคมเรามีปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เศรษฐกิจระบอบ สังคมล่มสลาย การศึกษาสับสนวุ่นวาย พัฒนาเลือนลอย ค่านิยมแบบคอบบริโภคนิยมอยู่ในโลกเสมือนจริง หลงสิ่งเสพติดเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่จะต้องมีการทุกภาคส่วนเข้าไปมีบทบาทช่วยกัน แก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้หมดไป (พระเทพเวที 2535, น. 17)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 28 ตรี ได้บัญญัติว่าในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้านผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนแต่ไม่เกินสิบคน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ ได้แก่

- 1) ส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การส่งเสริมอุตสาหกรรมและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย การดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย การประนีประนอมข้อพิพาท การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในหมู่บ้าน การรักษาสาธารณสุขสมบัติของหมู่บ้าน รวมทั้งการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและภัยอันตรายของหมู่บ้าน
- 2) จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การประสานโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านกับคณะทำงานต่าง ๆ การรวบรวมและจัดทำข้อมูลของหมู่บ้าน
- 3) การดำเนินการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับราษฎรในหมู่บ้าน
- 4) การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การจัดสวัสดิการต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ยากจน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข
- 5) การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีภูมิปัญญาและวัฒนธรรม (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560, น. 1)

ทั้งนี้ ในการปฏิบัติตามภารกิจตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และการดำเนินการในภารกิจของส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ ตามคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันอังคารที่ 21 กรกฎาคม 2552

ยังมีความสัมพันธ์เชิงซ้อนกับกลุ่มหรือองค์กรสาธารณะภายในหมู่บ้าน ชุมชนกับคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือมีความซ้ำซ้อนกันในด้านสถานภาพตัวบุคคล ทั้งด้านอาชีพหลักของ คณะกรรมการหมู่บ้าน และการได้รับค่าตอบแทนจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ส่งผลทำให้การปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านไม่ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 50 และ 51 และอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 66,67 และมาตรา 68 หลายประการ รวมทั้งตามมติคณะรัฐมนตรีข้างต้น ยังได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณากำหนดกรอบแนวทาง แผนงาน หรือโครงการที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560, น. 3 4)

อำเภอจตุรพักตรพิมาน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ด ห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ด ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครระยะประมาณ 490 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 522 ตารางกิโลเมตรตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังต่อไปนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอศรีสมเด็จและอำเภอเมืองร้อยเอ็ด ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองสรวงและอำเภออาจสามารถ ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเกษตรวิสัย ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอกวาปีปทุม (จังหวัดมหาสารคาม) ท่ามกลางความสลับซับซ้อนทางด้านสังคม ชุมชน จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนยังไม่เต็มที่ทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนและองค์กรอื่น ๆ ในการกิจกรรมของชุมชนน้อยมาก เนื่องจากเหตุผลในด้านเศรษฐกิจ การหารายได้ความเร่งรีบในการประกอบอาชีพ สรุปลงได้ดังนี้ ประเด็นแรกคณะกรรมการหมู่บ้านยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีตามกฎหมายและหน้าที่ตามภารกิจอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนราชการ รัฐบาล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ประเด็นที่สอง คณะกรรมการหมู่บ้านจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่ขาดความเป็นเอกภาพและยังไม่มีประสิทธิภาพเพราะคณะกรรมการหมู่บ้านไม่เข้าใจหลักคิดของกระบวนการจัดทำแผน และประเด็นสุดท้ายคณะกรรมการหมู่บ้านขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการทั้งคน งาน และเงิน ทำให้ไม่สามารถบูรณาการคนกลุ่ม องค์กร และกองทุนต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้านได้ (ที่ทำการปกครองอำเภอจตุรพักตรพิมาน, 2563) ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เป็นองค์กรหลักมีความครอบคลุมดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชนในทุก ๆ ด้าน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรของตนเอง ทั้งที่เป็นการจัดตั้งตามกฎหมายและจัดตั้งตามแนวทางปฏิบัติหลากหลายเป็นการเฉพาะ ซึ่งกลุ่มหรือองค์กรที่จัดตั้งขึ้นของหน่วยงานเหล่านั้น มีความหลากหลายและแตกต่างกัน เช่น การประนีประนอมข้อพิพาท การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายในหมู่บ้าน การรักษาสาธารณสุขสมบัติของหมู่บ้าน การป้องกันและบรรเทา

สาธารณสุข การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การสงเคราะห์ผู้ยากจน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านไม่สามารถบูรณาการในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่จะช่วยสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้าน อาทิเช่น โครงการไทยนิยมยั่งยืน ฯลฯ ซึ่งเมื่อทราบถึงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าวที่แท้จริงแล้ว ก็จะสามารถทำให้รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลได้อย่างตรงจุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด อันจะทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่สามารถขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

## 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

## 1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ



## 1.4 ขอบเขตการวิจัย

### 1.4.1 ด้านพื้นที่

อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

### 1.4.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.2.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,070 คน

1) ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 150 คน
2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 300 คน
3) สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 300 คน
4) ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน	จำนวน 645 คน
5) กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน 675 คน
รวม	จำนวน 2,070 คน

1.4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 336 คน โดยการใช้สูตรหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973, p. 727)

### ตารางที่ 1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประเภทคณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. ผู้ใหญ่บ้าน	150	24
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	300	49
3. สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	300	49
4. ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน	645	105
5. กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ	675	110
รวม	2,070	336

### 1.4.3 ด้านตัวแปร

1.4.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยสังเคราะห์จากนักวิชาการต่าง ๆ จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ
- 2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- 3) ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ

- 4) ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน
- 5) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท
- 6) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ

1.4.3.2 ตัวแปรตาม คือ บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามคู่มือการปฏิบัติงานของกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560)

- 1) ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน
- 2) ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย
- 3) ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย
- 4) ด้านการทำงานตามที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ
- 5) ด้านการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
- 6) การบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น

#### 1.4.4 ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2563-กุมภาพันธ์ 2564

### 1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง ความรับผิดชอบตามหน้าที่ที่ตนดำรงอยู่ในแต่ละสถานภาพทั้งที่เป็นบทบาทตามธรรมชาติและบทบาทที่สังคมมอบหมายให้บทบาทที่เป็นธรรมชาติเป็นบทบาทที่ติดตัวไปตลอดชีวิต ส่วนบทบาทที่สังคมมอบหมายนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ตนรับผิดชอบอยู่ อันเป็นปทัสฐานที่ได้กำหนดไว้ก่อนแล้ว

คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 มีหน้าที่เป็นผู้เสนอแนะและให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงทำหน้าที่บริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน

ขวัญและกำลังใจ หมายถึง สภาวะจิตใจ หรือความรู้สึกของบุคคลที่เป็นพฤติกรรมแสดงออกต่อสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนอันเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจและทำให้เกิดกำลังใจที่จะร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ เป็นนามธรรมที่ไม่มีรูปร่างไม่สามารถมองเห็นได้แต่เป็นพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งแสดงออกมาในรูปของความรู้สึก

การมีส่วนร่วมของรูปในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันกระทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม หรือสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่คิดวางแผนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และการมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน ร่วมกันรับผิดชอบและประเมินผล ตลอดจนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

การมีจิตสาธารณะ หมายถึง คณะกรรมการชุมชนมีการแสดงออกลักษณะของบุคคลโดยคำนึงถึงส่วนรวมด้วยจิตวิญญาณ ปฏิบัติตนในการแบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวมปฏิบัติตนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนเสียสละไม่เอารอดเอาเปรียบ มีความซื่อสัตย์รักษาและใช้สมบัติส่วนรวม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

เครือข่ายองค์กรชุมชน หมายถึง การที่คณะกรรมการชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มคณะกรรมการ โดยอาจเริ่มจากการศึกษาเรียนรู้ในระดับกลุ่มไปจนถึงหลายกลุ่ม กระตุ้นให้เกิดความสนใจร่วมกันและการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและการเสริมพลังในการประสานงาน การติดต่อสื่อสาร เพื่อผลักดันให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

ด้านความรู้ความเข้าใจบทบาท หมายถึง การแสดงออกในหน้าที่ที่ได้ับมอบหมายของคณะกรรมการชุมชนต้องให้ความช่วยเหลือผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านมีความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องในอำนาจหน้าที่ศึกษาหาความรู้เรื่องบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตอาสาทำเพื่องานส่วนรวมให้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม

การสนับสนุนจากภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานภาครัฐมีนโยบายในการสนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการชุมชนในด้านต่างๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ มีแนวทางปฏิบัติหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และดำเนินการตามแผนที่วางไว้อย่างชัดเจนโดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.6.2 ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารและผู้รับผิดชอบในการวางแผนการดำเนินงานตลอดจนติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้

## บทที่ 2

### การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ไว้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
2. แนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
4. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน
5. บริบททั่วไป
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

#### 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

##### 2.2.1 ความหมายของบทบาท

ความหมายของคำว่า บทบาท ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง การทำท่าตามบท โดยปริยายหมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้

อุทัย หิรัญโต (2519, น. 120) ให้ความหมายบทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือหวังว่าเขาจะกระทำอยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง การที่ประชาชนคาดหมายหรือหวังให้เขากระทำอย่างนั้น ก็คือ เอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของเขาเป็นมูลฐาน

อุทัย หิรัญโต (2529, น. 197) ได้อธิบายความหมายบทบาท คือ หน้าที่ (Function) และพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่งๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวโดยปรกติแล้วเป็นสิ่งที่กลุ่ม สังคม วัฒนธรรมนั้นๆ กำหนดขึ้นเพื่อความ เป็นระเบียบของสังคม

พัทยา สายหู (2534, อ้างถึงใน ณรงค์ เส็งประชา, 2541, น. 136) ได้ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาท ดังนี้ บทบาท คือ การกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบใดที่ยังคงอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้น ๆ ว่ามีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร

จํานงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2540) ได้อธิบายถึง บทบาทไว้ว่า เมื่อบุคคลมีสถานภาพ โดยยอมเป็นที่คาดหวังจากคนอื่น ๆ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ควบคู่กับสถานภาพนั้น การที่บุคคลกระทำภาระหน้าที่ตามสถานภาพของตน เรียกว่า การแสดงบทบาท “บทบาท” (Role) จึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสถานภาพเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มองเห็นได้เป็นการกระทำของบุคคล ผู้มีสถานภาพเหมือนกันย่อมมีการแสดงบทบาทเป็นแบบเดียวกันตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ เช่น เด็กทุกคนจะต้องมีสถานภาพเป็นนักเรียนที่จะต้องมีบทบาทคล้าย ๆ กันคือ ไปโรงเรียนเข้าเรียนในชั้น สอบทำการบ้าน หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูกำหนด แต่การแสดงบทบาทของบุคคลถึงแม้จะมีสถานภาพเดียวกันย่อมมีลักษณะแตกต่างกันได้ เช่น เด็กที่มีสถานภาพเป็นนักเรียนเหมือนกันแต่อาจคล้าย หรือแตกต่างกันได้ เช่น ต้องเข้าห้องเรียนเหมือนกันแต่ความตั้งใจเรียนไม่เหมือนกัน เป็นต้น

พัทยา สายหู (2540) ได้กล่าวถึง บทบาท ไว้ดังนี้ว่า คนแต่ละคนเมื่อได้สถานภาพหรือ ตำแหน่งทางสังคมมาแล้ว ไม่ว่าจะโดยวิธีใด เป็นสถานภาพแบบไหน ก็ย่อมต้องได้ “บทบาท” หรือ “หน้าที่” ประจาสถานภาพหรือตำแหน่งนั้น ๆ มาด้วย เหมือนเมื่อถูกกำหนดให้เล่นละครเป็น “ตัว” อะไรแล้วก็ต้องรับ “บท” มาด้วย มิฉะนั้นจะเล่นไม่ถูก เล่นไม่ได้

สุนทร กุญชร (2545, น. 10) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออก หรือปฏิบัติตามอำนาจที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคมทางหน้าที่การงานตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546, น. 602) ให้แนวคิด ที่เกี่ยวกับบทบาท ดังนี้ บทบาท หมายถึง การทำตามบท การรําทตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ เช่น บทบาทของบิดา-มารดา ในการเลี้ยงดู บุตรธิดา บทบาทของครู ในการสอนหนังสือ เป็นต้น

ทวี เขจรกุล (2547, น. 25-26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรม หรือหน้าที่ที่บุคคล ในตำแหน่งต่าง ๆ แสดงออกมาตามปทัสถานของสังคมที่กำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำซึ่งบุคคล ได้แสดงออกตามสถานภาพของตนเอง

อมรรัตน์ เรื่องสกุล (2551) กล่าวว่า บทบาทเป็นเสมือนเครื่องมือในการประสานมนุษย์ ให้รวมตัวกันในสังคม มีการสร้างกฎเกณฑ์ที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจมีการปรับทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรม ของสมาชิกในสังคม อีกทั้งยังช่วยลดช่องว่างระหว่างสังคมเข้าด้วยกัน

นฤมล จินตพัฒนากิจ (2555) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แบบแผน พฤติกรรมที่สมาชิก ประพฤติซ้ำ ๆ กันเป็นประจำ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ บทบาทด้านวัตถุและบทบาทด้านอารมณ์

สัทศน์ ภูมิรัตนจรินทร์ (2555) ได้ให้ความหมายของบทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) บทบาท จึงเป็นตัวกำหนดที่ความรับผิดชอบของบุคคลในสังคม สังคมยิ่งสลับซับซ้อนมากขึ้นเท่าไร บทบาทก็ยิ่งแตกต่างกันมากขึ้นเท่านั้น

Allport (1973, อ้างถึงใน สุภา สุกุลเงิน 2545, น. 15-16) ได้ให้แนวคิดอันเกี่ยวกับของบทบาท ดังนี้ การแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ต่อไปนี้

1. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

2. การรับรู้บทบาท (Role Conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าควรจะมีบทบาทอย่างไรและสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptance) จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การได้ยอมรับบทบาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะบุคคลจะไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติตาม เพราะหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเกิดความขัดแย้งกับความต้องการหรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่กลับพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นบทบาทของเจ้าของสถานภาพที่แสดงออกจริง (Actual Role) ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่ตั้งสังคมคาดหวังหรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเองการที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ได้ครองตำแหน่งนั้นอยู่เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง

Linton (1936, อ้างถึงใน สุรางค์ จันทรเอม, 2529, น. 24) ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาท ดังนี้ สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ตำแหน่งในแต่ละตำแหน่งจะได้กำหนดบทบาทไว้อย่างไรบ้าง ฉะนั้นเมื่อมีตำแหน่งก็ต้องมีบทบาทควบคู่กันไปเสมอ คือ เมื่อบุคคลมีตำแหน่งย่อมจะต้องมีสิทธิและหน้าที่ตามมาเองบางคนก็ปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทบางคนก็ทำได้ไม่เต็มที่เพราะเกิดขัดแย้งกันในบทบาทผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของ ผู้ที่สวมบทบาทลักษณะของสังคม ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้น

Rizzo, Robert and Sidney (1970) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังจากบุคคลผู้ดำรงบทบาท ซึ่งบทบาทนี้จะเกิดการเรียนรู้ถึงเนื้อหาสไตล์ บทบาทหน้าที่ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการสิทธิและสิทธิพิเศษที่สำคัญที่สุด ก็คือ สามารถจะเข้าใจได้จากบทบาทที่ถูกคาดหวัง ซึ่งถูกสื่อสารไปยังบุคคลนั้นจากบรรดาสมาชิกในสังคมนั้น

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่กำหนดให้บุคคลหรือองค์การเป็นหรืออยู่ในตำแหน่งที่ควรจะเป็น อันเป็นที่ยอมรับของสังคมตามระเบียบกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ตามแต่บริบทพื้นที่ที่กำหนดหรือคาดหวัง

### 2.1.2 ประเภทของบทบาท

จากการศึกษาประเภทของบทบาท มีผู้จำแนกประเภทของบทบาทไว้อย่างหลากหลาย อาทิเช่น พวงเพชร สุรัตน์วิกุล (2542, น. 65-66) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาทเป็นรูปธรรมเห็นได้จากการกระทำที่แสดงออกมา บทบาท มี 3 ด้าน คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้น ๆ ควรกระทำแต่อาจมีใครที่ทำได้หรือไม่มีใครทำตามนั้นก็ไม่ได้

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทอันบุคคลคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วยทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป โดยสรุปบทบาทเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงตามตำแหน่งหรือสถานะทางสังคมที่บุคคลนั้น ๆ ดำรงตำแหน่งอยู่ และสรุปประเภทของบทบาทออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

- 3.1 บทบาทที่ตนเองหรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้นคาดหวังว่าตนเองควรจะมีบทบาท อย่างไรคาดหวังว่าตนเองควรจะทำปฏิบัติอย่างไรในตำแหน่งนั้น ๆ เรียกว่า บทบาทที่คาดหวัง

- 3.2 บทบาทคาดหวังจากผู้อื่น หรือจากสังคมต้องการให้บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ แสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ที่ทางสังคมครอบครองอยู่ เรียกว่า บทบาทที่สังคมกำหนด

- 3.3 บทบาทที่เป็นจริง หรือพฤติกรรมที่บุคคลนั้น หรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งได้กระทำจริง เรียกว่า บทบาทที่เป็นจริง

Broom and Selznick (1973, p. 36, อ้างถึงใน จารุพร เฟ็งสกุล, 2545, น. 13) ได้จำแนก บทบาทออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กำหนดให้กระทำกิจกรรมในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ

2. บทบาทที่เป็นจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริง ซึ่งจะขึ้นกับการสังเคราะห์จากความเชื่อความหวังการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งยังต้องพิจารณาถึงความกดดันขีดจำกัดและโอกาสในแต่ละสังคมในระยยะเวลานั้น ๆ ด้วย

3. บทบาทที่ควรปฏิบัติ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่ง เชื่อหรือหวังว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับแต่ยังไม่ได้กระทำ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริง นอกจากนี้บทบาทที่ควรกระทำยังขึ้นกับความแตกต่างขององค์กรความคิดนึกประสบการณ์และการรับรู้ของผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละคนด้วย

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประเภทของบทบาทสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทที่คาดหวังหรือบทบาทในอุดมคติ คือ บทบาทที่ต้องการกำหนดให้บุคคลหรือองค์การเป็นหรืออยู่ในตำแหน่งที่ควรจะเป็นอันเป็นที่ยอมรับของสังคมตามระเบียบกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ตามแต่บริบทพื้นที่ ซึ่งอาจแตกต่างกันหรือไม่แตกต่างกัน

2. บทบาทในมุมมองของบุคคลอื่นเป็นบทบาทที่เกิดจากการที่บุคคลภายนอกมองถึงบทบาทของบุคคลหรือองค์การที่อยู่ในบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ

3. บทบาทที่ปฏิบัติได้จริง คือ บทบาทที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย หรือวัฒนธรรม ประเพณี ในขณะนั้นซึ่งเป็นปัจจุบันอาจแตกต่างกันหรือไม่แตกต่างกันในบริบทพื้นที่

### 2.1.3 ลักษณะของบทบาท

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2540) ได้จัดประเภทของบทบาทเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม (Expected Role) เป็นแบบฉบับของบทบาทที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำแต่บางครั้งอาจไม่มีใครกระทำตามนั้นได้ อาทิ สังคมคาดหวังว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่หรือแสดงบทบาทนักประชาสัมพันธ์จะต้องมีทักษะในการสื่อความหมาย รู้จักวิธีสร้างภาพพจน์ที่ดีให้เกิดขึ้นแก่สถานศึกษา รู้จัก และเข้าใจวิธีการเผยแพร่ข่าวสารด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ แต่ผู้บริหารสถานศึกษาบางคนอาจจะไม่เคยแสดงบทบาทนี้เลยก็ได้



2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) ได้แก่ บทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ จะคาดคิดด้วยตนเอง ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม หรือบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจว่าตนเองควรแสดงบทบาท การบริหารวิชาการของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงให้นโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาว่าต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Role หรือ Enacted Role) ได้แก่ การกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย ซึ่งอาจเป็นสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม อาทิ จากแรงกดดันต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการบทบาทที่แสดงออกจริงของบุคคล ดังนั้นบทบาทที่แสดงออกจริงจึงอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ก็ได้ ยกตัวอย่าง เช่น ผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ตนเองว่าต้องทำการบริหารบุคคลด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้แต่ในทางปฏิบัติบางครั้งถูกแรงกดดันจากนักการเมืองท้องถิ่นทำให้ไม่สามารถทำได้ตามหลักการบริหารบุคคล เป็นต้น

Lunber (1968) ได้จำแนกบทบาทที่จำเป็น (Role Requirement) ในระดับโครงสร้างของสังคมออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. บทบาทตามบทบัญญัติ (Role Prescription) เป็นบทบาทที่กำหนดขึ้นโดยกฎหมายที่เป็นทางการ (Format Laws) ข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ซึ่งโดยปกติจะเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการบังคับใช้โดยการให้รางวัลหรือลงโทษอย่างเป็นทางการ

2. บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) เป็นบทบาทที่กำหนดขึ้นโดยหลักเกณฑ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Code) จากมารยาทหรือขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมากจะไม่มี การเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีการบังคับใช้เป็นทางการ เช่น การยกย่องให้เกียรติ การไม่คบค้าสมาคมด้วย ฯลฯ

Katz and Robert (1966) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ในบทบาท ได้แก่

1. ปัจจัยด้านองค์กรที่มีผลต่อกระบวนการรับรู้ในบทบาท ได้แก่ โครงสร้าง ระดับความต้องการในบทบาท ลักษณะงาน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การปฏิบัติในองค์กร

2. ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ สถานภาพ ความต้องการ ค่านิยม การศึกษาความสามารถ อายุ เพศ อาวุโส

3. ปัจจัยการสื่อสารและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่ การสื่อสาร ความถี่ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สถานที่ตั้งทางกายภาพ ความสามารถมองเห็นกันได้ ข้อมูลย้อนกลับและการมีส่วนร่วมบทบาทและความคาดหวังเป็นสิ่งจำเป็นในการทำหน้าที่ของทุกองค์บทบาท

จึงมีความสัมพันธ์กับรูปแบบพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังตามสถานภาพตำแหน่ง รวมทั้งเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่สังคมมีต่อบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น

Robbins (1996) เสนอว่า หากพิจารณาบทบาทต่าง ๆ ของบุคคลที่มีอยู่ในกลุ่มสังคม จะพบว่าบทบาทสามารถจำแนกเป็นลักษณะต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. บทบาทเฉพาะสถานะ (Role Identity) เป็นทัศนคติที่ชัดเจนและการแสดงพฤติกรรมที่คงเส้นคงวาของบุคคลในบทบาทใดบทบาทหนึ่งบุคคลโดยทั่วไปสามารถเปลี่ยนบทบาทได้อย่างทันทีทันใดเมื่อรับรู้ว่าคุณภาพและความต้องการขณะนี้เปลี่ยนแปลงไปทำให้เขาต้องเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมไปและถ้าเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมไม่ได้และมีแนวโน้มว่ายังคงแสดงบทบาทเดิมคือ ผู้สอนอยู่จะทำให้เกิดปัญหาและเกิดความขัดแย้งกับความเป็นจริงตามบทบาทใหม่

2. บทบาทที่รับรู้ (Role Perception) เป็นทัศนะของบุคคลที่เข้าใจหรือเชื่อว่าเขาควรจะทำอะไร แคไหน และอย่างไรในสถานการณ์นั้น บทบาทที่รับรู้ขึ้นอยู่กับการตีความ (Interpretation) ตามความเชื่อและความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมและประเภทของพฤติกรรม

3. บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) เป็นความเชื่อของบุคคลอื่นที่เชื่อว่าผู้ที่ดำรงตำแหน่งหรือสถานภาพนั้น ๆ ควรปฏิบัติอะไร อย่างไร แคไหนภายใต้สถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยที่พฤติกรรมที่คาดหวังจะถูกกำหนดขึ้นโดยการประเมินจากบริบทของบทบาทที่บุคคลดำรงอยู่ บทบาทที่คาดหวังเป็นผลรวมของความเชื่อของบุคคลในสังคมจนกลายเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของสังคมองค์ความเป็นแม่ไปแต่ถ้าให้ลูกสอบได้ก็จะเสียบทบาทของความเป็นครู เป็นต้น

Bloom and Seiznick (2003) กล่าวว่า บทบาท หรือที่บางครั้งเรียกว่า บทบาททางสังคม (Social Role) เป็นหน่วยพื้นฐานในโครงสร้างสังคม บทบาทเป็นแบบแผนพฤติกรรมของตำแหน่งทางสังคม (Social Position) อาชีพ ตำแหน่งพ่อ แม่ ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา เป็นต้น บทบาทพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้ เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่าบุคคลทั่วไปคาดหวังอะไรจากบทบาทเหล่านั้น ใครคือผู้ที่มีภาระหน้าที่ผูกพันตามบทบาทนั้นและใครคือผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องความชอบธรรมจากบทบาทนั้น

2. บทบาทที่เป็นจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกจริงโดยได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมลักษณะใดลักษณะหนึ่งเสมอ เช่นเดียวกับบุคลิกภาพของบุคคล อาชีพ อิทธิพลจากการขัดเกลาทางสังคม การรับรู้ถึงความคาดหวังของสังคม เป็นต้น ความแตกต่างระหว่างบทบาทในอุดมคติและบทบาทที่เป็นจริงจะไม่เกิดขึ้นในกรณีของบทบาทที่ไม่เป็นทางการหรือบทบาทที่ปรากฏขึ้นชั่วคราว ทั้งนี้เพราะไม่มีบทบาทในอุดมคติหรือไม่มีการกำหนด ความคาดหวังที่ชัดเจนต่อบทบาทเหล่านั้น

#### 2.1.4 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ซึ่งกล่าวถึง พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลรอบครัว กลุ่มหรือชุมชนภายในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม บทบาทเป็นแนวคิดด้านสังคมวิทยาจิตวิทยา และมานุษยวิทยาสำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์บุคคล ครอบครัว กลุ่มหรือชุมชนเนื่องจากมนุษย์ในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์ การกำหนดบทบาทจึงเปรียบเสมือนการจัดระเบียบของบุคคลสังคมที่จะปฏิบัติต่อกันได้มีนักวิชาการให้ความหมายของบทบาทไว้ต่าง ๆ ดังนี้

จุฑามาศ ศรีสิริพรพันธ์ (2548, น. 27) ได้อธิบายว่า บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลในแต่ละคนในกลุ่มหรือสังคมหนึ่ง หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวโดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นกำหนดขึ้น ดังนั้นบทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ (2550, น. 66) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ว่า เป็นแบบแผนของความต้องการเป้าหมายของความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ คุณค่าและการกระทำที่สมาชิกในสังคมคาดหวังว่าควรเป็นไปตามลักษณะของชนิดตำแหน่งที่มีอยู่หรืออาจกล่าวได้สั้น ๆ ว่าบทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้นควรจะมีประพฤติหรือปฏิบัติ เช่น บทบาทของพ่อ ก็คือ ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี รู้จักทำมาหากิน เป็นต้น

Linton (1945, p. 22, อ้างถึงใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, น. 115) กล่าวว่า สถานภาพหรือตำแหน่งเป็นตัวกำหนดบทบาทให้แก่บุคคล สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่ง ดังนั้นเมื่อกำหนดตำแหน่งใดขึ้นก็จำเป็นต้องมีบทบาทหรือภาระหน้าที่กำกับตำแหน่งนั้นเสมอ เปรียบเสมือนเป็นเหรียญอันเดียวที่มีสองหน้า คือ มีสถานภาพอยู่หน้าหนึ่งกำกับตำแหน่งนั้นเสมอ และเปรียบเสมือนเป็นเหรียญอันเดียวที่มีสองหน้า คือ มีสถานภาพอยู่หน้าหนึ่งและบทบาทอีกหน้าหนึ่ง

ทฤษฎีบทบาทของ Nadel (1988, อ้างถึงใน พิทยา เพชรรักษ์, 2541, 14) กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะ คือ

1. ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครูต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน
  2. ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้เช่นเป็นครูต้องสอนหนังสือ เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้เป็นตำรวจต้องจับผู้ร้าย
  3. ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภา เป็นต้น
- ถ้ากำหนดให้ P คือ บทบาท
- b คือ ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้
  - c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

ดังนั้นจึงเขียนเป็นสมการบทบาทได้ว่า

$$P = a + b + c + \dots + n$$

จากสมการอธิบายได้ว่า บทบาทต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วนอย่างน้อย 3 ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน

ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์ (Homann's Role Theory) (พิทยา เพชรรักษ์, 25,41 น. 15) กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือ เพราะเป็นครู พอตอนเย็นต้องแสดงบทบาทดูแลเลี้ยงดูบุตรเพราะเป็นพ่อแม่ เป็นต้น

ทฤษฎีบทบาทของ Ralph (1945, อ้างถึงใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, น. 115) กล่าวว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย

Levingson (1964, p. 18, อ้างถึงใน ประเสริฐ ปอนถิ่น, 2551, น. 34) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะในการทำงานเดียวกันซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุดแต่มุ่งไปที่การบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ
2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น
3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือแนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น

กล่าวโดยสรุป จากความหมาย แนวคิด ประเภท และทฤษฎี บทบาท หากพิจารณาถึงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มี ณ ปัจจุบัน มีประเด็นที่น่าจะนำมาพิจารณา 2 ประการ คือ ประการแรก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเพียงใดและประการที่สอง บทบาทดังกล่าวที่กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายกับบทบาทที่ประชาชนคาดหวังสอดคล้องและเป็นบทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ปฏิบัติอยู่ในขณะนี้หรือไม่อย่างไร ซึ่งในประเด็นปัญหานี้ผู้วิจัยจะได้ทำการแสวงหาคำตอบจากปรากฏการณ์จริงและนำเสนอ ต่อไป

## 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

### 2.2.1 ประวัติความเป็นมา

ก่อนที่จะไปเรียนรู้ถึงการปกครองในระดับหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ เรามาเรียนรู้ก่อนว่าประเทศไทยของเรานั้นมีการจัดการปกครองออกเป็นแบบใดบ้างประเทศไทยของเรานั้นแบ่งการปกครองออกเป็น (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560, น. 3)

1. ราชการบริหารส่วนกลาง คือ กระทรวง ทบวง กรม
2. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค คือ จังหวัด อำเภอ
3. ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น คือ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา
4. องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล (มีทั้งเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

2.2.1.1 การปกครองท้องที่ คือ อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน (ทุกวันนี้ (ปี พ.ศ. 2556) กิ่งอำเภอได้ยกฐานะเป็นอำเภอหมดแล้ว) ราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ส่วน อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านนั้น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ซึ่งตราขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ (ร.5) เรียกว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และพระองค์ท่านได้ทรงริเริ่มให้มีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปกครองหมู่บ้านครั้งแรก ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการตั้งหมู่บ้านมีหลักเกณฑ์ ดังนี้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่มีประชากรราว 200 คน มีบ้านไม่ต่ำกว่า 5 บ้าน

#### 1) ตามมติคณะรัฐมนตรี แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1.1) กรณีชุมชนหนาแน่นก่อนแยกต้องมีประชากรไม่น้อยกว่า 1,200 คน หรือมีบ้านไม่น้อยกว่า 240 บ้าน แยกแล้วต้องมีประชากรไม่น้อยกว่า 600 คน มีบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน

1.2) กรณีชุมชนห่างไกลก่อนแยกต้องมีประชากรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมีบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน แยกแล้วต้องมีประชากรไม่น้อยกว่า 200 คน มีบ้านไม่น้อยกว่า 40 บ้าน

2.2.1.2 คณะกรรมการหมู่บ้านได้กำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรี โดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 คณะกรรมการปฏิรูประบอบราชการ และระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ได้พิจารณาเห็นว่าการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในสภาวะการณ์ปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2524) ยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพและไม่สามารถบริหารงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เท่าที่ควรเนื่องจาก

- 1) การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ในดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียว
- 2) กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขึ้นซ้ำซ้อนกัน

หลายรูปแบบ

- 3) รัฐบาลขาดนโยบายที่แน่นอนและต่อเนื่องในการสนับสนุนหมู่บ้าน

2.2.1.3 คณะกรรมการปฏิรูปฯ จึงได้เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีให้ปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานของหมู่บ้านในด้านการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้การวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ เป็นไปอย่างรอบคอบ รัดกุม
- 2) ปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ คือ

2.1) ยึดรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เป็นหลัก

2.2) ปรับปรุงโครงสร้างให้สอดคล้องกับรูปแบบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง หรือ อพป.

2.3) ยกเลิกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านรูปแบบอื่น ๆ (ยกเว้นคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.) ให้ใช้คณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียว

2.2.1.4 คณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2524 ลงมติในหลักการให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เป็นหลักตามความเห็นของคณะกรรมการปฏิรูปฯ และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครองได้ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีมาแต่เดิมให้มีประสิทธิภาพ โดยร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องวางแนวทางดำเนินงานซึ่งได้ตราข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 ขึ้น

- 1) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2526 ลงมติว่า

1.1) รับทราบผลการดำเนินงานปรับปรุงคณะกรรมการหมู่บ้านของกระทรวงมหาดไทย

1.2) ให้กระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2524 เรื่อง การปรับปรุงรูปแบบหมู่บ้านซึ่งอนุมัติในหลักการให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียวโดยเคร่งครัด เว้นแต่หมู่บ้าน อพป. ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 ให้คงเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

1.3) อนุมัติในหลักการให้นายอำเภอมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการและบุคคลอื่นใด ทุกสังกัดให้เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้านและที่ปรึกษาของฝ่ายกิจการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ ได้โดยขอให้คำนึงถึงข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติด้วยว่า

1.3.1) ผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้านและที่ปรึกษาของฝ่ายกิจการต่าง ๆ นอกเหนือจากผู้ที่เกี่ยวข้องแล้วจะต้องมีความเต็มใจและอุทิศเวลาเพื่อการนี้

1.3.2) สำหรับที่เป็นข้าราชการ ควรได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการนั้น ๆ ก่อนด้วย

1.4) ให้กระทรวงมหาดไทยรับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนี้ไปพิจารณาด้วย ดังนี้

1.4.1) กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการหมู่บ้านและกรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิในคณะที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องไม่มีค่าตอบแทนตลอดไป

1.4.2) ในกรณีที่บุคคลได้รวมตัวกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยส่วนราชการไม่ได้เกี่ยวข้องด้วยนั้นถ้ากลุ่มใดมีกิจการทำนองเดียวกับฝ่ายกิจการใดในคณะกรรมการหมู่บ้านก็ควรจัดให้อยู่ในกิจการนั้น ๆ ด้วย

1.4.3) ควรพิจารณาให้มีกรรมการหมู่บ้านทำนองเดียวกันนี้สำหรับชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครด้วย

2.2.1.5 กระทรวงมหาดไทยได้ให้ทุกจังหวัด/อำเภอ ได้ปรับปรุงคณะกรรมการหมู่บ้านในปี 2526 ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) พ.ศ. 2526 โดยได้มีการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่พร้อมทั้งแต่งตั้งฝ่ายกิจการต่าง ๆ ของ กม. และที่ปรึกษาของ กม. พร้อมกันทั่วประเทศ

2.2.1.6 กระทรวงมหาดไทย ได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีสามารถเป็นประธานฝ่ายกิจการอื่นได้และจังหวัด/อำเภอ จัดตั้งฝ่ายกิจการสตรีเพิ่มขึ้นในคณะกรรมการหมู่บ้านอีก 1 ฝ่าย เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาหมู่บ้าน

## 2.2.2 รูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งแก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย กรรมการ 2 ประเภท คือ

1. กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำ หรือผู้แทนกลุ่ม หรือองค์กรในหมู่บ้าน
2. กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือก ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวน 2-10 คน โดยให้ที่ประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนด

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานและระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 กำหนดให้กรรมการหมู่บ้านเลือกรองประธานกรรมการหมู่บ้านจากกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่งคนหนึ่งและจากกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอีกคนหนึ่ง โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านเลือกรองประธานคนใดคนหนึ่งเป็นรองประธานคนที่หนึ่งและประธานคณะกรรมการหมู่บ้านเลือกกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการหมู่บ้านและให้คณะกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งเป็นเหรัญญิกส่วนกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ ก็จะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ

ดังนั้น รูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีลักษณะ ดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน
2. กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง 1 คน และโดยการเลือก 1 คน เป็นรองประธาน
3. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการ
4. สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกรรมการ
5. ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านเป็นกรรมการ
6. กรรมการหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2-10 คน เป็นกรรมการ
7. กรรมการหมู่บ้าน (โดยการเลือกจากประธาน)เป็นเลขานุการ
8. กรรมการหมู่บ้าน (โดยการเลือกจาก กม. ) เป็นเหรัญญิก

## 2.2.3 การได้มาและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหมู่บ้าน

การได้มาของกรรมการหมู่บ้านของผู้นำหรือผู้แทนหรือองค์กรในหมู่บ้าน ผู้นำ หรือผู้แทนของกลุ่มหรือองค์กร ดังต่อไปนี้ มีสิทธิเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง

- 2.2.3.1 กลุ่มบ้าน ตามประกาศของนายอำเภอ
- 2.2.3.2 กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมที่มาจากการรวมตัวกันของสมาชิก ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของทางราชการตามที่กระทรวงมหาดไทยประกาศ
- 2.2.3.3 องค์กรที่ได้มีการจัดตั้งไว้ตามกฎหมายว่าด้วยสภาองค์กรชุมชน



2.2.3.4 กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรมที่มาจากการรวมตัวกันของสมาชิก หรือตั้งขึ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่าสิบคน
- 2) สมาชิกของกลุ่มไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน
- 3) เป็นกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้าน อย่างต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า หกเดือน
- 4) เป็นกลุ่มที่มีกฎระเบียบที่กำหนดไว้ชัดเจน และต้องเกิดจากสมาชิกร่วมกัน

กำหนด

## 2.2.4 เงื่อนไขเวลาที่ต้องจัดให้มีการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.4.1 ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือพ้น จากตำแหน่งพร้อมกันให้ผู้ใหญ่บ้านดำเนินการจัดให้มีการประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ขึ้นใหม่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือพ้น จากตำแหน่งพร้อมกันโดยความเห็นชอบของนายอำเภอ

2.2.4.2 ถ้ากรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง จนเป็นเหตุให้กรรมการหมู่บ้านที่เหลืออยู่ มีจำนวนน้อยกว่า 2 คน และคณะกรรมการหมู่บ้านที่เหลือมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า 180 วัน ให้ผู้ใหญ่บ้านจัดให้มีการเลือกคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายใน 15 วันเลือก แทนตำแหน่งที่ว่างโดยให้มีวาระเท่ากัน

## 2.2.5 การพ้นจากตำแหน่ง

2.2.5.1 กรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง ได้แก่

1) ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้ภูมิลำเนา เมื่อพ้นจากการดำรงตำแหน่ง

2) ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านสิ้นสุดลงเมื่อมีการเลือกผู้นำหรือ ผู้แทนขึ้นใหม่นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระหนึ่งแล้ว การเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ของผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านต้องสิ้นสุดลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.1) ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

2.2) ตาย

2.3) ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก

2.4) นายอำเภอสั่งให้ออกจากตำแหน่งตามมติของคณะกรรมการหมู่บ้าน

เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้านเห็นว่ามีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียหรือก่อความไม่สงบ เรียบร้อยแก่หมู่บ้านหรือกระทำการอันเสื่อมเสียประโยชน์ของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีกรรมการ หมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการหมู่บ้านเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอให้คณะกรรมการ

หมู่บ้านพิจารณาและมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการหมู่บ้าน  
เท่าที่มีอยู่

2.5) เมื่อนายอำเภอมีประกาศให้กลุ่มตามข้อ 1.2 สิ้นสุดสภาพของการ  
เป็นกลุ่มหรือขาดคุณสมบัติของการเป็นกลุ่ม

### 2.2.6 วิธีการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการ และให้นายอำเภอแต่งตั้งบุคคลร่วม  
เป็นที่ปรึกษาและสักขีพยานในการประชุม ประกอบด้วย ปลัดอำเภอประจำตำบล ข้าราชการในอำเภอ  
1 คน และกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนั้น 1 คน

2.2.6.1 วิธีการเลือกกระทำโดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวง  
มหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้านของผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน  
และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. 2551

1) ราษฎรที่มีสิทธิเข้าประชุมส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้วให้ถือว่าผู้นั้น  
เป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิและให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน

2) กรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากันให้จับสลาก

2.2.7 คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีสิทธิเลือก  
กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.7.1 มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปี  
ที่มีการเลือกตั้ง

2.2.7.2 ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

2.2.7.3 ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

2.2.7.4 มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วย  
การเขียนราษฎรในหมู่บ้านนั้น ติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือนจนถึงวันเลือก

### 2.2.8 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน  
พ.ศ. 2551 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือปฏิบัติการกิจ  
ของคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

2.2.8.1 คณะทำงานด้านอำนวยการ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหมู่บ้าน รองประธาน  
กรรมการหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคณะกรรมการด้านต่าง ๆ เลขานุการคณะกรรมการหมู่บ้าน  
เหรียญกษาปณ์คณะกรรมการหมู่บ้าน มีหน้าที่เกี่ยวกับ

1) งานธุรการ

2) การจัดประชุม

3) การรับจ่ายและเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของหมู่บ้าน

4) การประชาสัมพันธ์

5) การประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ และงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

2.2.8.2 คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้านเลือก มีหน้าที่เกี่ยวกับ

1) การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

2) ประสานการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านกับคณะทำงานด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินการหรือเสนอขอของบประมาณจากภายนอก

3) การรวบรวมและจัดทำข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

4) การติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้านและงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

2.2.8.3 คณะทำงานด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้านเลือก กรรมการหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่เกี่ยวกับ

1) การส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) การส่งเสริมอุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้กับราษฎรในหมู่บ้าน

3) การส่งเสริมดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้าน

4) การสร้างความเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาท

5) การตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในหมู่บ้าน

6) การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน

7) การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและภัยอันตรายของหมู่บ้าน

8) งานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

2.2.8.4 คณะทำงานด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ประกอบด้วยกรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือก

1) มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน

2) การพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับราษฎรในหมู่บ้าน

3) งานอื่นใดตามที่ประธานคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

2.2.8.5 คณะทำงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือกมีหน้าที่เกี่ยวกับ

- 1) การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน
- 2) การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน
- 3) การสงเคราะห์ผู้ยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
- 4) การส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข
- 5) งานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย
- 6) คณะทำงานด้านอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านเสนอและนายอำเภอเห็นชอบ

2.2.8.6 ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

- 1) ปลัดอำเภอประจำตำบล
- 2) นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) นายอำเภออาจแต่งตั้งข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลหรือหมู่บ้านนั้นหรือบุคคลอื่นใดที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควรเพิ่มเติมก็ได้

2.2.8.7 การบริหารเงินในหมู่บ้าน

ตามร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านคณะกรรมการหมู่บ้านโดยความเห็นชอบของนายอำเภอ อาจมีมติให้จัดตั้งกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนกิจกรรมอันเป็นประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้านก็ได้ โดยกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านนั้นเพื่อเป็นกองทุนในการบริหารจัดการและการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน อาจมีรายได้ ดังนี้

- 1) เงินที่กลุ่มหรือองค์กรภายในหมู่บ้านจัดสรรให้
- 2) เงินที่ได้รับการอุดหนุนจากส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้ทูลให้
- 4) รายได้จากการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน

ให้คณะกรรมการหมู่บ้านโดยความเห็นชอบของนายอำเภอกำหนดหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินของกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน ไว้ดังนี้

- 1) ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม
- 2) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน
- 3) การจัดสวัสดิการภายในหมู่บ้าน
- 4) การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน
- 5) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านกำหนด

#### 2.2.8.8 การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

1) ให้คณะกรรมการหมู่บ้านประชุมกันเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง โดยให้มีการประชุมภายในเจ็ดวันหลังจากการประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่นายอำเภอเรียกประชุม

2) การประชุมให้กระทำโดยเปิดเผยและเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้าฟังได้เว้นแต่คณะกรรมการหมู่บ้านจะลงมติให้ประชุมลับ

3) การประชุมต้องมีกรรมการหมู่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

4) การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ เว้นแต่กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการอื่นใดกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

5) กรณีเรื่องใดที่ที่ประชุมเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านหรือเป็นเรื่องที่จะมีผลกระทบกับวิถีชีวิตของราษฎรในชุมชนหรือหมู่บ้านหรือเป็นเรื่องที่มีกฎหมายระเบียบข้อบังคับให้เป็นไปตามมติให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน

6) คณะกรรมการหมู่บ้านอาจมีมติให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวได้ โดยเมื่อที่ประชุมหมู่บ้านลงมติในเรื่องใดแล้วให้คณะกรรมการหมู่บ้านประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบทั่วกันและปฏิบัติตามมติของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน

7) ราษฎรในหมู่บ้านผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน อาจยื่นหนังสือเสนอความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้านต่อคณะกรรมการหมู่บ้านได้และให้คณะกรรมการหมู่บ้านบรรจุเรื่องดังกล่าวเข้าที่ประชุมพิจารณา

### 2.2.8.9 การควบคุมดูแล

ให้นายอำเภอมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและให้ปลัดอำเภอประจำตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือ นายอำเภอในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ

### 2.2.9 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

2.2.9.1 การกิจตามอำนาจหน้าที่ใน พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551

1) มาตรา 28 ตรี วรรคสอง คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ

2) มาตรา 28 ตรี วรรคสาม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบ ในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับ องค์กรอื่นทุกภาคส่วน

2.2.9.2 การกิจตามอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายอื่น ๆ

อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ให้อำนาจไว้

1) ลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอม ข้อพิพาทนั้น ๆ เป็นข้อพิพาท เกี่ยวกับ

1.1) คดีแพ่งทุกประเภท

1.2) คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้

1.3) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอม

ข้อพิพาทและ

1.4) ข้อพิพาทดังกล่าวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

1.5) การกิจงานตามนโยบายของรัฐ คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ปฏิบัติงาน ตามมติของนายกรัฐมนตรีสั่งการในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม

1.6) การกิจงานประจำกระทรวง ทบวง กรม คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ ในการปฏิบัติงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม โดยสั่งการผ่าน จังหวัด และอำเภอ

1.7) การกิจเฉพาะตามลักษณะพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กร หรือผู้แทนของประชาชน ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างของลักษณะโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ

วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตามภูมิประเทศและภูมิรัฐศาสตร์ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

## 2.2.10 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

2.2.10.1 การช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน ก็คือ การให้ความช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ทั้งการอำนวยความสะดวก การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐรวมทั้งการเป็นผู้ช่วยนายอำเภอของผู้ใหญ่บ้าน

2.2.10.2 การปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้มีระเบียบหรือกฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น การประณีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน เป็นต้น

2.2.10.3 การทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย คือ ในบางครั้งนายอำเภออาจมีการกิจหรือมีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจาก กม. จึงจะทำให้การทำงานนั้นประสบความสำเร็จนายอำเภอ ก็จะมอบหมายให้ กม. ช่วยเหลือทำงานนั้น ๆ เช่น การเผ่าระวังและป้องกันโรคที่แพร่ระบาดการเผ่าระวังเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การสำรวจข้อมูลต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เป็นต้น

2.2.10.4 การทำงานตามที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ คือ ในบางครั้งผู้ใหญ่บ้านอาจจะมียานอื่นที่จะต้องทำนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมายและไม่สามารถที่จะทำงานนั้น ๆ คนเดียวได้จึงต้องร้องขอให้ กม. ช่วยเหลือ เช่น การสำรวจข้อมูลที่ต้องเข้าถึงทุกครัวเรือนการขอรับบริจาคในงานบุญประเพณีหรืองานประจำปีของหมู่บ้าน เป็นต้น

2.2.10.5 การบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จะแบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

1) ในกรณีที่หมู่บ้านนั้นมีแผนอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นแผนที่เกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานใดที่ได้ทำขึ้นในหมู่บ้านไม่ว่าจะเรียกว่าแผนชุมชนแผนชีวิตชุมชน หรือแผนชุมชนพึ่งตนเองหรือเรียกชื่ออย่างอื่น กม. ก็จะมีหน้าที่ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อรวบรวมแผนทุกแผนให้เป็นแผนเดียวกัน เรียกว่า “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

2) กรณีที่หมู่บ้านนั้น ๆ ยังไม่มีแผนใด ๆ เลย กม. ก็จะมีหน้าที่ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านบูรณาการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ขึ้นใหม่

2.2.10.6 การบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน ภารกิจข้อนี้เป็นภารกิจสำคัญเนื่องจากตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นมุ่งให้ กม. เป็นกลไกหลักในหมู่บ้านเปรียบเสมือนเป็น “คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน” ดังนั้น ไม่ว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตามที่มีภารกิจหรือโครงการ กิจกรรมใด ๆ ที่จะต้องทำในหมู่บ้านจะต้องประสานผ่าน กม. แล้ว กม. จะต้องรับผิดชอบดำเนินการหรือร่วมรับผิดชอบดำเนินการกับหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ นอกจาก กม. จะมีหน้าที่ตามกฎหมาย (มาตรา 28 ตรี แห่ง พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 ทั้ง 6 ข้อ ข้างต้นแล้ว ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์

การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 ยังกำหนดให้ กม. แบ่งออกเป็นคณะทำงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 มีหน้าที่ เป็นผู้เสนอแนะและให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงทำหน้าที่บริหารจัดการ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน

## 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อยกระดับการครองชีพป้องกันการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนในชนบทกำลังเผชิญอยู่ การพัฒนาชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา ชนบททั่วประเทศด้วยเหตุที่การพัฒนาชุมชนนั้นครอบคลุมการพัฒนาสังคม ชุมชน และสาธารณูปโภค อื่น ๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพโดยพยายามช่วยเหลือประชาชนให้ตื่นตัวมาร่วมมือกับรัฐในการพัฒนา ประเทศในส่วนที่ประชาชนจะช่วยให้ การพัฒนาจึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการการศึกษา (Education Process) ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำคัญยิ่งในการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อผสมผสานร่วมกันพัฒนาประเทศในขั้นสุดท้าย

### 2.3.1 ความหมายของชุมชน

ประเวศ วะสี (2541, น. 13) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543, น. 2) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง สภาวะการณ์ ที่มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ส่งเสริมของเก่าหรือสภาพการณ์ที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

เฉลียว บุรีภักดี (2545, น. 51) ได้ให้ความหมายของคำว่าชุมชน ไว้ดังนี้ ชุมชน หมายถึง พื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของคนและหมายความถึงกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นโดยมีความสนใจ มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และจุดหมายในการที่จะอยู่ในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนจำนวนหนึ่งทางสังคมที่ใช้ชีวิตร่วมกันในบริเวณพื้นที่เดียวกัน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน มีการดำเนินชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเดียวกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อนำคำสองคำมารวมกันเป็นพัฒนาชุมชน มีความหมาย ดังนี้



### 2.3.2 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

ปรีชา กลิ่นรัตน์ (2520, อ้างถึงใน ทวี ทิมขำ, 2528, น. 3-9) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วยแต่ถ้าประชาชนไม่รู้จักริเริ่มก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างจริงจังพอจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงซึ่งสะท้อนออกมาในลักษณะของความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีระดับของกลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกัน ภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

องค์การบริหารวิเทศกิจ (ICA) ของสหรัฐอเมริกาหรือ AID ในปัจจุบันได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้ (อิติ กิตติวิทิตคุณ, 2540, น. 28) “การพัฒนาชุมชน” เป็นกรรมวิธี (Process) แห่งการกระทำของสังคมซึ่งราษฎรในชุมชนนั้น ๆ ร่วมกันจัดวางแผนและลงมือปฏิบัติตามแผนเอง แผนดังกล่าวจะกำหนดว่ากลุ่มของตนเองและแต่ละบุคคลมีความต้องการอะไรและมีปัญหาาร่วมกันอะไรบ้างแล้วจัดทำแผนการของกลุ่มและของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้มาเพื่อสิ่งที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นโดยพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้ได้มากที่สุดและถ้าจำเป็นอาจจะขอความช่วยเหลือทั้งด้านบริการและวัสดุจากองค์การรัฐบาลและที่มิใช่ของรัฐบาลได้”

กรมการพัฒนาชุมชน (2548, น. 10, อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎาวรางกุล, 2550, น. 19) ได้สรุปความหมาย การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยความร่วมมือของราษฎรและภาครัฐ

ปรีชา พรหมจันทร์ (2542, น. 15, อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎาวรางกุล, 2550, น. 21) ได้สรุปความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนในทุกด้าน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง โดยมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนให้ดำเนินการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืนโดยใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ให้มากที่สุด

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยความร่วมกำลังของคนในชุมชนเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นชีวิตชีวาชาติและเพื่อให้ราษฎรสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติอย่างเต็มที่

### 2.3.3 ลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชุมชน

ลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.3.3.1 เป็นงานที่ประชาชนมีความคิดริเริ่มเองหรือบุคคลภายนอก เช่น ข้าราชการของรัฐบาลกระตุ้นยั่วยุให้ประชาชนมีความคิดริเริ่ม

2.3.3.2 เป็นงานที่ยึดหลักการช่วยตนเอง พยายามที่จะใช้ความรู้ความสามารถตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองในชุมชนจะเป็นหมู่บ้านก็ดี ตำบลก็ดีให้มีความสะดวกสบายกินดีอยู่ดีมีความสุข เช่นเดียวกับชุมชนที่เจริญแล้วทั้งหลายหากจะมีการช่วยจากภายนอกก็เป็นการช่วยเหลือเพียงเพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะช่วยตนเองได้ การช่วยเหลือตนเองนี้รวมถึงการวางแผน การลงมือกระทำการเพื่อแก้ปัญหาความต้องการของตนและชุมชน

2.3.3.3 เป็นงานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยใช้การพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางวัตุนำไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิต ซึ่งเมื่อคนมีคุณภาพเป็นคนเฉลียวฉลาดแล้วจะทำให้การพัฒนาอย่างอื่น เช่น วัตถุก็ย่อมจะเกิดตามมาซึ่งส่งผลให้ความเจริญเหล่านี้มีความยั่งยืน

2.3.3.4 เป็นงานที่ใช้วิชาการให้การศึกษาและจัดระเบียบชุมชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ สามารถพัฒนาคน กล่าวคือ จะต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ให้ทราบชีวิต จิตใจ สภาพชุมชนสิ่งแวดล้อม องค์การสถาบัน ปัญหา และอุปสรรค ความต้องการตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ แล้วดำเนินการแก้ปัญหาอุปสรรคสนองต่อความต้องการโดยวิธีให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของประชาชนตลอดจนวิธีการจัดระเบียบชุมชนและการทำงานเป็นกลุ่ม ลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนต้องมีลักษณะที่สำคัญ 7 ประการด้วยกัน คือ

1) การพัฒนาชุมชน คือ การทำให้คนที่อยู่ในชุมชนนั้นมีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเข้ามาตัดสินใจดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองบนพื้นฐานของความสมัครใจและมีความรับผิดชอบที่จะช่วยตนเอง

2) การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือหรือลักษณะทางกายภาพตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้ดีขึ้น

3) การดำเนินงานต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยทั้งนี้หมายถึง กิจกรรมที่จะนำไปสู่การมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติจะต้องเป็นกิจกรรมที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่แล้วและเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนพยายามกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกถึงความจำเป็นนั้นด้วย

4) การพัฒนาชุมชนต้องใช้หลักการยั่วยุ เร่งรัด ส่งเสริม และสนับสนุน ให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มตลอดจนการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการพัฒนาโดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาชุมชน

5) รัฐบาลหรือหน่วยงานอื่นที่จะให้ความช่วยเหลือจะต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือเฉพาะสิ่งที่เกินความสามารถที่ชุมชนหรือประชาชนจัดหาได้เอง เช่น ความรู้ทางวิชาการ วัสดุ อุปกรณ์ และเงินเท่าที่จำเป็น

6) การพัฒนาชุมชนจะต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงทหาหน้าที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีความคิดริเริ่มในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

7) จะต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกสาขา เพราะปัญหาของชุมชนอยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การพัฒนาชุมชนเป็นการมุ่งพัฒนาในทุก ๆ ด้านไม่ใช่การพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

#### 2.3.4 หลักการพัฒนาชุมชน

หลักการพัฒนาชุมชนมีหลักการ ดังต่อไปนี้ หลักการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติ คือ คนและชุมชนต้องมีการพัฒนาเพื่อมีความสันติสุขและสันติภาพ การพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้นจะต้องริเริ่มจากภาวะความเป็นอยู่ของชุมชน โดยให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เป็นการเข้าใจและระลึกเสมอว่างานใด ๆ ในชุมชนนั้นเป็นงานและกิจกรรมของเขาเอง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ให้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ในชุมชนทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยส่งเสริมให้คนได้รู้จักคิดตัดสินใจวางแผนและดำเนินการด้วยตนเองเสมอเป็นการพัฒนาทางสมองของคน นอกจากนี้ในการพัฒนาควรจะมีหลักการเหล่านี้ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานพัฒนาให้มาก (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541, น. 31-32)

2.3.4.1 ยิ่งขึ้น คือ หลักการช่วยตนเอง (Self Help) เป็นหลักการที่ใกล้เคียงกับหลักการพึ่งตนเอง (Self Reliance) เพราะจะทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ก็จะต้องมีปัจจัย 5 ตัว ด้วยกันเรียกว่า TERMS (Technology, Economic, Resource, Mrntal and Socio Cultural) จะต้องพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี คือ มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น (T) ต้องมีอาชีพและรายได้พออยู่พอกิน (E) มีทรัพยากรธรรมชาติ (R) เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ พอได้พึ่งพาอาศัยมีจิตใจที่เข้มแข็งและแน่วแน่ว่าจะพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งรู้จักในผลของความพยายาม (M) และปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (S) คือ การมีคนจำนวนหนึ่งที่สมควรสามัคคีมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีค่านิยมอุดมการณ์ที่ส่งเสริมการพึ่งตนเองก็จะทำให้คนหรือชุมชนพึ่งตนเองได้สนับสนุนให้ประชาชนช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นการช่วยให้เขาได้ช่วยตนเองได้เท่านั้น ไม่ควรช่วยทุกสิ่งทุกอย่างและเพื่อที่จะให้เขาช่วยตนเองได้ซึ่งควรจะเริ่มจากสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ของประชาชนโดยเริ่มจากสิ่งเล็กน้อยและจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยากไม่ควรรีบเร่งทำโครงการดำเนินงานแต่ค่อยทำค่อยไปเพื่อให้โอกาสประชาชนได้เรียนรู้จากการทำงานนั้น ๆ โดยพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541, น. 31-32)

2.3.4.2 หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือ หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาเป็นผู้ตัดสินใจทำงานลงมือทำงานตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของประชาชน ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและจะต้องไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะจะต้องมาจากทุกชนชั้นของชุมชน ตั้งแต่คนร่ำรวยที่สุดจนถึงคนยากจนที่สุดของชุมชนจะเลือกที่รักมักที่ชังไม่ได้

2.3.4.3 หลักการประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ทุกคนจะต้องมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน ไม่มีใครใหญ่กว่ากันด้วยศรัทธาบรรดาศักดิ์ ยากดีมีเงิน หรือระดับการศึกษา โดยถือว่าเป็นคนหนึ่งที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงหรือการออกเสียงตามหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

2.3.4.4 หลักการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลในชุมชนที่มีผู้เคารพนับถือไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจของประชาชนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ให้เกิดความนิยม จูงใจประชาชนให้มาร่วมงานอย่างมีประสิทธิภาพและบางครั้งยังช่วยเป็นวิทยากรให้ได้อีกด้วย

2.3.4.5 หลักความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของตนเองซึ่งเหมือนคล้ายคลึงหรือต่างไปจากชุมชนอื่นผู้มีหน้าที่พัฒนาจะต้องทราบรายละเอียดและยึดถืออย่างน้อยขั้นแรก ๆ ในการเข้าสู่ชุมชนต้องวางโครงการการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความเชื่อก่อนต่อมาภายหลังเห็นว่าสิ่งใดควรปรับปรุง แก้ไข จึงค่อยหาไปที่ละเล็กละน้อย โดยให้ประชาชนได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุดหรือไม่รู้สึกเลยและทั้งนี้เพราะเห็นดีเห็นงามในการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย

2.3.4.6 หลักการประเมินผล การประเมินผลเป็นหลักการที่ดีของทุกโครงการการที่ได้มีการประเมินผลงานภายหลังที่ได้ดำเนินการไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง เป็นการตรวจสอบว่าโครงการนั้นได้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรจะได้หาทางแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นและจะได้วิธีการที่ดีกว่ามาดำเนินงานต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

### 2.3.5 เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

ทวี ทิมขำ (2528, น. 5) ได้กล่าวถึง เป้าหมายและทิศทางของการพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

1. เร่งการผลิตและเพิ่มรายได้ต่อครอบครัวในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม เป็นการสร้างความเสมอภาคในเรื่องการกระจายรายได้
2. ปรับปรุงส่งเสริมการสร้างงานในชนบท เพื่อที่จะได้มีการใช้แรงงานได้เต็มที่แก้ไขปัญหาค้นว่างงาน
3. ปรับปรุงส่งเสริมด้านอนามัยและสาธารณสุข
4. ส่งเสริมการศึกษาและอบรมเยาวชน
5. ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน หมู่บ้าน

6. ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

7. การควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสรรให้เป็นระเบียบด้วยความยุติธรรมที่สุด

8. การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของอำนาจต่อรองลินเชื่อ

ชลประทาน ตลอดทั้งเทคโนโลยีและบริการต่าง ๆ ที่รัฐพึงให้ประชาชนทุกด้าน

สนธยา พลศรี (2545, น. 44) การพัฒนาชุมชนมีแนวคิดที่สำคัญ คือ

1. คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสในการได้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบของชุมชน

3. การช่วยเหลือตัวเอง ของชุมชนเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชน

4. การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นการรักษาประโยชน์ของทรัพยากรภายในชุมชน

5. การริเริ่มของประชาชนในชุมชนเป็นการพัฒนาชุมชนที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

6. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐต้องมีการสนับสนุนซึ่งกันในส่วนที่สอดคล้องการพัฒนาจึงจะประสบความสำเร็จ

7. การร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนจะทำให้ชุมชนดำเนินการไปได้  
อย่างมีประสิทธิภาพ

8. การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ คือ การพัฒนาจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลาย ๆ  
ด้านมุ่งไปด้านใดหนึ่งไม่ได้เพื่อความสมดุลในการพัฒนา

9. การพัฒนา คือ การศึกษาภาคชีวิตต้องมีการศึกษาและให้ความรู้แก่ประชาชน  
อย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต คือ การให้ความรู้แก่ประชาชนในทุกเพศ ทุกวัย อย่างเหมาะสมการพัฒนา  
จึงจะประสบความสำเร็จ

## 2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน

### 2.4.1 ด้านขวัญและกำลังใจ

ขวัญและกำลังใจนั้นมีลักษณะเป็นนามธรรมสามารถสังเกตได้จากการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มขวัญและกำลังใจมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อขวัญและกำลังใจดีการปฏิบัติงานก็จะมีประสิทธิภาพสูง ผลงานที่ได้ก็จะดีในทางกลับกันถ้าขวัญกำลังใจไม่ดีการปฏิบัติงานก็จะมีประสิทธิภาพลดลง ผลงานที่ได้ก็จะไม่ดี ดังนั้นจึงมีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความสำคัญของขวัญและกำลังใจ ไว้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร
2. เกิดความจงรักภักดี ซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะและองค์การ
3. ปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งระเบียบวินัยและศีลธรรมอันดีงาม
4. เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและก่อให้เกิดพลังร่วม (Group Effort) และฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายขององค์กรได้

ดังนี้

5. เกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจการต่าง ๆ ขององค์กร
6. เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในองค์กรที่ตนปฏิบัติอยู่

ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว (2542, น. 184) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของขวัญในการปฏิบัติงาน

ดังนี้

1. เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นอย่างดี
2. ทำให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่เพื่อนร่วมงาน
3. เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาขององค์การ
4. สร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลในองค์การ
5. ทำให้เกิดความจงรักภักดีในหมู่คณะขององค์การ
6. สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2546, น. 21) กล่าวว่า ลักษณะของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ รวมถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะเป็นการจูงใจในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ขวัญและกำลังใจ จึงเป็นเสมือนเครื่องกระตุ้นให้เกิดพลังในการปฏิบัติงานให้มีพลังในการสร้างความดีและการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ดีเป็นประโยชน์สร้างสรรค์งานที่ดีเป็นประโยชน์ต่อองค์กรสูงสุด

พระมหาวีวัฒน์ ปรีชาโน พวกนิยม (2551, น. 34) ขวัญกำลังใจ หมายถึง สภาพทางจิตใจ ที่ศนคติหรือความรู้สึกทางอารมณ์ของผู้ปฏิบัติงานที่ตั้งใจฟันฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากสภาพของการทำงานให้สามารถทำงานได้บรรลุจุดหมายขององค์การ

พระมหาวีวัฒน์ ปรีชาโน พวกนิยม (2551, น. 35-36) ขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งการมีขวัญกำลังใจที่ดีจะก่อให้เกิดแรงจูงใจ กำลังใจความร่วมมือร่วมใจและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเสริมสร้างความจงรักภักดี ความเข้าใจอันดีและความสามัคคี ซึ่งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานอุทิศสติปัญญาและกำลังความสามารถให้กับองค์การ ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เชื่อมมั่นศรัทธาในองค์การที่ตนปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องพยายามทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีขวัญกำลังใจดี ต่อไป

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 6) กล่าวถึง ความสำคัญของขวัญในการปฏิบัติงานว่า ผู้ที่มีขวัญดี มักเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการจัดการจะสร้างผลงานที่คุณภาพให้กับหน่วยงานบุคคลที่มีขวัญจะมีพฤติกรรม ต่อไปนี้

1. มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานร่วมกันเพื่อให้จุดมุ่งหมายขององค์การบรรลุผล
2. มีความผูกพันต่อองค์กร
3. อยู่ในระเบียบวินัยและเต็มใจที่จะทำตามกฎข้อบังคับต่าง ๆ
4. แม้องค์กรจะมีปัญหาอย่างไร ก็จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ให้ลุล่วงไป
5. มีแรงจูงใจ และความสนใจในงานอย่างมากมาย
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
7. มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล

กานดา จันทรย์แยม (2556, น. 34) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง สภาพจิตใจของบุคคลในกลุ่มหรือองค์กรที่ก่อให้เกิดกำลังใจ ศนคติ และความพอใจในงานซึ่งจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของคน เพื่อให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มที่วางไว้

กล่าวโดยสรุป ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง สภาพจิตใจ หรือความรู้สึกของบุคคล ที่เป็นพฤติกรรมแสดงออกต่อสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ชุมชนอันเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจและทำให้เกิดกำลังใจที่จะร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน ให้ประสบผลสำเร็จเป็นนามธรรมที่ไม่มีรูปร่างไม่สามารถมองเห็นได้แต่เป็นพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งแสดงออกมาในรูปของความรู้สึก

## 2.4.2 ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

อรพินท์ สฟโชคชัย (2550, น. 48) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

2. หลักการในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เริ่มมาจากบทเรียนของความล้มเหลวในการพัฒนาชุมชนชนบทที่ไม่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาแบบยั่งยืน ประกอบกับกระแสความคิดของนักวิชาการ ทั้งในประเทศและในระดับสากลเกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้การพัฒนาในยุคหลัง ๆ ได้เน้นประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาและมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) จึงเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 เป็นต้นมา ได้มีการกำหนดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ค่อนข้างชัดเจน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาก็คือ กระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ และภาคอื่น ๆ นอกจากภาครัฐ เช่น ธุรกิจเอกชน ประชาชน ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ให้ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ เพราะการพัฒนาที่ทรงพลังและยั่งยืนในสังคม ประชาธิปไตยเกิดจากการพัฒนาที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการและร่วมรับประโยชน์จากการพัฒนาสำหรับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งหากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไป จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ โดย 5 ขั้นตอน ได้แก่

- 2.1 การมีส่วนร่วมในการรับรู้สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- 2.2 การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ
- 2.3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
- 2.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการติดตามตรวจสอบ
- 2.5 การมีส่วนร่วมรับประโยชน์และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ



ประชุม สุวดี (2551, น. 29) ได้กล่าวถึง ลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคลเกิดจากพื้นฐาน 2 ประการ คือ

1. เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการวางแผนการบริหารจัดการบริการองค์กรตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมและกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้

3. เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมถึงเห็นผลประโยชน์ของการเข้าร่วมจะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วมโดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม

4. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสมบุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเองสำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคล โดยทั่วไปแล้วยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพครอบครัว, ระดับการศึกษา, สถานภาพทางสังคม, อาชีพ และรายได้ เป็นต้น

ทำนอง ภูเกิตพิมพ์ (2551, น. 34) ได้ให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อ และความยึดมั่นของแต่ละบุคคลแต่ละหน่วยงานแต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคสมัยอีกด้วย การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลัง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

2.1 ความสนใจ และความกังวลร่วมกันเกิดจากความสนใจ และความห่วง กังวล ส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญเห็นด้วยกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม

2.2 ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

2.3 การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึง สนองต่อความเห็นของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

สรฤทธิ จันสุข (2552, น. 34) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในชั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนที่เป็นไปในรูปของผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมกระทำให้เกิดผลของกิจกรรมที่เข้าร่วม มิใช่เป็นผู้ร่วมคิดตัดสินใจหรือผู้ได้รับประโยชน์เท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนา ไม่ใช่กระทำถึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ได้จัดทำขึ้นและหมู่บ้าน หรือชุมชนมีกิจกรรม และวิธีดำเนินงานของตนเองอยู่แล้วประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองได้ การที่ประชาชน หรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำหรับการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่เป็นกระบวนการ ขั้นต้นของการวางแผนการพัฒนาชุมชนในส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตนเอง นอกจากนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนร่วมกันก็เป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนงานโครงการ ดังกล่าวและมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ จากการบริการรวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมิน โครงการของชุมชน ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยการมีส่วนร่วมแบบตัวแทนหรือเป็นไปได้โดยการได้เข้ามามีส่วนร่วม ด้วยตนเอง

วันชัย วัฒนศัพท์ (2553, น. 3-4) ได้เสนอแนะแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใส และเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐ ให้ดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย

2. การบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหาร ราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ กำหนดนโยบายสาธารณะการตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น (International Association for Public Participation) ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 2.1 การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นกรมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่ กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์เอกสาร และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2.2 การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2.3 การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

2.4 ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

2.5 การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ทำให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

Brownlea (1987, p. 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การได้รับความยินยอมให้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ การเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลหรือการที่บุคคลหนึ่งที่ได้รับการปรึกษาหารือเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ส่วน เบียร์เลย์

Bearley (1990, p. 28) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการของความร่วมมือกัน (Collaborative Process) และเป็นรูปแบบหนึ่งของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ซึ่งจะต้องมีความเกี่ยวพันกันกับกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) การแบ่งปันอำนาจหรือการใช้อำนาจร่วมกันระหว่างบุคคล

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันกระทำกิจกรรมเป็นกลุ่มหรือสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่คิดวางแผนร่วมกัน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และการมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน ร่วมกันรับผิดชอบและประเมินผล ตลอดจนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

### 2.4.3 ด้านการมีจิตสาธารณะ

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา (2541, น. 8) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นคำเดียวกับจิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกันหรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

ยุทธนา วรณปิติกุล (2542, น. 181–183) กล่าวถึง บุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะว่าต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. การทุ่มเทและอุทิศตน มีความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่นเพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ของประชาชนประชาชนก็ต้องให้ความใส่ใจและติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตรเลือกตั้งเท่านั้นต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่างๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยมส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือคบเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกันไม่สนใจการเมืองทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคม เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมเกิดข้อขัดแย้งการยุติข้อขัดแย้งโดยการฟังเสียงข้างมากไม่นำไปสู่ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ มีความอดทนตระหนักรู้ว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้ได้อย่างที่ต้องการเสมอไปต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลายและหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้ง โดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจ ต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุดเพื่อหาข้อยุติสร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจ และผนึกกำลังเพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมากขึ้น

4. การลงมือกระทำการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐานให้การอบรมด้านจริยธรรมของพลเมือง สถาบันการศึกษาไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะและให้ความรู้ต้องรับช่วงต่อในการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัวรวมทั้ง เครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนบ้านที่ทำงานสโมสรสมาคมต่าง ๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตนเข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่นช่วยดำรงรักษาประชาคมสังคมและกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม คือ สถาบันศาสนาและสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

สมพงษ์ สิงหะพล (2542, น. 15-16) ได้กล่าวถึง จิตสาธารณะว่า มีอยู่ 3 ด้านหลัก ๆ คือ

1. จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self-Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้ การศึกษาไทยมุ่งมั่นปลูกฝังมานานเกิดบ้าง ไม่เกิดบ้างไปตามสภาพการณ์เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้าง ให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝัง และมีมานานตามสภาพสังคมไทย

2. จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่งสังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิม ของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้วสร้างกันได้ไม่ยากนัก

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันหรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่ม เดียวกันเป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมีและขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย สมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมืองจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

หฤทัย อาจปฐ (2544, น. 37) ให้ความหมายของจิตสาธารณะไว้ว่าเป็นความตระหนัก ของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคมต้องการเข้าไป แก้ไขโดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบสำนึกถึงพลังของตนเองสามารถร่วมแก้ไข ปัญหาได้และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา ร่วมกับคนในสังคมนั้น

กิตติพงษ์ แดงเสริมสิริ (2552, น. 24-25) ได้สรุปภาพรวมของจิตสาธารณะไว้ 3 ประการ คือ

1. การใช้สิ่งของส่วนรวม แบ่งออกได้เป็น

1.1 สถานที่สาธารณะต่าง ๆ โดยเป็นเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ เช่น การจอดรถในที่สาธารณะ การทิ้งขยะในที่สาธารณะรวมถึงการแยกประเภทขยะ การใช้อาคาร สถานที่ การเปิด-ปิด เครื่องปรับอากาศ ไฟฟ้า การสูบบุหรี่ในที่สาธารณะการแสดงมารยาทในที่สาธารณะ เป็นต้น

1.2 อุปกรณ์ส่วนรวม ได้แก่ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สาธารณะนั้น ๆ เช่น การใช้โทรศัพท์สาธารณะ การใช้หรืออ่านหนังสือพิมพ์ การใช้อุปกรณ์สำนักงานและจัดเก็บ รวมถึง การใช้กระดาษ การจัดวางและเก็บคืนสิ่งของสูญหาย

2. การเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวม กิจกรรมส่วนรวมเป็นกิจกรรมร่วมกับคนหมู่มาก ได้แก่ การแต่งกายเหมาะสมกับสถานที่และลักษณะงาน การใช้สื่อเสียง การเสียสละแรงกายเพื่อส่วนรวม

การแสดงออกมีน้ำใจในสาธารณะกุศล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ การดูแลรักษาความสะอาดลำน้ำ สาธารณะ อากาศ การเผาวัน การลดการใช้พลังงานที่เกินความจำเป็น การทำประชาพิจารณ์ และการแสดงความเห็นสะท้อนสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นทางสื่อโทรทัศน์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2553, น. 218) ได้ระบุตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ ไว้ดังนี้

ตัวชี้วัด 1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยพิจารณาจากพฤติกรรมบ่งชี้

1. ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ
2. อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาด้วยความสมัครใจ
3. แบ่งปันสิ่งของทรัพย์สินและอื่น ๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับ

ผู้อื่น

ตัวชี้วัด 2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคมโดยพิจารณาจากพฤติกรรมตัวบ่งชี้

1. ดูแลรักษาสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ
2. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อโรงเรียนชุมชน และสังคม
3. เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

กุหลาบ พงษ์เทพิน (2553, น. 20) ได้ให้ความหมายของจิตสาธารณะว่าเป็นการปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงส่วนรวมด้วยจิตวิญญาณปฏิบัติตนในการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนชุมชนและสังคม การเสียสละไม่เอารอดเอาเปรียบ ความซื่อสัตย์ สุจริต การรักษา และการใช้สมบัติส่วนรวม รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เจียมจิตต์ ไชยลังกา (2554, น. 18) สรุปว่า การสร้างจิตสาธารณะ มี 4 ขั้นตอน คือ

1. ปลุกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะเกิดจากการที่ได้รับการปลุกฝังมาตั้งแต่เด็กจากครอบครัวและสถานศึกษาและสร้างจิตสำนึกโดยมีกิจกรรมที่ให้การช่วยเหลือและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

2. การเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกายจิตใจด้านความรู้และการติดต่อสื่อสาร การที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการให้บริการในชุมชนพร้อมทั้งทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

3. การสร้างความเชื่อมั่นในตน การจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดจิตสาธารณะของตนเองควรมีกิจกรรมที่เป็นการช่วยเหลือและหาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

4. การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์ต่อการพัฒนาด้านจิตสาธารณะ คือ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้ได้รับการพัฒนาให้เป็นคนเก่ง คนดี และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

กล่าวโดยสรุป การมีจิตสาธารณะ หมายถึง คณะกรรมการชุมชนมีการแสดงออกลักษณะของบุคคลโดยคำนึงถึงส่วนรวมด้วยจิตวิญญาณปฏิบัติตนในการแบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ปฏิบัติตนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนเสียสละไม่เอาัดเอาเปรียบ มีความซื่อสัตย์ รักษาและใช้สมบัติส่วนรวม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

#### 2.4.4 ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน

เครือข่ายทางสังคมนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมปัจจุบันทั้งนี้เป็นเพราะกระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้สังคมหรือคนในชุมชนต้องมีการปฏิสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลาและต้องมีการติดต่อกันตลอดเวลา การทบทวนแนวคิดดังกล่าวนี้จะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการในการกำหนดเป้าหมายและแนวทาง รวมทั้งวิธีการส่งเสริมให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ

ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์ (2542, น. 14-15) กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาทางสังคมต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกภาคส่วนและการสร้างเครือข่ายให้เกิดความยั่งยืนต้องมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุม โดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมหรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน มอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุมให้กับบรรดาผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันรับผิดชอบ การหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว

2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทาง กิจกรรมหลัก และคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วยเพื่อป้องกันการครอบงำจากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมและความต้องการของสมาชิก

3. จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่พิจารณาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงานจัดการและส่งกำลังบำรุงให้กับสมาชิก ซึ่งต้องไม่ติดอยู่กับกิจกรรมประจำวันขององค์กรตัวเองและกลุ่มแกนต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่าย เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิกและป้องกันการผูกขาดอำนาจ

4. ความรู้สึกรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่นมีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการเลือกกิจกรรมและวิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตย

5. เครือข่ายต้องมีวิธีการจัดหาและจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่ายและความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้ไม่ได้หมายถึงเงินทุน

6. ทำให้เครือข่ายมีสภาพถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวางอาจมีชื่อและสัญลักษณ์ของเครือข่าย เพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่ายและอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคลเป้าหมายที่สามารถให้การรับรองเครือข่ายได้

7. ควรสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายเพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งมีได้ทั้งทางแนวนอน แนวตั้ง หรือในภูมิภาคต่างระดับกัน การเชื่อมเครือข่ายทำได้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วยการมีกิจกรรมร่วมกันหรือเป็นตัวแทนร่วมกันในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องและการร่วมกันประสานงานการประชุม

8. ควรมีการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอและถี่ถ้วน โดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ ความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ ทั้งนี้ควรให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิธีและเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่ายและร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการติดตามและประเมินผล

9. ควรมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกนและผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ

10. ถ้าวัตถุประสงค์ของเครือข่ายดี การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสมเอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความแข็งขันของสมาชิก โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจไปให้กับมวลสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2547, น. 97-103) ได้กล่าวถึง กระบวนการทำงานในรูปแบบของเครือข่าย ไว้ใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. กระบวนการเชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่เป็นการทำงานที่เกิดจากการประสานจากประเด็นเล็ก ๆ แล้วขยายไปสู่การทำงานที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เพราะการที่เริ่มต้นจากการมองจุดเล็ก ๆ ซึ่งเป็นการทำงานในสิ่งที่รู้และเข้าใจก่อนแล้วจึงไปประสานกับองค์กรอื่นในประเด็นกิจกรรมที่แตกต่างหลากหลายออกไป อันจะเป็นประโยชน์ให้การทำงานเครือข่ายมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่มากขึ้น



2. การรักษาความสัมพันธ์สภาพที่สร้างความรู้ ความหมายและโลกทัศน์ร่วมกัน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะจะทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อสมาชิกเห็นความสำคัญของเครือข่ายว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมแล้วสิ่งที่คนในเครือข่ายควรปฏิบัติต่อกัน คือ การสร้างความรู้ ความหมายในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพราะคนในเครือข่ายเดียวกันย่อมรู้ความหมายของเครือข่ายมากกว่าคนอื่น ๆ โดยใช้การสื่อสารระหว่างกันเป็นเครื่องมือให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ที่มีต่อกัน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างพันธกรณีและการประสานประโยชน์ระหว่างกัน

3. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และปรับตัว เป็นการสะสมประสบการณ์ และปรับบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายเพื่อให้เครือข่ายมีการพัฒนาไปในแนวทางที่ต้องการโดยการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ นั้น มีวิธีการและแนวทางที่หลากหลาย เช่น การศึกษาดูงานในกลุ่ม เครือข่ายที่ประสบความสำเร็จแล้วนำผลมาปรับใช้กับเครือข่าย การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถของสมาชิกในเครือข่ายรวมทั้งการพัฒนาผู้นำให้สามารถจัดการเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม

4. การพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างขบวนการทางวัฒนธรรมและวาทกรรมในการพัฒนาเป็นการพัฒนาโดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งเป็นการทำงานในรูปแบบใหม่ที่ผู้คนไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าตาและพบปะกันหรือต้องอาศัยพื้นที่ในการดำเนินการเพียงแต่มีความรู้สึกร่วมและมีการพึ่งพากันเท่านั้น ก็สามารถสร้างความเป็นเครือข่ายได้

พระมหาสุทิตย อากาศโร (2547) ได้จัดประเภทและรูปแบบเครือข่ายที่เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของทุกฝ่าย มีดังนี้

1. เครือข่ายเชิงพื้นที่ หมายถึง เครือข่ายที่อาศัยการรวมตัวของกลุ่ม องค์กรเครือข่ายที่อาศัยพื้นที่รูปธรรมเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน อาทิ เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบลอำเภอ จังหวัด ภาค และระดับประเทศ เช่น เครือข่ายด้านเด็กอีสาน ศูนย์ประสานงานเยาวชน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

2. เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม หมายถึง เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติเชิงพื้นที่ มุ่งจัดการประเด็นนั้น ๆ อย่างจริงจังทำงานเฉพาะด้าน ได้แก่ เครือข่ายด้านเด็ก เครือข่ายสตรี เศรษฐกิจ สาธารณสุข สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เครือข่ายประเภทนี้ เช่น คณะกรรมการประสานงาน องค์กรสิทธิมนุษยชน สภาองค์กรเด็กและเยาวชน เป็นต้น

3. เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ หมายถึง เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยกิจกรรมหรือภารกิจและก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม ซึ่งอาจเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน

ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน มุ่งเน้นการดำเนินงานภายใต้กรอบแนวคิด หลักการวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของหน่วยงาน องค์กรเป็นสำคัญ

สนรยา พลศรี (2550, น. 264-265) ได้สรุปลักษณะสำคัญของเครือข่าย ไว้ดังนี้

1. มีแกนนำและสมาชิกที่เข้มแข็งสามารถดำเนินงานและขยายกิจการของเครือข่ายได้ และมีประสิทธิภาพ
2. มีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของเครือข่ายที่อาจเกิดจากสมาชิก หรือชุมชนท้องถิ่น ที่สมาชิกอยู่อาศัย หรือจากภายนอกชุมชน หรือจากการบูรณาการภูมิปัญญาทั้งสองได้อย่างเหมาะสม กับเครือข่าย
3. มีสัมพันธภาพที่ดี เครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกและภายนอกทำให้ การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นที่ยอมรับ และประสบความสำเร็จ
4. การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิก เครือข่ายมีช่องทางให้สมาชิกได้มีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวกทำให้สมาชิกได้รับความรู้และประสบการณ์ ตลอดเวลา
5. การทำกิจกรรมและความต่อเนื่อง เครือข่ายสามารถคิด และดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตนเองสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน ไม่ต้องพึ่งพาทิศจากภายนอก
6. ทรัพยากรและการแบ่งปัน เครือข่ายมีทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ อาจจะเป็นการจัดหาของเครือข่ายเอง หรือการแบ่งปันกับองค์กร และเครือข่ายอื่น ๆ ทำให้เครือข่าย สามารถดำเนินกิจกรรมได้และมีประสิทธิภาพ
7. การเรียนรู้และนวัตกรรม สมาชิกของเครือข่ายมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ สามารถสร้างนวัตกรรม ทั้งที่เป็นความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ประโยชน์ได้
8. การสื่อสาร เครือข่ายสามารถสื่อสารระหว่างเครือข่ายกับสมาชิกได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วทำให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์
9. การบริหารจัดการที่ดี เครือข่ายมีการบริหารจัดการที่ดี เหมาะสมกับการดำเนินงาน ของเครือข่ายทำให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
10. ระบบการติดตามและประเมินงาน เครือข่ายมีระบบการติดตามและประเมินงาน ที่มีประสิทธิภาพ มีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอย่างเพียงพอสามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิก ได้ทันเวลาและเหมาะสม

ชนิษฐา กาญจนรังษินันท์ (2551) ได้นำเสนอแนวทางการบริการงานเครือข่ายไว้ว่า ต้องให้ความสำคัญใน 3 เรื่อง คือ

1. การจัดการให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิก
2. การจัดการให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก

### 3. การจัดการให้มีความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิก

กล่าวโดยสรุป เครือข่ายองค์การชุมชน หมายถึง การที่คณะกรรมการชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มคณะกรรมการโดยอาจเริ่มจากการศึกษาเรียนรู้ในระดับกลุ่มไปจนถึงหลายกลุ่ม กระตุ้นให้เกิดความสนใจร่วมกันและการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย และการเสริมพลังในการประสานงานการติดต่อสื่อสาร เพื่อผลักดันให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

#### 2.4.5 ด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท

รัชดา บุญแก้ว และคณะ (2551, น. 84-85) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการ: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา พบว่า แกนนำมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็นผู้นำ การปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบูรณาการสามารถเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการนำความรู้ ความเข้าใจไปปฏิบัติใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมและเครือข่ายในชุมชน ทั้งภายในชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของชุมชนในขณะที่ยังขาดทุนเสริมหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งกล่าวถึงวิทยากรเนื้อหาสาระและเทคนิคกระบวนการส่งผ่านความรู้ การศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบความรู้สึกร่วมกันความเป็นเจ้าของร่วมกัน การใฝ่เรียนรู้ ความมุ่งมั่นเสียสละและความตระหนักในบทบาทหน้าที่ซึ่งล้วนแล้วเป็นปัจจัยหนุนเสริมหรือเงื่อนไขที่สำคัญให้คณะกรรมการหมู่บ้านเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคประชาชนและท้องที่ท้องถิ่นในการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็ง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2560) ได้ศึกษาการปรับปรุงและพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพปัจจัยที่ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ความรู้ในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.), อำนาจทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งปัจจุบันมีเพียงหน้าที่ แผนพัฒนาท้องถิ่นควรเริ่มจากแผนพัฒนาหมู่บ้านปัจจุบันเป็นแค่แผนสมาชิกสภาและผู้บริหาร การพิจารณาแผนงาน/โครงการของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ต้องพิจารณาพร้อมกันเพื่อโครงการต่าง ๆ จะได้สอดคล้องไม่ซ้ำซ้อน การพัฒนาบุคลากรควรการอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ดังนี้

1. สนับสนุนการฝึกอบรมให้แก่คณะกรรมการฯ ในเรื่องการบริหารโครงการ เช่น การเป็นคณะกรรมการราคากลาง คณะกรรมการตรวจรับจ้างงาน ทักษะด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/โครงการ รวมถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่คณะกรรมการฯ จำเป็นต้องทราบและเข้าใจในการปฏิบัติงาน
2. จัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการประเมินข้อพิพาทให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและการมีคู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ชัดเจน

3. จัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ก่อนปฏิบัติหน้าที่ และเสนอว่าผู้ใดอบรมแล้วห้ามออกจากตำแหน่งภายใน 2 ปี

รณยุทธ โพธิ์ชัย และเชิงชาญ จงสมชัย (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและแนวโน้มในการการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคตของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากประเด็นที่วิเคราะห์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านแล้ว ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีก กล่าวคือ 1) ความมีจิตอาสาของชาวบ้านที่เกิดมาจากข้างในจิตใจอย่างแท้จริงเกิดขึ้นมาจากความเชื่อความศรัทธา ความไว้วางใจกันที่มีต่อตัวผู้นำทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และต่อชาวบ้านภายในหมู่บ้านด้วยกันเองและมีการส่งต่อผ่านการปลูกฝังถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้ยังคงอยู่อย่างยั่งยืน ต่อไป 2) ความสามารถในการประสานขอความร่วมมือระหว่างผู้นำด้วยกันผ่านความสัมพันธ์ที่เกิดจากความสนิทสนมส่วนตัวโดยยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีความเห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจพึ่งพาอาศัยกันของผู้นำภายในตำบล ทั้งที่แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 3) เกิดจากการเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ตามบทบาทหน้าที่กระตุ้นการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านจากหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกชั้นตอน นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน 4) แนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคตควรจะเน้นการนำของผู้นำที่ต้องตามให้ทันยุคทันสมัย ผู้นำต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาและกระตุ้นความเป็นผู้นำของคณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านให้แสดงออกมาเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกด้วย

วิภาดา ม่อมพะเนาว์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เสนอว่าข้อเสนอแนะ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นที่ว่าการอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้แก่ประชาชนโดยใช้สื่อทุกรูปแบบเพื่อให้เข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นที่ว่าการอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดให้มีอบรมความรู้ และวิทยาการใหม่ ๆ แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้เพื่อนำไปเผยแพร่ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ต่อไป 3) หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นที่ว่าการอำเภอ เทศบาลตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานและการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้รู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน

สมภพ เพ็ญผ่อง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านกับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ กรณีศึกษา: คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลดอนกำ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ด้านการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่เห็นว่าแนวทางการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ ได้แก่ รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐควรจัดให้มีเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง หรือค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการหมู่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและเพิ่มความสะดวกในการเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่และมีคณะกรรมการหมู่บ้านบางคนเห็นว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ ได้แก่ รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านด้วยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่าง ๆ ในพื้นที่

อรรถสิทธิ์ พานแก้ว (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ แต่สมาชิกในคณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีบุคลากรที่สามารถดำเนินการจัดทำได้ สอดคล้องกับความคิดเห็นจากเวทีของตัวแทนกรรมการหมู่บ้านที่สะท้อนปัญหาเรื่องการขาดความรู้ในการจัดทำเอกสารราชการ การเขียนโครงการ รวมถึงความเข้าใจในกระบวนการทำงาน ระเบียบ ข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงมีข้อเสนอถึงการจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการเขียนหนังสือราชการ การจัดทำโครงการ เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถจัดทำเอกสารต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงาน เช่น E-Mail, Facebook, Line ตลอดถึงโปรแกรมสำนักงานและสื่อสมัยใหม่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเชิงเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการผู้ใหญ่บ้าน จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นภาพรวมที่สะท้อนในด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งยังคงมีปัญหา อุปสรรคทั้งในเชิงเทคนิคการดำเนินงานในเชิงความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของแนวนโยบายที่ต้องดำเนินงานตลอดไปถึงเรื่องความซ้ำซ้อนอันเกี่ยวข้องกับการออกแบบโครงสร้างการดำเนินงานภาครัฐในภาพรวม อย่างไรก็ตามในส่วนของปัญหาความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่มีการดำเนินการในระดับพื้นที่ชุมชนหรือหมู่บ้านทางรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2560 เรื่อง “การจัดระเบียบการบริหารจัดการหมู่บ้านโดยกลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อให้เกิดเอกภาพและบูรณาการตามแนวทางประชารัฐ” ซึ่งจะเป็นการลดการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน ลดการสิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณในการดำเนินงาน โดยอาศัยกลไกของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบและประสานงานหลัก

Allport (1930, อ้างถึงใน สุภา สกุลเงิน, 2545, น. 15-16) ได้ให้แนวคิดอันเกี่ยวกับของบทบาท ดังนี้ การแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ต่อไปนี้

1. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

2. การรับรู้บทบาท (Role Conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าควรจะมีบทบาทอย่างไรและสามารถมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะฐานส่วนบุคคลตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptance) จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การได้ยอมรับบทบาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะบุคคลจะไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติตาม เพราะหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเกิดความขัดแย้งกับความต้องการหรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่กลับพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้นไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นบทบาทของเจ้าของสถานภาพที่แสดงออกจริง (Actual Role) ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่ตั้งใจหรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเองการที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ได้ครองตำแหน่งนั้นอยู่เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง

Wakeford (2006) ได้กล่าวถึง การเพิ่มขีดความสามารถที่เป็นกลยุทธ์สำคัญ คือ ประการแรก ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพและกำหนดทิศทางการพัฒนา ซึ่งผู้นำต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และทิศทางสำหรับอนาคต มีการคิดอย่างเป็นระบบและมีกลยุทธ์ สร้างสรรค์ความร่วมมือ ทักษะในการติดต่อสื่อสาร มีกลยุทธ์ทางด้าน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีความรู้ด้านการสร้างการเรียนรู้ของกลุ่ม ประการที่สอง ผู้ร่วมงานเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างศักยภาพและนำไปสู่ความยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ มีเป้าหมายและข้อมูลข่าวสารร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์ที่แนบแน่น การวางแผนการนำไปปฏิบัติ การประเมินผลและมีผลลัพธ์ที่ยั่งยืน และประการที่สาม การสร้างเครือข่ายเป็นแนวทางที่มีความจำเป็นในการสร้างศักยภาพและเป็นกลไกที่นำไปสู่การดำเนินการเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเครือข่ายต้องมีการรวมกลุ่ม การสร้างความเข้มแข็ง การขยายเครือข่าย การเข้าถึงข้อมูล และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นซึ่งเป็นไปตามหลักการกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถ

กล่าวโดยสรุป ความรู้ความเข้าใจในบทบาท หมายถึง การแสดงออกในหน้าที่ที่ได้นับมอบหมาย ของคณะกรรมการชุมชนต้องให้ความช่วยเหลือผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน มีความเข้าใจในกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องในอำนาจหน้าที่ ศึกษาหาความรู้เรื่องบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตอาสา ทำเพื่องานส่วนรวมให้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม

#### 2.4.6 การสนับสนุนจากภาครัฐ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545, น. 149-151) กล่าวว่า การวางแผน (Planning) เกี่ยวข้องกับการกำหนด (การเลือก) ภารกิจ (Mission) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ตลอดจนกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจ การเลือกกระหว่างทางเลือกปฏิบัติในอนาคต ดังนั้น แผน (Plan) จะบอกเหตุผล (วิธีการ) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้ การวางแผน (Planning) จะเป็นการสร้างสะพานเพื่อให้เดินไปถึงสิ่งที่ต้องการจากผลของการวางแผนจะได้แผนออกมาแผน จึงเป็นเครื่องมือ (วิธีการ) เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, น. 5) การวางแผนพัฒนา คือ การเตรียมการ ในเบื้องต้น โดยการเขียนโครงการเพื่อขออนุมัติ จัดทำแผน การออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ และอนุกรรมการต่าง ๆ รวมถึงการจัดสำนักงานหรือห้องปฏิบัติการเมื่อได้เตรียมการดังกล่าวเสร็จ เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจ และการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาอื่น ๆ จนถึงขั้นสุดท้าย คือ การอนุมัติ และประกาศใช้

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และมาตรา 17 บัญญัติให้เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง แล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด อีกด้วย

เนื่องจากการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การปกครองการบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง และการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ที่กฎหมายกำหนดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเป็นอิสระในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น และการดำเนินตามแผนความเป็นอิสระนั้น ไม่ได้หมายถึง ความเป็นอิสระในฐานะเป็น “รัฐอิสระ” แต่เป็นการมอบอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะบางส่วนให้และยังต้องอยู่ในการกำกับดูแล หรือตรวจสอบโดยรัฐบาลและประชาคมอีกด้วย

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตระหนัก ว่าแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ได้แก่ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล แผนกระทรวง แผนกรม และรัฐวิสาหกิจ

ต่าง ๆ ซึ่งเป็นแผนระดับชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาจังหวัดในระดับจังหวัด ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาอำเภอในระดับอำเภอ ซึ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาระดับจังหวัดและอำเภอนั้น ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาคมจะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย

ดังได้กล่าวแล้วว่า การวางแผนเป็นการมองไปข้างหน้า อาจเป็นช่วงสั้น ระยะปานกลาง หรือระยะยาวและเป็นกระบวนการกำหนดการใช้ทรัพยากรขององค์กร โดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าให้บรรลุภารกิจ วัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาคมท้องถิ่นในอนาคต การที่ท้องถิ่นจะพัฒนาไปในทิศทางใด จำเป็นต้องมีการกำหนด วิสัยทัศน์ หรือภาพในอนาคตและแปลงมาสู่การปฏิบัติ ดังนั้น ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 จึงได้กำหนดประเภทของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 3 ประเภท คือ

1. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นแผนพัฒนาระยะยาว
2. แผนพัฒนาสามปีเป็นแผนพัฒนาแบบหมุนเวียน (Rolling Plan) ที่ต้องมีการทบทวน

และจัดทำทุกปี ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

3. แผนดำเนินการเป็นแผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แสดงถึงรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนา และกิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณนั้น

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตระหนักว่า แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ได้แก่ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล แผนกระทรวง แผนกรม และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ซึ่งเป็นแผนระดับชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาจังหวัดในระดับจังหวัด ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอและแผนพัฒนาอำเภอในระดับอำเภอ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560, น. 10-17) ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การเสริมสร้างและพัฒนา ศักยภาพทุนมนุษย์ทุนมนุษย์ของประเทศไทยยังมีปัญหาในด้านคุณภาพคนในแต่ละช่วงวัย โดยผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำการพัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ในขณะที่คนไทยจำนวนมากไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมซึ่งส่งผลต่อวิกฤตค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง



มีสุขภาพที่ดีขึ้น คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งสถาบันทางสังคม มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และจิตสาธารณะ

2. พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า อาทิ ส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาทักษะทางสมองและทางสังคมที่เหมาะสม เด็กวัยเรียน และวัยรุ่นมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

3. ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีการจัดทรัพยากรร่วมกันให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสม ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต

4. ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางสุขภาพและโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายและภาษีในการควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ

5. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ อาทิ ปรับระบบบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานพยาบาลทุกสังกัด ในเขตพื้นที่สุขภาพ

6. พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย อาทิ ผลักดันให้มีกฎหมายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว และ

7. ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง อาทิ กำหนดมาตรการดูแลครอบครัวที่เปราะบางและส่งเสริมสถาบันการศึกษาให้เป็นแหล่งบริการความรู้ทางวิชาการที่ทุกคนเข้าถึงได้

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปหลายด้านแต่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทยมีความคืบหน้าช้า ทั้งเรื่องความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและเทคโนโลยีของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลดังนั้นการพัฒนาในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องมุ่งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันแก้ไขปัญหาคความยากจนเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย

1. การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากร ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพ อาทิ ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้การดูแลนักเรียนที่ครอบครัวตั้งแต่การสร้างรายได้ของครัวเรือน สนับสนุนค่าเดินทางไปยังสถานศึกษาให้ทุนการศึกษาต่อระดับสูง

2. การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง อาทิ บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ผ่านการพัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยทั้งในระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มีสิทธิในการจัดการทุนที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน อาทิ สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน การปรับองค์กรการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้าน/ตำบลที่ทำหน้าที่ทั้งการให้กู้ยืมและการออม และจัดตั้งโครงข่ายการเงินฐานรากโดยมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นแม่ข่าย

แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560–2564 (2560, น. 30-45) ได้นำสถานการณ์ปัจจุบันและสภาพแวดล้อมของการบริหารประเทศนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงอนาคตที่ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ชุมชน ในด้านที่มีผลต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนให้มุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุดภายใต้วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ภายในปี 2564” กรมการพัฒนาชุมชนได้มุ่งขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ทำให้มีความง่าย ทำง่าย และเป็นไปได้ในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ยุทธศาสตร์ของประเทศไทย นโยบายของรัฐบาลสถานการณ์สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรทุกคนใช้เป็นกรอบทิศทางการทำงาน โดยสามารถกำหนดรูปแบบนำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติงานได้ตามความเหมาะสมและกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดให้ปี 2560 ขับเคลื่อนวาระกรมการพัฒนาชุมชน (Agenda) เพื่อมุ่งมั่นว่ากรมการพัฒนาชุมชนพร้อมขับเคลื่อน สัมมาชีพชุมชนเข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อก้าวไปสู่ “เศรษฐกิจครัวเรือนมีความมั่นคง ประชาชนใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข” มี 10 ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
3. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
4. ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน

5. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน

6. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย

7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์

8. ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม

9. ยุทธศาสตร์พัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ

10. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

กรมการพัฒนาชุมชนมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศศึกษา วิเคราะห์ วิจัย จัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนโดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์มาตรการ และแนวทางในการพัฒนาชุมชนระดับชาติ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ เอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการพัฒนาชุมชนได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน

2. จัดทำและพัฒนาระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินความก้าวหน้าและมาตรฐานการพัฒนาของชุมชน

3. พัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออม และการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน

4. สนับสนุนและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศชุมชน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์และการให้บริการข้อมูลสารสนเทศชุมชนเพื่อใช้ในการวางแผนบริหารการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา และสร้างองค์ความรู้เพื่อใช้ในการงานพัฒนาชุมชน และการจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน

6. ฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนให้มีความรู้ทักษะ ทศนคติ และสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งให้ความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนแก่หน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ

7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติถึงแนวทางนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยรัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

มาตรา 87 (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

มาตรา 87 (2) ส่งเสริม และสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 16 ได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่จัดแผนพัฒนาท้องถิ่นตนเองและต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 3 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนาในอนาคตโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด อำเภอ และแผนชุมชน

2. แผนพัฒนาสามปี หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

3. แผนดำเนินการเป็นแผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แสดงถึงรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนา และกิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณนั้น

กล่าวโดยสรุป การสนับสนุนจากภาครัฐ หมายถึง หน่วยงานภาครัฐมีนโยบายในการสนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ มีแนวทางปฏิบัติหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดวัตถุประสงค์และดำเนินการตามแผนที่วางไว้อย่างชัดเจน โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

## 2.5 บริบททั่วไป

### 2.5.1 ประวัติความเป็นมา

เมืองจตุรพักตรพิมาน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2425 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จตุรพักตรพิมาน แปลว่า ที่อยู่ของเทพเจ้าผู้มีสี่หน้า ซึ่งตั้งชื่อให้สอดคล้องกับนามเจ้าเมืองจตุรพักตรพิมาน คือ ท้าวพรหม หรือ สุพรหม และชื่อเดิมของชื่อเมืองที่ชื่อว่า “บ้านเมืองหงส์” ท้าวพรหม (สุพรหม) เป็นบุตรของพระรัตนวงศา (คำสิงห์) เจ้าเมืองสุวรรณภูมิรับราชการที่เมืองสุวรรณภูมิ ตำแหน่งผู้ช่วยราชการเมือง มีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงพรหมพิทักษ์ เมื่อบิดาเห็นว่าหลวงพรหมพิทักษ์ มีอายุ 22 ปีเศษ เหมาะสมที่จะเป็นเจ้าเมืองได้ จึงมีใบบอกกราบทูลขอหลวงพรหมพิทักษ์เป็นเจ้าเมืองและยกบ้านเมืองหงส์เป็นเมืองจตุรพักตรพิมานพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านเมืองหงส์เป็นเมืองจตุรพักตรพิมานให้หลวงพรหมพิทักษ์เป็นพระธาดาอำนวยการ เจ้าเมืองจตุรพักตรพิมานขึ้นกับเมืองสุวรรณภูมิ เมื่อ พ.ศ. 2425 ดังระบุไว้ในการแต่งตั้งขุนนางไทยในรัชการที่ 5 ว่า “ให้หลวงพรหมพิทักษ์ผู้ช่วยราชการเมืองสุวรรณภูมิเป็นพระธาดาอำนวยการเจ้าเมืองจตุรพักตรพิมาน ซึ่งแต่ก่อนเรียกว่าบ้านเมืองหงส์ แขวงเมืองสุวรรณภูมิ โปรดเกล้าฯ ให้ยกเป็นเมืองนั้นขึ้นแก่เมืองสุวรรณภูมิ ได้บังคับบัญชาท้าวเพี้ย กรมการแลราษฎร บรรดาอยู่ในเขตแขวงเมืองจตุรพักตรพิมานทั้งสิ้นแล ให้ฟังคำบังคับบัญชาพระรัตนวงศา เจ้าเมืองสุวรรณภูมิ แต่ที่เป็นยุติธรรมแลชอบด้วยราชการตั้งแต่วันที่ 2 ๓ 7 ปีมะเมีย จัตวาศก เป็นปีที่ 15 ของดวงตาที่ประทับนี้ ประจำการแผ่นดินสยาม พ.ศ. 2425” หน้าที่ของเจ้าเมืองที่ต้องทำโดยสม่ำเสมอ คือ การเก็บภาษีอากรส่งไปยังเมืองสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นเมืองที่เมืองจตุรพักตรพิมานต้องขึ้นสังกัดอยู่ การลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น โขมยที่ถูกจับได้และการไปถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาปีละ 2 ครั้ง ที่เมืองสุวรรณภูมิ เมืองจตุรพักตรพิมาน เป็นเมืองขึ้นกับเมืองสุวรรณภูมิ ตั้งแต่ พ.ศ. 2425 จนถึง พ.ศ. 2443 ทางราชการได้ยุบเมืองจตุรพักตรพิมานลงเป็นอำเภอขึ้นกับเมืองร้อยเอ็ด เพราะเห็นว่าอยู่ใกล้เมืองร้อยเอ็ด (ประมาณ 26 กิโลเมตร) กว่าเมืองสุวรรณภูมิ (ระยะทางจากเมืองจตุรพักตรพิมานห่างจากเมืองสุวรรณภูมิประมาณ 50 ก.ม.) มีพระธาดาอำนวยการเป็นนายอำเภอคนแรก (พ.ศ. 2443) และมีนายอำเภอได้รับแต่งตั้งย้ายสืบเปลี่ยนตามระเบียบราชการมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

มีประวัติความเป็นมาของอำเภอจตุรพักตรพิมาน มีปรากฏอยู่ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 4 ว่าพระรัตนวงศา (คำสิงห์) เจ้าเมืองสุวรรณภูมิ มีใบบอกขอตั้งเมืองหงส์ เป็นเมืองของหลวงพรหมพิทักษ์ (ท้าวพรหม หรือสุพรหม) ผู้ช่วยราชการเมือง บุตรของพระรัตนวงศา (คำสิงห์) เจ้าเมืองสุวรรณภูมิ และขอพระศรีวรวงษา (สอน) ผู้น้องเป็นอุปฮาดเมืองจตุรพักตรพิมาน วันจันทร์ ขึ้น 12 ค่ำ เดือน 7 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านเมืองหงส์เป็นเมืองจตุรพักตรพิมานให้หลวงพรหมพิทักษ์ (สุพรหม) เป็นพระธาดาอำนวยการ เจ้าเมืองพระราชทานเครื่องยศตามบรรดาศักดิ์และพระธาดาอำนวยการ

ได้อพยพครอบครัวไปตั้งที่ว่าการเมืองอยู่ที่บ้านเปลือยหัวช้าง ทางห่างกันกับบ้านเมืองหงส์ประมาณ 90 เส้น หาได้ไปตั้งที่ว่าการเมืองอยู่บ้านเมืองหงส์ตามพระกระแสตราโปรดเกล้าฯ ไม่พระธาดาอำนาจเดช (หลวงพรหมพิทักษ์) กับพระศรีราชา(สอน) อุทยานพี่น้องทั้งสองนี้ เป็นผู้ตั้งเมืองจตุรพักตรพิมาน และเป็นบุตรพระรัตนวงศา (คำสิงห์) สืบเชื้อสายจากพระชติยวงศา (สีลัง) เจ้าเมืองร้อยเอ็ดเมืองจตุรพักตรพิมานนี้ ต่อมาได้ยุบลงเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดร้อยเอ็ด และเรียกว่า อำเภอหัวช้างอยู่ระยะหนึ่ง และได้เปลี่ยนชื่อกลับมาเป็นอำเภอจตุรพักตรพิมาน จนทุกวันนี้

การเปลี่ยนแปลงฐานะเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมานเดิมเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน มีฐานะเป็นสุขาภิบาลจตุรพักตรพิมาน ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 และได้เปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 โดยมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 90 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มีผลวันที่ 25 พฤษภาคม 2542) และมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 7 วรรค 2 ประกอบพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 7

### 2.5.2 ภูมิศาสตร์

อำเภอจตุรพักตรพิมาน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ด ห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ด ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครระยะประมาณ 490 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 522 ตารางกิโลเมตร

### 2.5.3 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอจตุรพักตรพิมานตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังต่อไปนี้

- |                     |  |
|---------------------|--|
| 2.5.3.1 ทิศเหนือ    | ติดต่อกับอำเภอศรีสมเด็จและอำเภอเมืองร้อยเอ็ด |
| 2.5.3.2 ทิศตะวันออก | ติดต่อกับอำเภอเมืองสรวงและอำเภออาจสามารถ     |
| 2.5.3.3 ทิศใต้      | ติดต่อกับอำเภอเกษตรวิสัย                     |
| 2.5.3.4 ทิศตะวันตก  | ติดต่อกับอำเภอลำทะเมนชัย (จังหวัดมหาสารคาม)  |

### 2.5.4 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นของอำเภอเป็นที่ราบ ป่าไม้ส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นป่าเบญจพรรณ

### 2.5.5 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอจตุรพักตรพิมาน อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำเป็นฤดูกาล 2 ชนิด โดยพัดมาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาวเรียกว่า มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อิทธิพลของลมนี้จะทำให้บริเวณอำเภอจตุรพักตรพิมานประสบกับภาวะอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง มรสุมอีกชนิดหนึ่ง คือ มรสุมตะวันออกเฉียงใต้จะพัดจากทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นส่วนใหญ่ในช่วงฤดูฝน

ทำให้อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกทั่วไปอำเภอจตุรพักตรพิมานตั้งอยู่ในเขตร้อนและแห้งแล้ง มี 3 ฤดู ได้แก่

2.5.5.1 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

2.5.5.2 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม

2.5.5.3 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม

## 2.5.6 ทรัพยากรธรรมชาติ

อำเภอจตุรพักตรพิมาน มีแร่ธาตุที่สำคัญ คือ หินเกลือ โพสเฟต และแทนตาไลท์ ส่วนใหญ่จะอยู่แถบบ้านหนองตอ ตำบลหัวช้าง ทรัพยากรจะเป็นป่าเบญจพรรณป่าไม้ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ยาง ไม้เหียง ไม้ตะแบก และไม้ประดู่ ลักษณะดินส่วนใหญ่จะเป็นดินร่วนปนทรายและบางแหล่งจะพบดินลูกรัง ซึ่งเกิดจากการสลายตัวของหินดินดาน ลาน้ำเสียถือว่าเป็นสายน้ำที่สำคัญของอำเภอซึ่งจะไหลผ่าน 3 อำเภอด้วยกัน คือ อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน และอำเภอเกษตรวิสัย แล้วไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่อำเภอสุวรรณภูมิในฤดูแล้งน้ำจะแห้งมีน้ำขังเป็นช่วง ๆ

## 2.5.7 การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอจตุรพักตรพิมาน ประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 13 แห่ง ได้แก่

2.5.7.1 เทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลหัวช้าง (หมู่ที่ 1-3 บางส่วน)

2.5.7.2 เทศบาลตำบลหนองผือ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองผือทั้งตำบล

2.5.7.3 เทศบาลตำบลหัวช้าง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหัวช้าง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน)

2.5.7.4 เทศบาลตำบลแดง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแดงทั้งตำบล

2.5.7.5 เทศบาลตำบลโคกล่าม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโคกล่ามทั้งตำบล

2.5.7.6 เทศบาลตำบลเมืองหงส์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเมืองหงส์ทั้งตำบล

2.5.7.7 เทศบาลตำบลลิ้นฟ้า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลิ้นฟ้าทั้งตำบล

2.5.7.8 องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำใส ครอบคลุมพื้นที่ตำบลน้ำใสทั้งตำบล

2.5.7.9 องค์การบริหารส่วนตำบลดงกลาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดงกลางทั้งตำบล

2.5.7.10 องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าสังข์ทั้งตำบล

2.5.7.11 องค์การบริหารส่วนตำบลอีง่อง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลอีง่องทั้งตำบล

2.5.7.12 องค์การบริหารส่วนตำบลดู่น้อย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดู่น้อยทั้งตำบล

2.5.7.13 องค์การบริหารส่วนตำบลศรีโคตร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีโคตรทั้งตำบล

### 2.5.8 ประชากร

ประชากร มีจำนวน 81,441 คน เป็นชาย 40,325 คน เป็นหญิง 41,116 คน ครัวเรือน มีจำนวน 19,198 หลังคาเรือน

2.5.8.1 จำนวนหลังคาเรือน 14,067 หลังคาเรือน

2.5.8.2 จำนวนประชากร 66,650 คน

2.5.8.3 จำนวนคณะกรรมการหมู่บ้าน มีดังนี้

ตารางที่ 2.1 รายชื่อประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	รายชื่อตำบล	ประชากรคณะกรรมการหมู่บ้าน (คน)
1	ตำบลหัวช้าง	225
2	ตำบลหนองผือ	165
3	ตำบลเมืองหงส์	225
4	ตำบลโคกล่าม	195
5	ตำบลน้ำใส	150
6	ตำบลดงแดง	195
7	ตำบลดงกลาง	180
8	ตำบลป่าสังข์	165
9	ตำบลอึ่งอ่อง	105
10	ตำบลลิ้นฟ้า	135
11	ตำบลคู่น้อย	195
12	ตำบลศรีโคตร	135
รวม		2,070



## 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำอานค์ บูรณ์เจริญ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษา การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน คณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบปลายเปิด แบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 1.794 ถึง 4.840 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.8856 ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม พบว่า มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย และการส่งเสริมการลงทุนพานิชยกรรม มีส่วนร่วมในระดับน้อยส่วนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและด้านการศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในระดับมาก 2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ จัดให้มีการฝึกอบรมให้ประชาชนได้มีโอกาสฝึกเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว รองลงมา คือ มีโครงการที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มากขึ้น ส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้แพร่หลาย การจัดระเบียบสังคมในเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน การจัดการขยะมูลฝอยและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและมีการประชุมประชาคมเพื่อหาข้อสรุปถึงความจำเป็นเร่งด่วนของโครงการต่างๆกับชุมชน ตามลำดับ

อรอุมา แก้วเกิด (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดปัตตานี จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ไคสแควร์ (Chi-Square Test) ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี จำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่นและด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ

ด้านกลุ่มมีความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่น ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานีในด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนอื่น และด้านการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า ปัจจัยสนับสนุนได้แก่ ตัวแปรภาวะผู้นำมีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้งสองด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญสูง กวยเงิน (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกนี้ จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) สำรวจสภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก 2) พัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก 3) ทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก ไปปฏิบัติใช้ และ 4) ถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแก่งเทิดพระเกียรติ หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทยจังหวัดพิษณุโลก เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน และหมู่บ้านห้วยน้ำไช้ใต้ หมู่ที่ 16 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกเป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 14 คน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติการทดสอบค่าที (t-test Dependent และ t-test Independent) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก มีความถูกต้อง/เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การทดลองใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลกไปปฏิบัติใช้ คือ 3.1) ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ผลการเปรียบเทียบความสามารถของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเอกภาพและผลการเปรียบเทียบความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารจัดการหมู่บ้านหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3.2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 19 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทยจังหวัดพิษณุโลก มีผลการปฏิบัติงานสูงกว่าคณะกรรมการหมู่บ้านห้วยน้ำไช้ใต้ หมู่ที่ 16 ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สำหรับ 3.3) ผลประเมินการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีความคิดเห็นต่อการใช้กระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) การถอดบทเรียนกระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้าน

ในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย จำนวน 5 บทเรียน และปัจจัยหนุนเสริมหรือเงื่อนไขไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย จำนวน 2 บทเรียน

วัชรพงษ์ หนูชัย (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประธานชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประธานชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ และ 2) ศึกษาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เทศบาลเมืองต้นเปา กับประธานชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่แตกต่างกับประธานชุมชน โดยในด้านอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่มีกฎหมายตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ให้อำนาจในด้านการปกครองและอำนาจในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ทำให้เป็นเจ้าของพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีอำนาจในการจับกุมและปราบปรามต่างจากประธานชุมชนที่อำระเทียบเทศบาลเมืองแม่โจ้ ว่าด้วยชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเทศบาลแม่โจ้ พ.ศ. 2553 ที่ให้ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการชุมชนด้านต่าง ๆ ทั้งด้านปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการสวัสดิการและสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนา และด้านการศึกษา ทั้งนี้ความแตกต่างด้านสายการบังคับบัญชาของผู้นำชุมชนที่แตกต่างกันย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่แตกต่างกันโดยในรูปแบบผู้ใหญ่บ้าน จะได้รับการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารจากนายอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ได้รับนโยบายจากรัฐบาลมาปฏิบัติในพื้นที่โดยตรง แตกต่างจากประธานชุมชนที่ได้รับการประสานข้อมูลจากเทศบาลเมืองแม่โจ้ ในเรื่องของนโยบายการดำเนินงานของเทศบาลเมืองแม่โจ้ และการเป็นแหล่งข่าวของทางราชการที่ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่จะต้องรายงานสถานการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ให้นายอำเภอทราบแตกต่างกับประธานชุมชนที่จะต้องรายงานสถานการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้กับนายกเทศมนตรีเมืองแม่โจ้ ตลอดจนบทบาทการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานโดยผู้ใหญ่บ้านสามารถ เป็นเจ้าพนักงานด้วยตนเองมีหน้าที่ให้การอำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการที่จะปฏิบัติงานในพื้นที่ แตกต่างจากประธานชุมชนที่จะมีอำนาจเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานได้จะต้องได้รับการร้องขอจากเจ้าพนักงานก่อนเสมอ จึงทำให้ไม่มีอำนาจในด้านการจับกุม จึงมีเพียงบทบาทในการร้องขอต่อเจ้าพนักงานตำรวจให้ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนเท่านั้น โดยสรุปแล้วบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเน้นใช้อำนาจในการปกครองดูแลช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่การเป็นเจ้าของพนักงานตามกฎหมายและใช้อำนาจดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านเป็นหลักต่างจากประธานชุมชนที่เน้นด้านการพัฒนาชุมชนทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนายกเทศมนตรีเมืองแม่โจ้ในการรับเรื่องราวต่าง ๆ หรือความต้องการในด้านของการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานตลอดจนการสร้างสวัสดิการทางสังคมให้กับชุมชน

วิภาดา ม่อมพะเนาว์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครืออำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลเชียงเครืออำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 391 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) การแสดงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้วางแผนโครงการ มีการแสดงบทบาทในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการเป็นผู้กระตุ้น มีการแสดงบทบาทในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการเป็นผู้ให้ความรู้และชี้แนะแก้ไขปัญหา มีการแสดงบทบาทในระดับน้อย 2) การเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครืออำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตาม สถานภาพด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้เฉลี่ย/เดือน พบว่า ประชาชนในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่มีเพศแตกต่างกันมีการรับรู้ เกี่ยวกับการแสดงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัฐติพร ศิริศรี และสัญญา เคนาภูมิ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำบลที่อยู่ต่างกัน ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 344 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดแบบโดยสูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .90 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test และ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัย พบว่า 1) การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

หมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านอำนาจการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอ เมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีบทบาท ไม่แตกต่างกัน ทาง สถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ หมู่บ้านในเขตอำเภอ เมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีอายุและตำบลที่อยู่ต่างกัน โดยรวมมีบทบาท แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 4) คณะกรรมการหมู่บ้านมีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติ หน้าที่ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน รวมกลุ่มสินค้าโอท็อปในหมู่บ้าน ควรมีการร่วมบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ควรมีการดูแล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมในหมู่บ้านควรมีการประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้าน ต่าง ๆ

รณยุทธ โพธิ์ชัย (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ หมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงานและแนวโน้ม การปฏิบัติงานในอนาคตของคณะกรรมการหมู่บ้านใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลความ การตีความและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 20 คน และปลัดอำเภอ จำนวน 10 คน โดยใช้ ประสพการณ์ ความเชี่ยวชาญและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดในการปฏิบัติงาน มีดังนี้ 1) แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง 2) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย กระบวนการทำงานภายใต้หลักการจิตอาสา มีการปลุกฝังจากรุ่นสู่รุ่น มีเครือข่ายในการปฏิบัติงานที่เข้มแข็ง มีโครงสร้างทางสังคมแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีค่านิยม ความเชื่อทางประเพณีวัฒนธรรมที่ตักตวงและเข้มแข็งแนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคตจะต้องทำงาน เชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน มีการศึกษาความรู้ ให้ทันเทคโนโลยีอยู่ตลอด ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อใช้ในการปรับรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม สร้างเครือข่ายเพื่อจะนำไปสู่การประสานงานที่รวดเร็วเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สุกิจ ปิลवासน์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนตำบลโคกหาร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนของตำบลโคกหาร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนของตำบลโคกหาร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนของตำบลโคกหาร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ในตำบลโคกหาร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ ทั้ง 7 หมู่บ้าน จำนวน 150 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบ (t-test) และค่าทดสอบเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One Way ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยทดสอบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัย พบว่า 1) คณะกรรมการหมู่บ้านตำบลโคกหาร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และด้านการตัดสินใจส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้ และสถานภาพการสมรส พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลโคกหาร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคณะกรรมการหมู่บ้านที่มี เพศ อายุ และสถานภาพการสมรส ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สนธิ ฤทธิสวาท, ปาริชา มารีเคน และประสิทธิ์ คชโคตร (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหุบกะพง อำเภอมะนัง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหุบกะพง อำเภอมะนัง จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหุบกะพง จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน 3) เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านของเทศบาลตำบลหุบกะพง อำเภอมะนัง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประชากรที่ใช้ในวิจัย จำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น .96 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ F-test โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหุบกะพง

อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านของเทศบาลตำบลหุบกะพง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมาก ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการพัฒนาองค์กรของชุมชนหรือองค์กรของชาวบ้าน เช่น สภาตำบล กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มต่าง ๆ ของชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการเป็นผู้หน้าที่ดี ให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารและจัดการพัฒนาชาวบ้านให้มีความรู้ ใฝ่พัฒนา ร่วมมือกันในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของตน รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะใช้วิถีทางประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ให้การสนับสนุนด้านการเงิน วิชาการ และบุคลากรแก่ชุมชนอย่างเพียงพอและเหมาะสมงานให้การสนับสนุนด้านการสนับสนุนด้านการเงิน วิชาการ และบุคลากรแก่ชุมชนอย่างเพียงพอเหมาะสมในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองในที่สุด และการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องถือว่าความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นทั่ว ๆ ไปจะต้องมีความเจริญคู่ขนานกันไปกับความก้าวหน้าหรือการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ

สมภพ เผือกผ่อง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านกับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ กรณีศึกษา: คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลดอนก่า อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล ตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2) เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลดอนก่า อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา เชิงคุณภาพโดยการตีความอย่างละเอียด โดยมีผลการศึกษา ดังนี้ ด้านบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีระเบียบกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเอาไว้ เช่น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 28 ตรี และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ เช่น การเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด การบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินการในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วนและการแบ่งภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านออกเป็นด้านต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบทบาทหน้าที่ตามคู่มือโครงการที่เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่ได้ยกมาศึกษา 2 โครงการ ได้แก่ โครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

ฐานรากตามแนวทางพระราชรัฐประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (หมู่บ้าน/ชุมชนละ 250,000 บาท) และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตาม “โครงการไทยนิยมยั่งยืน” (หมู่บ้าน/ชุมชนละสองแสนบาท) เป็นโครงการที่มีแนวคิดสืบเนื่องมาจากความสำเร็จของโครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชรัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (หมู่บ้าน/ชุมชนละ 250,000 บาท) เช่น การเรียกประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อเสนอโครงการ การติดตามและการรายงานผลการดำเนินโครงการ เป็นต้น ด้านบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ ซึ่งได้ศึกษา 2 โครงการ สำคัญอันเป็น นโยบายของรัฐบาล พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน และแสดงบทบาทตามที่คู่มือได้กำหนดไว้แต่มีบทบาทที่คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่แสดงออก และมีได้มีกำหนดไว้ในคู่มือโครงการ คือ การประสานงาน สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ชาวบ้าน เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ซึ่งถือเป็นบทบาทที่คณะกรรมการหมู่บ้านโดดเด่นและทำได้ค่อนข้างดีว่า หน่วยงานอื่นเนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีความรู้จักมักคุ้นกับชาวบ้าน เป็นอย่างดีทำให้การประสานงานเรื่องต่าง ๆ เป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว สามารถชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้านได้ง่าย ด้านการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่เห็นว่าแนวทางการพัฒนา บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ ได้แก่ รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐควรจัดให้มีเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง หรือค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และเพิ่มความสะดวกในการเดินทางมา ปฏิบัติหน้าที่และมีคณะกรรมการหมู่บ้านบางคนเห็นว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการ หมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ ได้แก่ รัฐบาลหรือหน่วยงานของ รัฐควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านด้วยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานต่าง ๆ ในพื้นที่

อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, ภัทรวุฒิ เฉยศิริ และกุลชาติ ทักษไพบูลย์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนพระราชรัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง เป็นงานศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจสภาพปัญหาในเชิงโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ ตลอดจนถึง การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างเป็นข้อเสนอแนะต่อ การปรับปรุงและพัฒนาให้การดำเนินงานของคณะกรรมการ หมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสามารถ เป็นกลไกรองรับการดำเนินงานของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อน ประเทศตามแนวทาง “พระราชรัฐ” ที่ต้องการพลังสนับสนุนจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและประชาชน จากการศึกษาวิจัย พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน นับเป็นกลไก



ที่มีศักยภาพและความพร้อมอย่างดียิ่งในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านมีภารกิจที่ครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาหมู่บ้านในทุกมิติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีเวทีประชาคมหมู่บ้านที่เป็นกลไกซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงปรับปรุงบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม การเมืองที่มีความเปลี่ยนแปลงและเพื่อให้มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่จึงควรมีการปรับปรุงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีหน้าที่ภารกิจที่มีความชัดเจนโดยมุ่งเน้นในด้านต่อไปนี้ คือ 1) การเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนระดับอำเภอและจังหวัด 2) สนับสนุนอำเภอในการเป็นกลไกไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง/ข้อพิพาทในชุมชน 3) มีบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่และ 4) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเครือข่ายและระบบอาสาสมัคร ในระดับชุมชน

ซูโฮมิน สาและ และชายนีย์ ช. บุญพันธ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะกรรมการหมู่บ้าน และเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 400 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความสำคัญของค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index; PNImodified) ผลการวิจัย พบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความสำคัญในบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในคณะทำงานด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นลำดับแรก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ยังคงให้ความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นลำดับที่ 3 ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจเป็นลำดับที่ 4 ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุขเป็นลำดับที่ 5 และสุดท้าย คือ คณะทำงานด้านอำนวยการ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านเข้ารับการฝึกอบรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่หน่วยงานราชการหรือองค์กรอื่นจัดมากขึ้นกรณีศึกษา คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

## 2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนจากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ และกำหนดตัวแปรตามโดยปรับปรุงจากบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560) ดังนี้



ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดขอบเขตการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

#### 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

##### 3.1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,070 คน

##### 3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 336 คน โดยการใช้สูตรหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973, p. 727) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2} \quad (3-1)$$

จากสูตร  $n$  แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$N$  แทน จำนวนประชากรทั้งหมด

$e$  แทน ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกินได้ไม่เกิน .05

$$\text{แทนค่าในสูตร} \quad n = \frac{2,070}{1 + 2,070(.05)^2}$$

$$n = 335.22 \text{ คน}$$

เพื่อให้ได้จำนวนเต็ม จึงเพิ่มเป็น 336 คน

จากการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 336 คน ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ของประชากรในแต่ละตำบล ดังนี้

### ตารางที่ 3.1 รายชื่อประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	ประเภทคณะกรรมการหมู่บ้าน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	ผู้ใหญ่บ้าน	150	24
2	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	300	49
3	สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	300	49
4	ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน	645	105
5	กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ	675	110
รวม		2,070	336

#### 3.1.3 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 10 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

#### 3.1.4 วิธีสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำรายชื่อประชากรทั้งหมดจัดทำเป็นฉลากใส่กล่อง แล้วหยิบครั้งละหนึ่งรายชื่อ ได้รายชื่อใดจดบันทึกไว้แล้วนำรายชื่อนั้นกลับลงกล่องแล้วหยิบใหม่ หากได้ชื่อเดิมจะใส่กลับลงไปใหม่แล้วจับสลากใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกรายชื่อมีโอกาสถูกเลือกเท่ากันทำงานได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบถ้วน คือ 336 คน

## 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

### 3.2.1 ลักษณะเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

**ส่วนที่ 1** เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists)

**ส่วนที่ 2** เป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่าของ ลิกเคิร์ต (Likert's Five Rating Scales) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 45) โดยมี 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

**ส่วนที่ 3** เป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่าของ ลิกเคิร์ต (Likert's Five Rating Scales) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 45) โดยมี 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

**ส่วนที่ 4** เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

### 3.2.2 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัย ได้ศึกษาการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

3.2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดทำแผน และทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน วิธีสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3.2.2.2 ร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน

3.2.2.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

3.2.2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านการวัดผลประเมินผล โดยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC=Index of Item: Objective Congruence) โดยกำหนด ดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

1) ร้อยตำรวจเอกหญิงอรุณี อินทรมณี วุฒิการศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตำแหน่งนายอำเภอ ที่ทำการปกครองอำเภอจตุรพักตรพิมาน ตรวจสอบผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหาการวิจัย

2) อาจารย์ ดร. สุวิมล สมไชย วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ตรวจสอบด้านผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษา

3) รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมย์โรสง วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา ตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตรวจสอบด้านผู้เชี่ยวชาญ ด้านสถิติสำหรับการวิจัย

3.2.2.5 นำข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป ไปทดลองใช้ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) นำไปใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภออื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Item–Total Correlation) ได้ค่าระหว่าง .248-.755 และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ. 906

### 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ขออนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายอำเภอจตุรพักตรพิมานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.2 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตัวเองทุกฉบับ

3.3.3 ประสานงานผ่านผู้นำชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

### 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องแบบสอบถามที่ได้รับคืนปรากฏว่าสมบูรณ์ ถูกต้องทั้งหมด

3.4.2 นำแบบสอบถาม ลงรหัส (Coding Form)

3.4.3 นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อโดยกำหนดไว้ 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 95)

บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในระดับมากที่สุดให้ 5 คะแนน

บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในระดับมากให้ 4 คะแนน

บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในระดับปานกลางให้ 3 คะแนน

บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในระดับน้อยให้ 2 คะแนน

บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในระดับน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน

3.4.4 นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยกำหนดค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ของคะแนนแล้วนำมาแปลความหมาย ตามเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 95)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

### 3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.5.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์พหุคูณถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)

3.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การแจกแจงความถี่จากการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาความ



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาเสนอข้อมูลด้วยตารางประกอบการอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย
2. ลำดับการนำเสนอผลการวิจัย
3. ผลการวิจัย

#### 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแปลความหมาย มีดังนี้

$n$	แทน	จำนวนหน่วยตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หาคู่
$R^2$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
$\beta$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที
$X_1$	แทน	ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ
$X_2$	แทน	ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
$X_3$	แทน	ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ
$X_4$	แทน	ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน
$X_5$	แทน	ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท
$X_6$	แทน	ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ
Y	แทน	บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

- $\hat{Y}$  แทน ค่าคะแนนปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
- $\hat{Z}$  แทน ค่าคะแนนปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
- \* แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

#### 4.2 ลำดับการนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 6 ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

### 4.3 ผลการวิจัย

#### ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

##### ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	131	39.0
1.2 หญิง	205	61.0
รวม	336	100.0
2. อาชีพ		
2.1 ต่ำกว่า 25 ปี	55	16.4
2.2 25-35 ปี	51	15.2
2.3 36-45 ปี	121	36.0
2.4 46-55 ปี	96	28.6
2.5 55 ปีขึ้นไป	13	3.9
รวม	336	100.0
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	286	58.1
3.2 ปริญญาตรี	49	14.6
3.3 สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.3
รวม	336	100.0

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 336 คน จำแนกได้ดังนี้

1. ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 61 และเพศชาย จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 39

2. ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 36-45 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมา 46-55 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 ต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4 25-35 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 และ 55 ปี ขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9

3. ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 85.1 รองลงมา มีการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 14.6 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท  
คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด  
โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น		แปลผล	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ	3.98	0.74	มาก	3
2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	3.80	0.98	มาก	5
3. ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ	3.70	0.85	มาก	6
4. ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน	3.94	0.82	มาก	4
5. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท	4.18	0.58	มาก	2
6. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ	4.27	0.66	มาก	1
โดยรวม	3.98	0.77	มาก	-

จากตารางที่ 4.2 ผลวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.98$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ( $\bar{X} = 4.27$ ) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท ( $\bar{X} = 4.18$ ) ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ( $\bar{X} = 3.98$ ) ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ( $\bar{X} = 3.94$ ) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ( $\bar{X} = 3.80$ ) และปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ( $\bar{X} = 3.70$ ) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน จำแนกเป็นรายด้าน และรายข้อ

**ตารางที่ 4.3** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ

ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีแบบอย่างนักพัฒนา จึงทำให้เกิดแรงจูงใจ	3.82	0.65	มาก
2. ตั้งใจและมองเห็นโอกาสที่จะมีส่วนในการช่วยเหลือสังคม	3.99	0.80	มาก
3. ปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เป็นตัวอย่างของคนในชุมชน	4.10	0.87	มาก
4. มีความคิดริเริ่มต้องการสร้างสิ่งใหม่ๆในชุมชน	3.93	0.56	มาก
5. มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชนร่วมใจกันพัฒนา	4.09	0.81	มาก
โดยรวม	3.98	0.74	มาก

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.98$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงามเป็นตัวอย่างของคนในชุมชน ( $\bar{X} = 4.10$ ) มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชนร่วมใจกันพัฒนา ( $\bar{X} = 4.09$ ) ตั้งใจและมองเห็นโอกาสที่จะมีส่วนในการช่วยเหลือสังคม ( $\bar{X} = 3.99$ ) มีความคิดริเริ่มต้องการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ในชุมชน ( $\bar{X} = 3.93$ ) และมีแบบอย่างนักพัฒนา จึงทำให้เกิดแรงจูงใจ ( $\bar{X} = 3.82$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท  
คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด  
จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คนในชุมชนร่วมกันวางแผนในการดำเนินโครงการต่างๆ	3.89	0.95	มาก
2. มีการประชุมจัดทำแผนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.76	0.98	มาก
3. มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทร่วมกันในชุมชน	3.73	0.97	มาก
4. จัดตั้งกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมทุกฝ่าย ร่วมแสดงความคิดเห็น	3.82	1.05	มาก
5. มีส่วนร่วมในการการจัดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรม	3.81	0.95	มาก
โดยรวม	3.80	0.98	มาก

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน  
ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคน  
ในชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.80$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คนในชุมชน  
ร่วมกันวางแผนในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ( $\bar{X} = 3.89$ ) จัดตั้งกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมทุกฝ่าย ร่วมแสดง  
ความคิดเห็น ( $\bar{X} = 3.82$ ) มีส่วนร่วมในการการจัดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรม ( $\bar{X} = 3.81$ ) มีการประชุม  
จัดทำแผนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ( $\bar{X} = 3.76$ ) และมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท  
ร่วมกันในชุมชน ( $\bar{X} = 3.73$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท  
คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด  
จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ

ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ต้องการช่วยเหลือชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.68	0.84	มาก
2. บริจาคทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน	3.75	0.86	มาก
3. เข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง	3.71	0.98	มาก
4. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการกุศล บริจาค แจก จ่าย	3.74	0.83	มาก
5. ร่วมกับชุมชนในการสร้างแหล่งเรียนรู้	3.63	0.73	มาก
โดยรวม	3.70	0.85	มาก

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน  
ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ พบว่า  
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.70$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ บริจาคทรัพย์สินเพื่อประโยชน์  
ของคนในชุมชน ( $\bar{X} = 3.75$ ) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการกุศล บริจาค แจก จ่าย ( $\bar{X} = 3.74$ ) เข้าร่วม  
กิจกรรมกิจกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง ( $\bar{X} = 3.71$ ) ต้องการช่วยเหลือชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทน  
( $\bar{X} = 3.68$ ) และร่วมกับชุมชนในการสร้างแหล่งเรียนรู้ ( $\bar{X} = 3.63$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท  
คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด  
จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน

ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกลุ่ม	3.82	0.86	มาก
2. พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศของกลุ่ม	3.93	0.89	มาก
3. กระตุ้นให้เกิดการติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่ม	3.95	0.72	มาก
4. นำบุคลากรไปศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ	3.97	0.74	มาก
5. นำองค์ความรู้ที่คิดค้นได้ไปเผยแพร่ให้กับเครือข่าย	4.05	0.87	มาก
โดยรวม	3.94	0.82	มาก

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน  
ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน  
พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.94$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ นำองค์ความรู้  
ที่คิดค้นได้ไปเผยแพร่ให้กับเครือข่าย ( $\bar{X} = 4.05$ ) นำบุคลากรไปศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ  
( $\bar{X} = 3.97$ ) กระตุ้นให้เกิดการติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่ม ( $\bar{X} = 3.95$ ) พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งข้อมูล  
สารสนเทศของกลุ่ม ( $\bar{X} = 3.93$ ) และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกลุ่ม ( $\bar{X} = 3.82$ )  
ตามลำดับ



ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท  
คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด  
จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจบทบาท

ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจบทบาท	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ให้ความช่วยเหลือผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน	3.99	0.67	มาก
2. มีความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องในอำนาจหน้าที่	3.91	0.51	มาก
3. ศึกษาหาความรู้เรื่องบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน	4.25	0.66	มาก
4. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตอาสา ทำเพื่องานส่วนรวม	4.40	0.59	มาก
5. ให้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในการจัดกิจกรรม	4.37	0.47	มาก
โดยรวม	4.18	0.58	มาก

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจบทบาทพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.18$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตอาสาทำเพื่องานส่วนรวม ( $\bar{X} = 4.40$ ) ให้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม ( $\bar{X} = 4.37$ ) ศึกษาหาความรู้เรื่องบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ( $\bar{X} = 4.25$ ) ให้ความช่วยเหลือผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ( $\bar{X} = 3.99$ ) และมีความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องในอำนาจหน้าที่ ( $\bar{X} = 3.91$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท  
คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด  
จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ

ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ	4.24	0.65	มาก
2. ภาครัฐส่งบุคลากรมาเป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน	4.30	0.77	มาก
3. ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ จากภาครัฐ	4.21	0.57	มาก
4. ภาครัฐจัดหาสถานที่ในการรวมกลุ่มในชุมชน	4.07	0.64	มาก
5. สนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมตามนโยบายที่เกี่ยวข้องของส่วนราชการ	4.52	0.66	มากที่สุด
โดยรวม	4.27	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน  
ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ  
พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.27$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ สนับสนุนด้าน  
การจัดกิจกรรมตามนโยบายที่เกี่ยวข้องของส่วนราชการ ( $\bar{X} = 4.52$ ) ภาครัฐส่งบุคลากรมาเป็นพี่เลี้ยง  
ในการทำงาน ( $\bar{X} = 4.30$ ) ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ( $\bar{X} = 4.24$ ) ได้รับการสนับสนุน  
ด้านวัสดุ อุปกรณ์จากภาครัฐ ( $\bar{X} = 4.21$ ) และภาครัฐจัดหาสถานที่ในการรวมกลุ่มในชุมชน ( $\bar{X} = 4.07$ )  
ตามลำดับ

**ตอนที่ 3** ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

1. ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

**ตารางที่ 4.9** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับบทบาท			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน	3.88	0.54	มาก	3
2. ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย	4.06	0.45	มาก	2
3. ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย	4.26	0.37	มาก	1
4. ด้านการทำงานที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ	3.67	0.48	มาก	6
5. ด้านการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	3.86	0.45	มาก	5
6. ด้านการบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น	3.87	0.56	มาก	4
โดยรวม	3.93	0.48	มาก	-

จากตารางที่ 4.9 ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.93$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย ( $\bar{X} = 4.26$ ) ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย ( $\bar{X} = 3.93$ ) ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน ( $\bar{X} = 3.93$ ) การบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น ( $\bar{X} = 3.93$ ) ด้านการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ( $\bar{X} = 3.93$ ) และด้านการทำงานที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ ( $\bar{X} = 3.93$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา  
บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ  
และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน

ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	3.43	0.57	มาก
2. แนะนำให้คนในครอบครัวปฏิบัติตามกฎหมาย	3.53	0.68	มาก
3. มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือไล่เกลี้ยข้อพิพาท	3.51	0.83	มาก
4. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน	4.48	0.72	มาก
5. จัดทำกฎของชุมชนและประกาศใช้ร่วมกัน	4.47	0.67	มาก
โดยรวม	3.88	0.69	มาก

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี  
ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน พบว่า  
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.88$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคน  
ในชุมชน ( $\bar{X} = 4.48$ ) จัดทำกฎของชุมชนและประกาศใช้ร่วมกัน ( $\bar{X} = 4.47$ ) แนะนำให้คนในครอบครัว  
ปฏิบัติตามกฎหมาย ( $\bar{X} = 3.53$ ) มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือไล่เกลี้ยข้อพิพาท ( $\bar{X} = 3.51$ ) และปฏิบัติ  
ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ( $\bar{X} = 3.43$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา  
บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย

ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. อำนวยความเป็นธรรมแก่ประชาชน	3.88	0.57	มาก
2. ให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน	4.13	0.84	มาก
3. เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานแก่ผู้ใหญ่บ้าน	4.00	0.76	มาก
4. ช่วยเหลือในด้านวัสดุ อุปกรณ์ แก่ผู้ใหญ่บ้าน	3.92	0.64	มาก
5. อำนวยความสะดวกในการทำงานแก่ผู้ใหญ่บ้าน	4.36	0.67	มาก
โดยรวม	4.06	0.70	มาก

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี  
ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ  
มาก ( $\bar{X} = 4.06$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ อำนวยความสะดวกในการทำงานแก่ผู้ใหญ่บ้าน  
( $\bar{X} = 4.36$ ) ให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน ( $\bar{X} = 4.13$ ) เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานแก่ผู้ใหญ่บ้าน  
( $\bar{X} = 4.00$ ) ช่วยเหลือในด้านวัสดุ อุปกรณ์ แก่ผู้ใหญ่บ้าน ( $\bar{X} = 3.92$ ) และอำนวยความเป็นธรรมแก่  
ประชาชน ( $\bar{X} = 3.88$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา  
บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอ  
มอบหมาย

ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด	4.23	0.64	มาก
2. ออกกำลังกายเตรียมร่างกายให้พร้อมอยู่เสมอ	4.21	0.53	มาก
3. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	4.22	0.78	มาก
4. อำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือ ต่าง ๆ ต่อนายอำเภอ	4.35	0.58	มาก
5. มีการเฝ้าระวังในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ยาเสพติด โรคติดต่อ	4.29	0.51	มาก
โดยรวม	4.26	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี  
ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย พบว่า โดยรวมอยู่  
ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.26$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ อำนวยความสะดวกในด้านสถานที่  
วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือต่างๆ ต่อนายอำเภอ ( $\bar{X} = 4.35$ ) มีการเฝ้าระวังในชุมชนในด้านต่าง ๆ  
เช่น ยาเสพติด โรคติดต่อ ( $\bar{X} = 4.29$ ) ปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด ( $\bar{X} = 4.23$ ) ปฏิบัติหน้าที่  
ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ( $\bar{X} = 4.22$ ) และออกกำลังกายเตรียมร่างกายให้พร้อมอยู่เสมอ ( $\bar{X} = 4.21$ )  
ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา  
บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการทำงานตามที่อยู่หมู่บ้าน  
ร้องขอ

ด้านการทำงานตามที่อยู่หมู่บ้านร้องขอ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีในวันสำคัญ	3.74	0.75	มาก
2. จัดแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางการติดต่อประสานงาน	3.67	0.68	มาก
3. สนับสนุนการประกวดศิลปะพื้นบ้าน	3.60	0.90	มาก
4. ส่งเสริมให้มีการทำบุญในเทศกาล ประเพณี ฮีต 12	3.65	0.89	มาก
5. ส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.71	0.68	มาก
โดยรวม	3.67	0.78	มาก

จากตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี  
ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการทำงานตามที่อยู่หมู่บ้านร้องขอ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ  
มาก ( $\bar{X} = 3.67$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีในวันสำคัญ  
( $\bar{X} = 3.74$ ) ส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ( $\bar{X} = 3.71$ ) จัดแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลาง  
การติดต่อประสานงาน ( $\bar{X} = 3.67$ ) ส่งเสริมให้มีการทำบุญในเทศกาล ประเพณี ฮีต 12 ( $\bar{X} = 3.65$ )  
และสนับสนุนการประกวดศิลปะพื้นบ้าน ( $\bar{X} = 3.60$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา  
บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการบูรณาการจัดทำ  
แผนพัฒนาหมู่บ้าน

ด้านการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สนับสนุนกิจกรรมแผนงานหมู่บ้านรักษาศีล 5	4.10	0.75	มาก
2. มีแผนงานจัดกิจกรรมด้านศาสนาเพื่อให้ประชาชนสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.73	0.71	มาก
3. สนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน	3.71	0.56	มาก
4. ร่วมกันร่าง วิพากษ์ และจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	3.93	0.84	มาก
5. ดำเนินการตามแผนพัฒนาหมู่บ้านที่วางไว้	3.82	0.84	มาก
โดยรวม	3.86	0.74	มาก

จากตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี  
ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า โดยรวมอยู่  
ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.86$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ สนับสนุนกิจกรรมแผนงานหมู่บ้าน  
รักษาศีล 5 ( $\bar{X} = 4.10$ ) ร่วมกันร่าง วิพากษ์ และจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ( $\bar{X} = 3.93$ ) ดำเนินการ  
ตามแผนพัฒนาหมู่บ้านที่วางไว้ ( $\bar{X} = 3.82$ ) มีแผนงานจัดกิจกรรมด้านศาสนาเพื่อให้ประชาชนสามารถ  
นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ( $\bar{X} = 3.73$ ) และสนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน  
ชุมชน ( $\bar{X} = 3.71$ ) ตามลำดับ



ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนา  
บทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการบริหารจัดการกิจกรรม  
ในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น

การบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ร่วมกับคนในชุมชนพัฒนาหมู่บ้านด้วยจิตอาสา	3.89	0.75	มาก
2. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินโครงการในชุมชน	3.68	0.76	มาก
3. เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	3.82	0.64	มาก
4. ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามของเขตของจารีพ ประเพณี และของเขต กฎหมายอย่างเคร่งครัด	3.99	0.88	มาก
5. ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับวัด โรงเรียน ในการพัฒนาชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.98	0.80	มาก
โดยรวม	3.87	0.77	มาก

จากตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี  
ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น พบว่า  
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.87$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ  
ตามของเขตของจารีพ ประเพณี และของเขตกฎหมายอย่างเคร่งครัด ( $\bar{X} = 3.99$ ) ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับวัด  
โรงเรียน ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ( $\bar{X} = 3.98$ ) ร่วมกับคนในชุมชนพัฒนาหมู่บ้าน  
ด้วยจิตอาสา ( $\bar{X} = 3.89$ ) เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ( $\bar{X} = 3.82$ )  
และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการในชุมชน ( $\bar{X} = 3.68$ ) ตามลำดับ

**ตอนที่ 4** ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย จำนวน 6 ตัวแปร และนำมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง และสร้างสมการทำนายพยากรณ์ตัวแปรตาม คือ บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

#### 4.1 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามและระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน เป็นการหาระดับความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงที่เรียกว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นบวก (+) หมายความว่าข้อมูลสองชุดเปลี่ยนแปลงตามกัน กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งสูง ค่าของอีกตัวแปรหนึ่งจะสูงไปด้วยและถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งต่ำค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะต่ำด้วย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นลบ (-) หมายความว่าข้อมูลสองชุดเปลี่ยนแปลงในทางตรงกันข้ามหรือกลับกัน กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งสูงค่าของอีกตัวแปรหนึ่งจะต่ำและถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งต่ำค่าของตัวแปรอีกตัวแปรหนึ่งจะสูง ค่าระดับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากค่า (Correlation Coefficient (r) มีเกณฑ์การวัดระดับความสัมพันธ์ (Hinkle, 1988, p. 118) ดังนี้

r มีค่า .90–1.00 เท่ากับ มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

r มีค่า .70–.90 เท่ากับ มีความสัมพันธ์กันระดับสูง

r มีค่า .50–.70 เท่ากับ มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง

r มีค่า .30–.50 เท่ากับ มีความสัมพันธ์กันระดับต่ำ

r มีค่า .00–.30 เท่ากับ มีความสัมพันธ์กันระดับต่ำมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน ควรมีค่าไม่เกิน 0.80 เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเกิด (Multicollinearity) ซึ่งหมายถึง ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูงมากเกินไปจนไม่เหมาะที่จะนำตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงเข้าไปในสมการทั้งสองตัว

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระด้วยกัน จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่

$X_1$  แทน ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ

$X_2$  แทน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

$X_3$  แทน ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ

$X_4$  แทน ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน

$X_5$  แทน ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท

$X_6$  แทน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ

ตารางที่ 4.16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร

ตัวแปรอิสระ	$X_1$	$X_2$	$X_3$	$X_4$	$X_5$	$X_6$
$X_1$	1	-	-	-	-	-
$X_2$	.626**	1	-	-	-	-
$X_3$	.513**	.730**	1	-	-	-
$X_4$	.659**	.692**	.680**	1	-	-
$X_5$	.663**	.565**	.635**	.738**	1	-
$X_6$	.709**	.385**	.383**	.485**	.645**	1

หมายเหตุ. \* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .383-.738 ไม่มีคู่ใดที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกิน .80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหา มีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) เมื่อนำไปวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

#### 4.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regressions)

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงมีลักษณะที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์หาผลหรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัวที่มีต่อตัวแปรตามหนึ่งตัว โดยมีข้อสมมติฐานว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linear Relationship) เพื่อที่จะทำให้สามารถนำผลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อตัวแปรตามมารวมกันได้ (Additivity) กล่าวคือตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีผลต่อตัวแปรตามหรือไม่และตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันมีผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใดก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบดูว่า ตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระจากกันและไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ (Multicollinearity) ผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regressions) ตามขั้นตอน ดังนี้

##### 4.2.1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์ด้วย (Multiple Linear Regression Analysis) โดยวิธีการเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Regression) ตัวแปรอิสระ จำนวน 6 ปัจจัย คือ

- $X_1$  แทน ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ  
 $X_2$  แทน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน  
 $X_3$  แทน ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ  
 $X_4$  แทน ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน  
 $X_5$  แทน ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท  
 $X_6$  แทน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ

ตัวแปรตาม คือ บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

Y ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	Beta	t	Sig.
a ค่าคงที่ (Constant)	1.172	.080	-	14.673	.000
1. ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ( $X_4$ )	.191	.023	.325	8.462	.000*
2. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ( $X_6$ )	.225	.025	.306	8.898	.000*
3. ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ( $X_3$ )	.113	.022	.199	5.141	.000*
4. ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ( $X_1$ )	.116	.027	.179	4.259	.000*
5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ( $X_2$ )	.045	.020	.092	2.210	.028*

$R = .901$ ,  $R^2 = .811$

หมายเหตุ. \* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิธีการเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Regression) ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) เท่ากับ 0.901 ( $R = .901$ ) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์ต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) ในระดับสูง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) เท่ากับ .811 ( $R^2 = .811$ ) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) ได้ร้อยละ 81.10

3. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ( $X_4$ ) (Beta = 325)

3.2 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ( $X_6$ ) (Beta = .306)

3.3 ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ( $X_3$ ) (Beta = .199)

3.4 ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ( $X_1$ ) (Beta = .179)

3.5 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ( $X_2$ ) (Beta = .092)

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ 1.172 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ  $\hat{Y} = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$

แทนค่าในสูตร  $\hat{Y} = 1.172 + 0.191 (X_4) + 0.255 (X_6) + 0.113 (X_3) + 0.116 (X_1) + 0.045 (X_2)$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ  $\hat{Z} = B_1z_1 + B_2z_2 + \dots + B_nz_n$

แทนค่าในสูตร  $\hat{Z} = 0.325 (X_4) + 0.306 (X_6) + 0.199 (X_3) + 0.179 (X_1) + 0.092 (X_2)$

เมื่อ  $\hat{Y}$  และ  $\hat{Z}$  = ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนตัวแปรอิสระที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท ( $X_5$ )

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน  
ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4.18 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอ  
จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ความถี่
1. ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ	
1.1 ควรมีการจ่ายค่าตอบแทนอย่างเพียงพอและจัดหาเครื่องแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเหมาะสม	30
1.2 จัดให้มีการประกวดหมู่บ้านชุมชนต้นแบบในการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและมอบรางวัลระดับจังหวัด ภาค และประเทศ	27
1.3 ควรส่งเสริมการจัดงานวันคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีเพื่อแสดงผลงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน	21
2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	
2.1 ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและข้อมูลหมู่บ้านทุกขั้นตอนเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	31
2.2 ควรมีการคัดเลือกตัวแทนที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้แทนคุ้มบ้าน กลุ่มสตรี คณะกรรมการหมู่บ้าน เด็ก เยาวชน เข้าไปมีส่วนร่วมในให้ข้อเสนอแนะร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน	28
2.3 ประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เป็นประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ การจัดการปัญหาขยะ การลดการใช้สารเคมีในการผลิต	15
3. ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ	
3.1 ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านควรจัดกิจกรรมจิตอาสาขึ้นในชุมชนเพื่อพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การทำความสะอาดถนน การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหมู่บ้าน ฯลฯ	24
3.2 ควรคณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่ส่วนราชการแจ้งให้หมู่บ้านจัดขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ	16

(ต่อ)

## ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ความถี่
3.3 คณะกรรมการหมู่บ้านควรเข้าไปมีบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาท ในชุมชนให้ยุติลง	8
4. ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน	
4.1 มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลของเครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อประโยชน์ แก่ส่วนราชการ เช่น ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับยาเสพติด การลักลอบตัดไม้ การบุกรุก ที่ดิน	31
4.2 ควรมีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ เชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างเครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้าน	25
4.3 ควรมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างเครือข่ายกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน	13
5. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท	
5.1 ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน	24
5.2 ควรมีการจัดปฏิทินประชุมประชาคมประจำเดือน มีการกำหนดวันประชุมหมู่บ้าน ที่ชัดเจน และมีการชี้แจงบทบาทหน้าที่ในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน	18
5.3 ควรมีการทบทวนและถอดบทเรียนจากการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน	7
6. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ	
6.1 ควรสนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยสนับสนุนการทำงาน ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรองรับนโยบายไทยแลนด์ 4.0	30
6.2 ภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมการฝึกอบรมให้ความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น การเป็นคณะกรรมการราคากลาง คณะกรรมการตรวจรับจ้าง ทักษะด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/โครงการ รวมถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้าน จำเป็นต้องทราบในการปฏิบัติงาน	20
6.3 ควรกำหนดหลักเกณฑ์การใช้เงินกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านในการจัดการสวัสดิการ ค่าน้ำมัน ค่าเดินทางต่าง ๆ ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อประโยชน์ในการติดต่อ ประสานงานทางราชการ	16

จากตารางที่ 4.18 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการจ่ายค่าตอบแทนอย่างเพียงพอ และจัดหาเครื่องแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเหมาะสม จัดให้มีการประกวดหมู่บ้านชุมชน ต้นแบบในการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและมอบรางวัลระดับจังหวัด ภาค และประเทศ ควรส่งเสริมการจัดงานวันคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีเพื่อแสดงผลงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน
2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและข้อมูลหมู่บ้านทุกขั้นตอน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ควรมีการคัดเลือกตัวแทนที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้แทนคุ้มบ้าน กลุ่มสตรี คณะกรรมการหมู่บ้าน เด็กเยาวชน เข้าไปมีส่วนร่วมในให้ข้อเสนอแนะร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เป็นประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ การจัดการปัญหาขยะ การลดการใช้สารเคมีในการผลิต
3. ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านควรจัดกิจกรรมจิตอาสาขึ้นในชุมชนเพื่อพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การทำความสะอาดถนน การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหมู่บ้าน ฯลฯ ควรคณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่ส่วนราชการแจ้งให้หมู่บ้านจัดขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ คณะกรรมการหมู่บ้านควรเข้าไปมีบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาทในชุมชนให้ยุติลง
4. ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน มีข้อเสนอแนะดังนี้ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลของเครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อประโยชน์แก่ส่วนราชการ เช่น ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับยาเสพติด การลักลอบตัดไม้ การบุกรุกที่ดิน ควรมีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์เชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างเครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างเครือข่ายกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน
5. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดปฏิทินประชุมประชาคมประจำเดือน มีการกำหนดวันประชุมหมู่บ้านที่ชัดเจน และมีการชี้แจงบทบาทหน้าที่ในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรมีการทบทวนและถอดบทเรียนจากการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน



6. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรสนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรองรับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมการฝึกอบรมให้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น การเป็นคณะกรรมการราคากลาง คณะกรรมการตรวจรับการจ้างทักษะด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/โครงการ รวมถึงหลักเกณฑ์ต่างๆที่คณะกรรมการหมู่บ้านจำเป็นต้องทราบในการปฏิบัติงาน ควรกำหนดหลักเกณฑ์การใช้เงินกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านในการจัดการสวัสดิการ ค่าน้ำมัน ค่าเดินทาง ต่างๆ ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อประโยชน์ในการติดต่อประสานงานทางราชการ

ตอนที่ 6 ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

การสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด และนำเสนอในภาพรวมตามหัวข้อประเด็นสำคัญแต่ละประเด็นเป็นแบบความเรียง ดังนี้

1. การพัฒนาตัวขวัญและกำลังใจ ผลการวิจัย พบว่า ควรมีค่าตอบแทน ค่ารักษาพยาบาล เบื้องต้น สนับสนุนค่าทำประกันชีวิต ค่าอาหารน้ำดื่มสนับสนุนในการประชุม และชุดปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน ประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง มีการประกวดหมู่บ้านดีเด่นสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้มีความกระตือรือร้น มีการมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณให้แก่คณะกรรมการ มีการประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรมไว้ที่ศาลากลางหมู่บ้าน พร้อมทั้งพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการส่งเสริมจากภาครัฐในการเสนอโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

“ควรมีค่าตอบแทน และชุดปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน ประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“มีการประกวดหมู่บ้านดีเด่นสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ให้มีความกระตือรือร้น”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 5, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“มีค่าทำประกันชีวิต ค่าอาหารน้ำดื่มสนับสนุนในการประชุม”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 2, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“มีการมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณให้แก่คณะกรรมการ มีการประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรมไว้ที่ศาลากลางหมู่บ้าน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 4, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“อยากให้พัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 3, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“มีการส่งเสริมจากภาครัฐในการเสนอโครงการพัฒนาหมู่บ้าน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 9, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

2. การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผลการวิจัย พบว่า มีการจัดประชุมทุก ๆ เดือนให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สนับสนุนให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน และนักวันเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันทำงานเป็นทีม มีการสร้างหมู่บ้านต้นแบบในการสร้างการมีส่วนร่วมมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

“มีการจัดประชุมทุก ๆ เดือนให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“สนับสนุนให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันมีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 4, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน และนักวันเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 3, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมร่วมกันทำงานเป็นทีม”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 2, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“มีการสร้างหมู่บ้านต้นแบบในการสร้างการมีส่วนร่วมมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 7, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

3. การพัฒนาด้านจิตสาธารณะ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนากิจกรรมสาธารณะในชุมชน ส่งเสริมการมีความรับผิดชอบต่อชุมชน ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำจิตอาสาและบริการประชาชนอย่างมีคุณภาพ ปลุกฝังให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่และมีจิตพัฒนาสาธารณะมากขึ้น และมีการปลุกฝังการรักบ้านเกิด ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึง ปลุกฝังให้คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

“การพัฒนากิจกรรมสาธารณะในชุมชน ส่งเสริมการมีความรับผิดชอบต่อชุมชน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำจิตอาสา และบริการประชาชนอย่างมีคุณภาพ”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 8, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“ปลุกฝังให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ และมีจิตพัฒนาสาธารณะมากขึ้น”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 10, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

“มีการปลุกฝังการรักบ้านเกิด ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึง ปลุกฝังให้คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 9, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

4. การพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน ผลการวิจัย พบว่า ควรอบรมให้ความรู้ประชาชนในการสร้างเครือข่าย สร้างความเป็นธรรมในชุมชนให้มีความสามัคคีกัน หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการสร้างเครือข่าย มีการสร้างเครือข่ายในการแผนพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และมีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่

“ควรอบรมให้ความรู้ประชาชนในการสร้างเครือข่าย สร้างความเป็นธรรมในชุมชนให้มีความสามัคคีกัน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการสร้างเครือข่าย  
สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 4, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“มีการสร้างเครือข่ายในการแผนพัฒนา เพื่อให้มีการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน ”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 5, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และมีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 7, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

5. การพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท ผลการวิจัย พบว่า จัดให้มีการอบรม  
ให้ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนabatบาทการให้ความเป็นธรรม การสร้างความสามัคคี  
ในชุมชน ร่วมรับฟังปัญหาในชุมชนและหาทางแก้ไขร่วมกัน การระงับข้อพิพาท หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง  
ควรมีนโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชน จัดให้มีการอบรมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง  
รวมทั้งขอบเขตหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการ  
หมู่บ้าน

“จัดให้มีการอบรมให้ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนabatบาทการให้ความเป็นธรรม  
การสร้างความสามัคคีในชุมชน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 8, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“ร่วมรับฟังปัญหาในชุมชนและหาทางแก้ไขร่วมกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบาย  
สนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 3, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“จัดให้มีการอบรมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขอบเขตหน้าที่ในการปฏิบัติงาน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 2, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“อบรมเรื่องกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องและการระงับข้อพิพาทในชุมชน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 4, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้าน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 10, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

6. การพัฒนาด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ผลการวิจัย พบว่า ครอบรรมการด้านเทคโนโลยีและความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน สนับสนุนงบประมาณในโครงการที่รื้อการอนุมัติให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จัดให้มีเงินงบประมาณและสวัสดิการให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง

“ครอบรรมการด้านเทคโนโลยีและความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 10, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“สนับสนุนงบประมาณในโครงการที่รื้อการอนุมัติให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 4, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“จัดให้มีเงินงบประมาณและสวัสดิการให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 8, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

“สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง”

(คณะกรรมการหมู่บ้าน คนที่ 9, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2564)

สรุปการสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1. การพัฒนาด้านขวัญและกำลังใจ ผลการวิจัย พบว่า ควรมีค่าตอบแทน ค่ารักษาพยาบาล เบื้องต้น สนับสนุนค่าทำประกันชีวิต ค่าอาหารน้ำดื่มสนับสนุนในการประชุม และชุดปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน ประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง มีการประกวดหมู่บ้านดีเด่นสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้มีความกระตือรือร้น มีการมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณให้แก่คณะกรรมการ

มีการประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรมไว้ที่ศาลากลางหมู่บ้าน พร้อมทั้งพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการส่งเสริมจากภาครัฐในการเสนอโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

2. การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผลการวิจัย พบว่า มีการจัดประชุมทุก ๆ เดือนให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สนับสนุนให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน และนำวันเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมร่วมกันทำงานเป็นทีม มีการสร้างหมู่บ้านต้นแบบในการสร้างการมีส่วนร่วม มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

3. การพัฒนาด้านจิตสาธารณะ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนากิจกรรมสาธารณะในชุมชน ส่งเสริมการมีความรับผิดชอบต่อชุมชน ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำจิตอาสาและบริการประชาชนอย่างมีคุณภาพ ปลุกฝังให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่และมีจิตพัฒนาสาธารณะมากขึ้น และมีการปลุกฝังการรักบ้านเกิด ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึง ปลุกฝังให้คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

4. การพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน ผลการวิจัย พบว่า ควรอบรมให้ความรู้ประชาชนในการสร้างเครือข่าย สร้างความเป็นธรรมในชุมชนให้มีความสามัคคีกัน หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการสร้างเครือข่าย มีการสร้างเครือข่ายในการแผนพัฒนาเพื่อให้มีการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และมีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่

5. การพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท ผลการวิจัย พบว่า จัดให้มีการอบรมให้ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาบทบาทการให้ความเป็นธรรม การสร้างความสามัคคีในชุมชนร่วมรับฟังปัญหาในชุมชนและหาทางแก้ไขร่วมกัน การระงับข้อพิพาท หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชน จัดให้มีการอบรมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขอบเขตหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

6. การพัฒนาด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ผลการวิจัย พบว่า ควรอบรมการด้านเทคโนโลยีและความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน สนับสนุนงบประมาณในโครงการที่รอการอนุมัติให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จัดให้มีเงินงบประมาณและสวัสดิการให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ ไว้ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

#### 5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 336 คน จำแนกได้ดังนี้

5.1.1.1 ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 61 และเพศชาย จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 39

5.1.1.2 ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 36-45 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมา 46-55 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 ต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4 25-35 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 และ 55 ปี ขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9

5.1.1.3 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8

5.1.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.98$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ( $\bar{X} = 4.27$ ) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท ( $\bar{X} = 4.18$ ) ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ( $\bar{X} = 3.98$ ) ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ( $\bar{X} = 3.94$ ) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ( $\bar{X} = 3.80$ ) และปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ( $\bar{X} = 3.70$ ) ตามลำดับ

5.1.3 ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.93$ ) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย ( $\bar{X} = 4.26$ ) ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมาย ( $\bar{X} = 3.93$ ) ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน ( $\bar{X} = 3.93$ ) การบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น ( $\bar{X} = 3.93$ ) ด้านการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ( $\bar{X} = 3.93$ ) และด้านการทำงานตามที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ ( $\bar{X} = 3.93$ ) ตามลำดับ

5.1.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิธีการเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปรอิสระแบบขั้นตอน (Stepwise Regression) ดังนี้

5.1.4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) เท่ากับ 0.901 ( $R = .901$ ) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์ต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) ในระดับสูง

5.1.4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) เท่ากับ .811 ( $R^2 = .811$ ) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) ได้ร้อยละ 81.10

5.1.4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ( $X_4$ ) (Beta = 325)
- 2) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ( $X_6$ ) (Beta = .306)
- 3) ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ( $X_3$ ) (Beta = .199)
- 4) ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ( $X_1$ ) (Beta = .179)
- 5) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ( $X_2$ ) (Beta = .092)

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ 1.172 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$\text{สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ } \hat{Y} = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$$

$$\text{แทนค่าในสูตร } \hat{Y} = 1.172 + 0.191 (X_4) + 0.255 (X_6) + 0.113 (X_3) + 0.116 (X_1) + 0.045 (X_2)$$



สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ  $\hat{Z} = B_1Z_1 + B_2Z_2 + \dots + B_nZ_n$

แทนค่าในสูตร  $\hat{Z} = 0.325 (X_4) + 0.306 (X_6) + 0.199 (X_3) + 0.179 (X_1) + 0.092 (X_2)$

เมื่อ  $\hat{Y}$  และ  $\hat{Z}$  = ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนตัวแปรอิสระที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในบทบาท ( $X_5$ )

5.1.4.4 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1) ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการจ่ายค่าตอบแทน อย่างเพียงพอและจัดหาเครื่องแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเหมาะสม จัดให้มีการประกวดหมู่บ้าน ชุมชนต้นแบบในการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและมอบรางวัลระดับจังหวัด ภาค และประเทศ ควรส่งเสริมการจัดงานวันคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีเพื่อแสดงผลงานของคณะกรรมการ หมู่บ้าน

2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ประชาชน ในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและข้อมูลหมู่บ้านทุกขั้นตอน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการบูรณาการจัดทำแผน พัฒนาหมู่บ้าน ควรมีการคัดเลือกตัวแทนที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้แทนคุ้มบ้าน กลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน เข้าไปมีส่วนร่วมในให้ข้อเสนอแนะร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เป็นประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการ หมู่บ้าน ได้แก่ การจัดการปัญหาขยะ การลดการใช้สารเคมีในการผลิต

3) ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการ หมู่บ้านควรจัดกิจกรรมจิตอาสาขึ้นในชุมชนเพื่อพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การทำความสะอาดถนน การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหมู่บ้าน ฯลฯ ควรคณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ที่ส่วนราชการแจ้งให้หมู่บ้านจัดขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ คณะกรรมการ หมู่บ้านควรเข้าไปมีบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาทในชุมชนให้ยุติลง

4) ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน มีข้อเสนอแนะดังนี้ มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลของเครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อประโยชน์แก่ส่วนราชการ เช่น ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับ ยาเสพติด การลักลอบตัดไม้ การบุกรุกที่ดิน ควรมีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์เชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างเครือข่ายคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรมีการแลกเปลี่ยน องค์ความรู้ระหว่างเครือข่ายกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

5) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดปฏิทินประชุมประชาคมประจำเดือน มีการกำหนดวันประชุมหมู่บ้านที่ชัดเจนและมีการชี้แจงบทบาทหน้าที่ในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรมีการทบทวนและถอดบทเรียนจากการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน

6) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรสนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรองรับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมการฝึกอบรมให้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น การเป็นคณะกรรมการราคากลาง คณะกรรมการตรวจรับการจ้าง ทักษะด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/โครงการ รวมถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านจำเป็นต้องทราบในการปฏิบัติงาน ควรกำหนดหลักเกณฑ์การใช้เงินกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน ในการจัดการสวัสดิการ ค่าน้ำมัน ค่าเดินทางต่างๆ ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อประโยชน์ในการติดต่อประสานงานทางราชการ

สรุปการสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1. การพัฒนาตัวขวัญและกำลังใจ ผลการวิจัย พบว่า ควรมีค่าตอบแทน ค่ารักษาพยาบาล เบื้องต้น สนับสนุนค่าทำประกันชีวิต ค่าอาหารน้ำดื่มสนับสนุนในการประชุม และชุดปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน ประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง มีการประกวดหมู่บ้านดีเด่น สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้มีความกระตือรือร้น มีการมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณให้แก่คณะกรรมการ มีการประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรมไว้ที่ศาลากลางหมู่บ้านพร้อมทั้งพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการส่งเสริมจากภาครัฐในการเสนอโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

2. การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผลการวิจัย พบว่า มีการจัดประชุมทุก ๆ เดือนให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สนับสนุนให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการวางแผนในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้านและนัดวัน เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมร่วมกัน ทำงานเป็นทีม มีการสร้างหมู่บ้านต้นแบบในการสร้างการมีส่วนร่วมมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

3. การพัฒนาด้านจิตสาธารณะ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนากิจกรรมสาธารณะในชุมชนส่งเสริมการมีความรับผิดชอบต่อชุมชน ผู้นำควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำจิตอาสาและบริการประชาชนอย่างมีคุณภาพ ปลุกฝังให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่และมีจิตพัฒนาสาธารณะมากขึ้น

และมีการปลูกฝังการรักบ้านเกิด ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึง ปลูกฝังให้คนในชุมชน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

4. การพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน ผลการวิจัย พบว่า ควรอบรมให้ความรู้ประชาชน ในการสร้างเครือข่าย สร้างความเป็นธรรมในชุมชนให้มีความสามัคคีกัน หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุน การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการสร้างเครือข่าย มีการสร้างเครือข่ายในการแผนพัฒนาเพื่อให้มี การพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ และมีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่

5. การพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท ผลการวิจัย พบว่า จัดให้มีการอบรม ให้ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนารูปแบบการให้ความเป็นธรรม การสร้างความสามัคคีในชุมชน ร่วมรับฟังปัญหาในชุมชนและหาทางแก้ไขร่วมกัน การระงับข้อพิพาท หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบาย สนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชน จัดให้มีการอบรมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขอบเขต หน้าที่ในการปฏิบัติงาน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

6. การพัฒนาด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ผลการวิจัย พบว่า ควรอบรมการด้านเทคโนโลยี และความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน สนับสนุนงบประมาณ ในโครงการที่รอกการอนุมัติให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จัดให้มีเงินงบประมาณ และสวัสดิการให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการ ดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ และเครื่องเสียง

## 5.2 อภิปรายผล

**สมมติฐานข้อที่ 1** ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลวิจัย พบว่า ระดับบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่า กรมการปกครองมีนโยบายจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงาน ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) เพื่อให้มีการขับเคลื่อนงานอย่างมีประสิทธิภาพในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและการบริหาร กิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพูดคุย ปรึกษาหารือ แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎหมายต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ พลกะบ (2563, น. 39-47) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการ หมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลไผ่อำเภอรายมุล จังหวัดยโสธร ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลไผ่ อำเภอรายมุล จังหวัด ยโสธร โดยรวมทั้งสามด้าน อยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลไผ่

อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร คือ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาและหวนกลับไปใช้ยาเสพติด ควรมีการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและควรมีวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพราะบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนิท ธิติยสวาท (2560, น. 1665) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่าการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านของเทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมาก ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการพัฒนาองค์กรของชุมชนหรือองค์กรของชาวบ้าน เช่น สภาตำบล กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มต่าง ๆ ของชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการเป็นผู้นำที่ดี ให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการพัฒนาชาวบ้านให้มีความรู้ ใฝ่พัฒนา ร่วมมือกันในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของตน รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะใช้วิถีทางประชาธิปไตยในการดำเนินงานให้การสนับสนุนด้านการเงิน วิชาการ และบุคลากรแก่ชุมชนอย่างเพียงพอและเหมาะสมงานให้การสนับสนุนด้านการสนับสนุนด้านการเงิน วิชาการ และบุคลากรแก่ชุมชนอย่างเพียงพอเหมาะสมในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองในที่สุดและการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องถือว่าความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นทั่ว ๆ ไปจะต้องมีความเจริญคู่ขนานกันไปกับความก้าวหน้าหรือการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ

**สมมติฐานข้อที่ 2** ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่

1. ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาทและปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ผลวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่า อำเภอจตุรพักตรพิมานมีนโยบายสนับสนุนพัฒนาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งคณะกรรมการหมู่บ้านโดยสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและกฎหมายทั่วไป การให้ความรู้เรื่องหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” เพื่อค้นหาหมู่บ้านต้นแบบและพัฒนาสู่ความยั่งยืน เป็นต้น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีการดำเนินโครงการ Change for Good: องค์กรคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติงานเป็นวิถี: ให้แก่ประชาชน

และคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอจตุรพักตรพิมาน เพื่อสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ต่อยอดองค์ความรู้ผ่านคณะกรรมการ หมู่บ้านในแต่ละชุมชน นอกจากนั้นคณะกรรมการหมู่บ้าน/อสม. และประชาชนยังมีการจัดกิจกรรมจิตอาสาในหมู่บ้านได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ร่วมกันพัฒนาทำความสะอาดในแต่ละหมู่บ้านและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายตามธรรมนูญตำบล เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนแก่หมู่บ้านนำสู่ความร่มเย็นเป็นสุข โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคน สังคม สิ่งแวดล้อม และความรักความสามัคคีปรองดองให้แก่หมู่บ้าน ซึ่งเป็นเป้าหมายตามแนวทางอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง นำไปสู่หมู่บ้านอยู่เย็น ที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว (2561, น. 9-14) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชาธิปไตยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านนับเป็นกลไกที่มีศักยภาพและความพร้อมอย่างดียิ่งในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชาธิปไตย” เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านมีภารกิจที่ครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาหมู่บ้านในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีเวทีประชาคมหมู่บ้านที่เป็นกลไกซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงปรับปรุงบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคมการเมืองที่มีความเปลี่ยนแปลงและเพื่อให้มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ จึงควรมีการปรับปรุงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีหน้าที่ภารกิจที่มีความชัดเจน โดยมุ่งเน้นในด้านต่อไปนี้ คือ 1) การเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนระดับอำเภอและจังหวัด 2) สนับสนุนอำเภอในการเป็นกลไกไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง/ข้อพิพาทในชุมชน 3) มีบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่และ 4) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเครือข่ายและระบบอาสาสมัครในระดับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2560, น. 60-73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปรับปรุงและพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัย พบว่า ต้องการให้กรมการปกครองออกระเบียบเกี่ยวกับเครื่องแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ให้เป็นแนวปฏิบัติเหมือนกันทั่วประเทศเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต้องทำให้สมาชิกของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ทราบขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยทางวิธีการต่างๆ เช่น ช่องทางการสื่อสารทางระบบสารสนเทศเว็บไซต์คณะกรรมการหมู่บ้าน ไลน์กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านในระดับต่าง ๆ ทั้ง ระดับ อำเภอ จังหวัด ภาค และระดับประเทศ เพื่อเป็นช่องทางการรายงานผลการทำงานและสื่อสารให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่และเป้าหมายในการทำงานที่ต้องการ ต้องมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านเพื่อเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและแก้ปัญหาของพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รณยุทธ โพธิ์ชัย (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า แนวคิด

ในการปฏิบัติงาน มีดังนี้ 1) แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง 2) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย กระบวนการทำงาน ภายใต้หลักการจิตอาสา มีการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น มีเครือข่ายในการปฏิบัติงานที่เข้มแข็ง มีโครงสร้างทางสังคมแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีค่านิยมความเชื่อทางประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามและเข้มแข็ง แนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคตจะต้องทำงานเชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน มีการศึกษาความรู้ให้ทันเทคโนโลยีอยู่ตลอด ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อใช้ในการปรับรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม สร้างเครือข่ายเพื่อจะนำไปสู่การประสานงานที่รวดเร็ว เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมภพ เผือกผ่อง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านกับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ กรณีศึกษา: คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลดอนกำ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่เห็นว่าแนวทางการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ ได้แก่ รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐควรจัดให้มีเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง หรือค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการหมู่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและเพิ่มความสะดวกในการเดินทาง มาปฏิบัติหน้าที่และมีคณะกรรมการหมู่บ้านบางคนเห็นว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ ได้แก่ รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านด้วยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่าง ๆ ในพื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐติพร ศิริศรี และสัญญา เคนาภูมิ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า ควรมีการส่งเสริมการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนรวมกลุ่มสินค้าโอท็อปในหมู่บ้าน ควรมีการร่วมบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ควรมีการดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมในหมู่บ้าน ควรมีการประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ

2. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท ไม่ส่งผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่ได้รับคัดเลือกและไว้วางใจให้เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ที่อยู่สาขาอาชีพต่าง ๆ มีความน่าเชื่อถือด้านประสบการณ์และความรู้อยู่พอสมควรและที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีจิตอาสา เพราะงานคณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีเงินเดือนประจำเหมือน อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) ในอนาคตต้องมีการผลักดันปรับปรุงกฎหมาย

ให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทมายิ่งขึ้นแต่งตั้งเงินเดือนประจำหรือมีลักษณะเป็นองค์กรชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนที่มีความสามารถเข้ามาทำงาน สอดคล้องกับ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปรับปรุงและพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัย พบว่า จากผลการศึกษการปรับปรุงและพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ พบว่า แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ด้านงาน มีดังนี้ เพิ่มประสิทธิภาพให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เช่น การปรับแก้ไขกฎหมายระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ให้มีสภาพเป็นนิติบุคคลหรือมีอำนาจในทางการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ หรือ มีการปรับโครงสร้างคณะกรรมการฯให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น ควรมีผู้มีความรู้ด้านงานช่าง ด้านงานแผนงานโครงการ ด้านการเงิน ซึ่งเลือกสรรจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้าน ข้าราชการเกษียณ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในภาคเอกชน เป็นต้น

### 5.3 ข้อเสนอแนะ

#### 5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.1.1 ควรมีการนำคณะกรรมการหมู่บ้านไปศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์จากการถ่ายความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นแบบอย่างของนักพัฒนา และการได้รับประสบการณ์จากการเยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจ หรือแรงจูงใจในการทำงาน พัฒนาช่วยเหลือชุมชนของตนเอง

5.3.1.2 ผู้นำชุมชนควรมีการคัดเลือกตัวแทนประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นคณะกรรมการในการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทร่วมกันในชุมชน ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบของกฎหมาย ระเบียบ ตลอดจนข้อบังคับของหมู่บ้าน และร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยการระดมความคิดเห็นของทุกคน

5.3.1.3 คณะกรรมการหมู่บ้านควรมีการดำเนินงานโดยยึดหลักของจิตอาสา ร่วมกันจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน โดยเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ ประชุมปรึกษาหารือ และทบทวนการดำเนินงานในแต่ละเดือนเพื่อถอดบทเรียนในการทำงาน มีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ

5.3.1.4 คณะกรรมการหมู่บ้านควรมีการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ระหว่างชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด มีการเสนอโครงการแก่อนุวัยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อของบประมาณจัดกิจกรรมเชิงวิทยากรจากเครือข่ายชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ

ในการบริหารจัดการ เช่น การจัดการขยะในชุมชน การบริหารกองทุนสัจจะออมทรัพย์ การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ ฯลฯ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำงานแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน

5.3.1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดอบรมการให้ความรู้เรื่อง อำนาจ หน้าที่ ตามกฎหมายของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของตนเองและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาสถานที่หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการจัดหาสถานที่ในการปฏิบัติงาน/ประชุมให้มีความเหมาะสม มีการจัดทำโครงสร้างคณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. และเยาวชน มีการจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานของชุมชนร่วมกับคนในชุมชน

### 5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรศึกษาการสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ให้มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงาน สร้างวัฒนธรรมในการดำเนินงานด้านจิตอาสาเพื่อสร้างคู่มือในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับบริบทแต่ละชุมชน

5.3.2.2 ควรศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการชุมชน เนื่องจากการให้ข้อมูลที่สำคัญจากคนในชุมชนที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้สูงอายุ เยาวชน ประชาชนชาวบ้าน อันจะเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดแผนพัฒนาหมู่บ้านให้ตรงกับความต้องการที่สุด





บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## บรรณานุกรม

- กนิษฐา นิตศนพัฒนา และคณะ. (2541). *จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). *กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2559*. สืบค้นจาก [http://stat.bora.dopa.go.th/stat/y\\_stat60.html](http://stat.bora.dopa.go.th/stat/y_stat60.html).
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). *คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามแผนปฏิบัติการ กรมการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ชุมชนุ สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชุมชนุ สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. จำกัด.
- กานดา จันทรย์แย้ม. (2556). *จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กิตติพงษ์ แดงเสริมศิริ. (2552). *จิตสำนึกสาธารณะและตัวแบบสร้างจิตสำนึกสาธารณะระดับเยาวชน ในสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.
- ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. (2551). *การบริหารเครือข่าย*. สืบค้นจาก [www.northphc.org/doc/mananet.doc](http://www.northphc.org/doc/mananet.doc).
- ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. (2542). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2540). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จารุพร เพ็งสกุล. (2545). *ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริม ความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็ง ของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑามาศ ศรีสิริพรพันธ์. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหาร ส่วนตำบล กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เจียมจิตต์ ไชยลังกา. (2554). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ (2545). *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

- ชูโฮมิน สาและ และชายนีย์ ช. บุญพันธ์. (2562). *การประเมินความต้องการจำเป็นของประชาชน ที่มีต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- ทวี เขจรกุล. (2547). *บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- ทวี ทิมขำ. (2528). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. (2546). *กลยุทธ์การสร้างความโดดเด่นสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: อินฟอร์มีเดีย บุ๊คส์.
- ทำนอง ภูเกิดพิมพ์. (2551). *แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน*. สืบค้นจาก <http://gotoknow.org/blog/mathu/334443>.
- ธิดิ กิตติวิฑิตคุณ. (2540). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนา ชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นฤมล จินตพัฒนากิจ. (2555.) *Family Life Cycle*. สืบค้นจาก[http://www.ramamental.com /topics/inter6html](http://www.ramamental.com/topics/inter6html).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- บุญส่ง กายเงิน. (2558). *การพัฒนากระบวนการเพิ่มขีดความสามารถคณะกรรมการ หมู่บ้าน ในการพัฒนาหมู่บ้านจังหวัดพิษณุโลก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประชุม สุวดีถิ. (2551). *การตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2541). *ประชาคมตำบล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประเสริฐ ปอนถิ่น. (2551). *พุทธธรรมกับงานสังคมสงเคราะห์*. เชียงใหม่: ดาวคอมพิวกราฟิก.
- ปรีชา กลิ่นรัตน์. (2520). *รายงานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชุมชนในชนบท 4*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปรีดา เฉษฐาวรางกุล. (2550). *การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล เมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ปรียา พรหมจันทร์. (2542). *ศึกษาปัจจัยและวิธีการพัฒนาชุมชนบ้านศรีวัง ตำบลกาโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2535). *การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาวิวัฒน์ ปรีชาโน พวกนิยม. (2551). *การศึกษาขวัญกำลังใจและแนวทางการพัฒนาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พระมหาสุหิตย์ อากาศโร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2542). *มนุษย์กับสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัทยา สายหู. (2534). *กลไกของสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัทยา สายหู. (2540). *กลไกทางสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา เพชรรักษ์. (2541). *บทบาทของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัดในเขตการศึกษา 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยุทธนา วรณปิติกุล. (2542). *สำนึกพลเมือง: ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม.
- รณยุทธ โพธิชัย และเชิงชาญ จงสมชัย. (2560). *การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์*. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์*, 4(2), 223-241.
- รณยุทธ โพธิชัย. (2560). *การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ หมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์*. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์*, 4(2), 223-241.
- รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ. (2550). *มนุษย์สังคมและวัฒนธรรม ในมนุษย์กับสังคม*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ระวัง เนตรโพธิ์แก้ว. (2542). *องค์การและการจัดการ Organization and Management (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: พิทักษ์อักษร.
- รัชดา บุญแก้ว. (2551). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของแกนนำชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบบูรณาการ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- รัฐดิพร ศิริศรี และสัญญา เคนาภูมิ. (2560). การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551). พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551. เล่ม 125 ตอนที่ 27 ก: 96-105.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วัชรพงษ์ หนูชัย. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ เทศบาลเมืองต้นเปา กับประธานชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 4(3), 85-95.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2553). คนไทยไม่ทอดทิ้งกัน: คู่มือการจัดการสร้างความปรองดองในระบบบริการสาธารณสุข. ขอนแก่น: ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท.
- วิภาดา ม่อมพะเนาว์. (2558). บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(3), 41-50.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. (2540). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: เทคนิค 19.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). หลักการตลาด. กรุงเทพฯ: S.M.Circuit Press.
- สนธยา พลศรี. (2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สนธยา พลศรี. (2550). เครื่องช่วยการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สนิท ถิตย์สวาท, ปาริชา มารีเคน และประสิทธิ์ คชโคตร (2560) แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2542). ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่. ใน *สีมาจารย์*, 13(27), 15-16.
- สมภพ เผือกผ่อง. (2560). บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านกับการขับเคลื่อน นโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลสำเร็จในพื้นที่ กรณีศึกษา: คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลดอนก่า อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดชัยนาท (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สรฤทธ จันสุข. (2552). การศึกษาตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง. (2551). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น.
- สำอางค์ บุรณ์เจริญ. (2551). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุกิจ ปิลวาสน์. (2560). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนา ชุมชนตำบลโคกหาร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกระบี่. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 2(2), 15-21.*
- สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม. (2529). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สุทัศน์ ภูมิรัตนจิรินทร์. (2555). *สังคมศึกษา*. สืบค้นจาก [http://www.nfe.go.th/etv/Document/knowledge\\_soc/knowledge\\_soc02.pdf](http://www.nfe.go.th/etv/Document/knowledge_soc/knowledge_soc02.pdf).
- สุนทร กุญชร. (2545). *บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภา สกุลเงิน. (2545). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ A ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: กรณีศึกษา เฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุทธิย อางปรุ. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ เรื่องสกุลพัฒนา. (2551). *หลักวารสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: เรื่องแสงการพิมพ์.
- อรพินท สฟโชคชัย. (2550). *หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรม Home Office Day*. วันที่ 30 เมษายน 2550 ณ ห้องประชุม ก.พ.ร. ชั้น 5 สำนักงานเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (2561). *การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารการเมืองการปกครอง, 8(2). 1-15.*

- อรอุมา แก้วเกิด. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดปัตตานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุทัย หิรัญโต. (2519). *สังคมวิทยาประยุกต์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุทัย หิรัญโต. (2529). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Allport, G.R. (1973). *Personality: A Psychology Interpretation*. New York: Holt.
- Broom, L. and Selznick, P. (1973). *Sociology: A text with adapted Readings. Faithed*. New York: Harper and Row.
- Katz, D. and Kahn, R.L. (1966). *The Social Psychology of Organizations. (2<sup>nd</sup> ed.)*. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Levinson, D.J. (1964). Role Personality and Social Structure. In *Sociological Theory (ed.) Leaves A Coser and Rosenberg Bernard*. New York: McMillan Co.
- Linton, R. (1936). *The Study of man*. New York: D. Appleton Century.
- Linton, R. (1945). *The Cultural Background of Personality*. New York: Appleton Century Crofts.
- Nadel, L. (1988). Landmarks: Neurobiological perspectives. *British Journal of Developmental Psychology*, 6(4), 383-385.
- Rizzo, J.R., House, R.J. and Lirtzman, S.L. (1970). Role Conflict and Ambiguity in Complex Organizations. *Administrative Science Quarterly*, 15(2), 150-163.
- Robbins, S.P. (1996). *Prentice Hall Organization Behavior: Concept, Controversies and Applications. (7<sup>th</sup> ed.)*. Englewood Cliffs; NJ: Prentice Hall.
- Taro, Y. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis. (3<sup>rd</sup> ed.)*. New York: Harper and Row Publications.
- Wakeford, E. (2006). *Mapping the Network: An Evaluation of a Capacity Building Model for the Development of Mental Health Promotion Practice within a Rural Setting*. Hunter New England NSW Health.



ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY





ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด  
 คำชี้แจง: แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยกำหนดให้มีการสอบถามข้อมูลมี จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด



นางสาวขวัญพิชชา หอมไกล

นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง  หน้าข้อที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

1.1  ชาย

1.2  หญิง

2. อายุ

2.1  ต่ำกว่า 25 ปี

2.2  25-35 ปี

2.3  36-45 ปี

2.4  46-55 ปี

2.5  55 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

3.1  ต่ำกว่าปริญญาตรี

3.2  ปริญญาตรี

3.3  สูงกว่าปริญญาตรี



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง

1. โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามโดยละเอียดก่อนตอบคำถาม
2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของท่าน

ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านขวัญและกำลังใจ					
1.1 มีแบบอย่างนักพัฒนาจึงทำให้เกิด แรงจูงใจ					
1.2 ตั้งใจและมองเห็นโอกาสที่จะมีส่วน ในการช่วยเหลือสังคม					
1.3 ปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เป็นตัวอย่างของคนในชุมชน					
1.4 มีความคิดริเริ่มต้องการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ในชุมชน					
1.5 มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน ร่วมใจกันพัฒนา					
2. ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน					
2.1 คนในชุมชนร่วมกันวางแผนในการ ดำเนินโครงการต่าง ๆ					
2.2 มีการประชุมจัดทำแผนร่วมกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น					
2.3 มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ร่วมกันในชุมชน					
2.4 จัดตั้งกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมทุกฝ่าย ร่วมแสดงความคิดเห็น					
2.5 มีส่วนร่วมในการการจัดกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรม					

ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ด้านการมีจิตสาธารณะ					
3.1 ต้องการช่วยเหลือชุมชนโดยไม่หวังผล ตอบแทน					
3.2 บริจาคทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของคน ในชุมชน					
3.3 เข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมจิตอาสา อย่างต่อเนื่อง					
3.4 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการกุศล บริจาค แจก จ่าย					
3.5 ร่วมกับชุมชนในการสร้างแหล่งเรียนรู้					
4. ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน					
4.1 สนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ระหว่างกลุ่ม					
4.2 พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งข้อมูล สารสนเทศของกลุ่ม					
4.3 กระตุ้นให้เกิดการติดต่อประสานงาน ระหว่างกลุ่ม					
4.4 นำบุคลากรไปศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบ ผลสำเร็จ					
4.5 นำองค์ความรู้ที่คิดค้นได้ไปเผยแพร่ ให้กับเครือข่าย					
5. ด้านความรู้ความเข้าใจบทบาท					
5.1 ให้ความช่วยเหลือผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้าน					
5.2 มีความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในอำนาจหน้าที่					
5.3 ศึกษาหาความรู้เรื่องบทบาท คณะกรรมการหมู่บ้าน					

ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.4 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตอาสาทำเพื่องาน ส่วนรวม					
5.5 ให้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม					
6. ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ					
6.1 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ					
6.2 ภาครัฐส่งบุคลากรมาเป็นพี่เลี้ยง ในการทำงาน					
6.3 ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ จากภาครัฐ					
6.4 ภาครัฐจัดหาสถานที่ในการรวมกลุ่ม ในชุมชน					
6.5 สนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมตาม นโยบายที่เกี่ยวข้องของส่วนราชการ					

**ตอนที่ 3** บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขต อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<b>1. ด้านการช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน</b>					
1.1 อำนวยความเป็นธรรมแก่ประชาชน					
1.2 ให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน					
1.3 เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงาน แก่ผู้ใหญ่บ้าน					
1.4 ช่วยเหลือในด้านวัสดุ อุปกรณ์ แก่ผู้ใหญ่บ้าน					
1.5 อำนวยความสะดวกในการทำงาน แก่ผู้ใหญ่บ้าน					
<b>2. ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย</b>					
2.1 ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด					
2.2 แนะนำให้คนในครอบครัวปฏิบัติ ตามกฎหมาย					
2.3 มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือไล่เกลี้ย ข้อพิพาท					
2.4 เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน					
2.5 จัดทำกฎของชุมชนและประกาศใช้ ร่วมกัน					
<b>3. ด้านการทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย</b>					
3.1 ปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด					
3.2 ออกกำลังกายเตรียมร่างกายให้พร้อม อยู่เสมอ					
3.3 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต					
3.4 อำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ต่อนายอำเภอ					
3.5 มีการเฝ้าระวังในชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด โรคติดต่อ					

บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขต อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ด้านการทำงานตามที่อยู่ใหญ่บ้านร้องขอ					
4.1 มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณี ในวันสำคัญ					
4.2 จัดแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางการติดต่อ ประสานงาน					
4.3 สนับสนุนการประกวดศิลปะพื้นบ้าน					
4.4 ส่งเสริมให้มีการทำบุญในเทศกาล ประเพณี ฮีต 12					
4.5 ส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่า ของวัฒนธรรมท้องถิ่น					
5. ด้านการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน					
5.1 สนับสนุนกิจกรรมแผนงานหมู่บ้าน รักษาศีล 5					
5.2 มีแผนงานจัดกิจกรรมด้านศาสนา เพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้					
5.3 สนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนชุมชน					
5.4 ร่วมกันร่าง วิพากษ์ และจัดทำแผน พัฒนาหมู่บ้าน					
5.5 ดำเนินการตามแผนพัฒนาหมู่บ้านที่ วางไว้					
6. การบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น					
6.1 ร่วมกับคนในชุมชนพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยจิตอาสา					
6.2 ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการในชุมชน					
6.3 เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชน					



บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขต อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6.4 ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามของเขต ของจารีต ประเพณี และของเขต กฎหมายอย่างเคร่งครัด					
6.5 ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับวัด โรงเรียนในการ พัฒนาชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ตอนที่ 4 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดอย่างไร

1. ด้านขวัญและกำลังใจ

.....

.....

2. ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

.....

.....

3. ด้านการมีจิตสาธารณะ

.....

.....

4. ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน

.....

.....

5. ด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาท

.....

.....

6. ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ

.....

.....



ภาคผนวก ข

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
X1	+1	+1	+1	3	1
X2	+1	+1	+1	3	1
X3	+1	+1	+1	3	1
X4	+1	+1	+1	3	1
X5	+1	+1	+1	3	1
X6	+1	+1	+1	3	1
X7	+1	+1	+1	3	1
X8	+1	+1	+1	3	1
X9	+1	+1	+1	3	1
X10	+1	+1	+1	3	1
X11	+1	+1	+1	3	1
X12	+1	+1	+1	3	1
X13	+1	+1	+1	3	1
X14	+1	+1	+1	3	1
X15	+1	+1	+1	3	1
X16	+1	+1	+1	3	1
X17	+1	+1	+1	3	1
X18	+1	+1	+1	3	1
X19	+1	+1	+1	3	1
X20	+1	+1	+1	3	1
X21	+1	+1	+1	3	1
X22	+1	+1	+1	3	1
X23	+1	+1	+1	3	1
X24	+1	+1	+1	3	1
X25	+1	+1	+1	3	1
X26	+1	+1	+1	3	1

(ต่อ)

## ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
X27	+1	+1	+1	3	1
X28	+1	+1	+1	3	1
X29	+1	+1	+1	3	1
X30	+1	+1	+1	3	1
Y10	+1	+1	+1	3	1
Y11	+1	+1	+1	3	1
Y12	+1	+1	+1	3	1
Y13	+1	+1	+1	3	1
Y14	+1	+1	+1	3	1
Y15	+1	+1	+1	3	1
Y16	+1	+1	+1	3	1
Y17	+1	+1	+1	3	1
Y18	+1	+1	+1	3	1
Y19	+1	+1	+1	3	1
Y20	+1	+1	+1	3	1
Y21	+1	+1	+1	3	1
Y22	+1	+1	+1	3	1
Y23	+1	+1	+1	3	1
Y24	+1	+1	+1	3	1
Y25	+1	+1	+1	3	1
Y26	+1	+1	+1	3	1
Y27	+1	+1	+1	3	1
Y28	+1	+1	+1	3	1
Y29	+1	+1	+1	3	1
Y30	+1	+1	+1	3	1



ภาคผนวก ค

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
X1	92.48	240.974	0.583	0.889
X2	92.30	252.062	0.325	0.978
X3	92.30	249.703	0.378	0.886
X4	92.30	254.933	0.259	0.892
X5	92.43	235.276	0.746	0.875
X6	92.15	249.772	0.355	0.893
X7	92.58	242.251	0.459	0.921
X8	92.65	241.669	0.535	0.839
X9	92.63	239.574	0.568	0.879
X10	92.55	241.126	0.493	0.925
X11	92.20	248.779	0.372	0.945
X12	92.05	246.254	0.438	0.832
X13	92.93	239.917	0.592	0.878
X14	92.18	248.199	0.431	0.854
X15	92.48	240.974	0.583	0.878
X16	92.20	246.985	0.467	0.887
X17	92.20	244.626	0.514	0.898
X18	91.95	245.177	0.534	0.887
X19	92.43	235.276	0.746	0.884
X20	92.48	240.974	0.583	0.878
X21	92.30	252.062	0.325	0.933
X22	92.48	240.974	0.583	0.889
X23	92.30	252.062	0.325	0.978
X24	92.30	249.703	0.378	0.886

(ต่อ)

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
X25	92.30	254.933	0.259	0.892
X26	92.43	235.276	0.746	0.875
X27	92.15	249.772	0.355	0.893
X28	92.58	242.251	0.459	0.921
X29	92.65	241.669	0.535	0.839
X30	92.63	239.574	0.568	0.879
Y1	92.30	249.703	0.378	0.912
Y2	92.30	254.933	0.248	0.897
Y3	92.15	249.772	0.355	0.856
Y4	92.58	242.251	0.459	0.912
Y5	92.65	241.669	0.535	0.953
Y6	92.63	239.574	0.568	0.849
Y7	92.55	241.126	0.493	0.987
Y8	92.58	242.251	0.459	0.912
Y9	92.65	241.669	0.535	0.889
Y10	92.63	239.574	0.568	0.967
Y11	92.15	249.772	0.355	0.934
Y12	92.58	242.251	0.459	0.934
Y13	92.65	241.669	0.535	0.919
Y14	92.30	252.062	0.325	0.832
Y15	92.48	240.974	0.583	0.878
Y16	92.20	246.985	0.467	0.965
Y17	92.20	244.626	0.514	0.967
Y18	92.15	249.772	0.355	0.856

(ต่อ)

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Y19	92.58	242.251	0.459	0.912
Y20	92.65	241.669	0.535	0.953
Y21	92.63	239.574	0.568	0.917
Y22	92.55	241.126	0.493	0.987
Y23	92.58	242.251	0.459	0.912
Y24	92.65	241.669	0.535	0.954
Y25	92.63	239.574	0.568	0.922
Y24	92.15	249.772	0.755	0.953
Y27	92.58	242.251	0.459	0.934
Y28	92.65	241.669	0.535	0.919
Y29	92.65	241.669	0.535	0.953
Y30	92.63	239.574	0.568	0.849

หมายเหตุ. Reliability Coefficients, N of Cases = 42, N of Items = 60, Alpha = .906





ภาคผนวก ง

ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



ที่ รศรป. ว๐๖๔/๒๕๖๔

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ สุเทพ เมยไธสง

ด้วย นางสาวขวัญพิชชา หอมไกล รหัสประจำตัว ๖๒๘๒๖๒๐๙๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา  
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ  
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัด  
ร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ นั้น

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน  
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ  ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา  
 ตรวจสอบด้านภาษา  
 ตรวจสอบด้านสถิติสำหรับการวิจัย  
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ  
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕



ที่ รศรป. ว๐๖๔/๒๕๖๔

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสาววิมล สมไชย

ด้วย นางสาวขวัญพิชชา ทอมไกล รหัสประจำตัว ๖๒๘๒๖๒๐๙๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา  
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ  
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัด  
ร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ นั้น

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน  
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ  ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา  
 ตรวจสอบด้านภาษา  
 ตรวจสอบด้านสถิติสำหรับการวิจัย  
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ  
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕



ที่ รศรป. ว ๐๖๔/๒๕๖๔

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ร้อยตำรวจเอกหญิงอรุณี อินทรมณี

ด้วย นางสาวขวัญพิชชา หอมไกล รหัสประจำตัว ๖๒๘๒๖๒๐๙๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา  
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ  
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัด  
ร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ นั้น

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน  
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ  ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา  
 ตรวจสอบด้านภาษา  
 ตรวจสอบด้านสถิติสำหรับการวิจัย  
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ  
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)  
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

## การเผยแพร่ผลงานวิจัย

ขวัญพิชชา หอมไกล, สันญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท  
คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. ในการประชุมวิชาการ  
และนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4 หัวข้อ “วิจัย ยั่งยืน”. (น. 495-508). ชัยภูมิ:  
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาววัลย์พิชชา หอมไกล  
วันเกิด 1 มกราคม 2524  
สถานที่เกิด เลขที่ 45 หมู่ 4 ตำบลอี้งอ อำเภोजุดรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 45180  
ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 45 หมู่ 4 ตำบลอี้งอ อำเภोजุดรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 45180  
สถานที่ทำงาน ที่ทำการปกครองอำเภोजุดรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด  
ตำแหน่ง ปลัดอำเภอ

### ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2547 บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.)  
สาขาวิชาบริหารธุรกิจบัญชี  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- พ.ศ. 2554 รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.)  
สาขาวิชารัฐศาสตร์  
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- พ.ศ. 2564 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.)  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม